

K O M I S I J A   Z A   U S T A V N A   V P R A S A N J A
(6/5-1991)

Predsedoval: VITODRAG PUKL

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Ker smo sklepčni bi nadaljevali s sejo ustavne komisije. Dnevni red ste sprejeli, kot prva točka je odobritev zapisnikov 28. in 29. seje komisije. Zapisniki so.

Sekretar MIRO CERAR: Samo še majhen dodatek je. Čisto samo za par minut, če bi vas lahko zmotil. Tale prva točka samo. Namreč.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Se pravi

1. Odobritev zapisnikov 28. in 29. seje,
2. Nadaljevanje obravnave poročila strokovne skupine za človekove pravice in temeljen svoboščine,
3. Obravnava poročila strokovne skupine za preambulo in splošne določbe in
4. Razno.

Ta dnevni red bi dopolnil, da bi po 1. točki predlagal ali po 2. točki predlagal potrditev žirije za ocenjevanje novega slovenskega grba, spisek ste člani dobili na mizo. Sem videl, da je prišlo. Ali ima kdo kakšne spremembe k predlaganemu dnevnemu redu? Sicer bi predlagal odobritev zapisnikov 28. in 29. seje komisije. Ali imate kakšne pripombe na zapisnike? Potem lahko štejem, da sprejemamo oba zapisnika. Ste prebrali morda žirijo za ocenjevanje novega slovenskega grba? Ima kdo kakšne pripombe na sestavo te komisije? Če ni pripomb lahko štejem, da soglašamo z predlaganimi člani žirije. V tej zvezi je predlagal tudi pooblastilo podzupini za simbole, da se pooblasti za nadaljnje postopanje v zvezi z insidnijami. Temu predlogu kakšne pripome? Potem lahko štejem, da

je tudi to pooblastilo sprejeto. Predlagam, da nadaljujemo z obravnavo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. To bi povedal, da bo kot je predvideno ustavna komisija končala s to fazo oz. s svojim delom. Menim, da tudi časovno lahko opravimo to delo, se pravi usklajevanje poročila za človekove pravice in temeljne svoboščine in pa obravnavo preambule oz. splošnih določb, ko bi ustavna komisija končala to svoje delo bi celotni material odstopili skupini strokovnjakov, se pravi ekspertov, ki bi sestavili tekst predloga ustave in sicer na ta način, da bi vse različice, se pravi vsi člani, kjer je več variant seveda v ta tekst ustave vnešenih kot variant oz. kot različne opcije. Ta tekst ustave gotovo ne bi rabil posebne obrazložitve in bi tudi zaprosili to skupino ekspertov, da bi s takim predlogom, s takim tekstom ustave pohiteli. Ko bi tak prečiščen tekst besedila ustave z variantami, ki so vsebinske in katere je treba reševati s političnim usklajevanjem, ko bi ta tekst sprejeli pač pristopili na način, ki bo najbolj racionalen in učinkovit k usklajevanju teh razlik, da bi prišli do dokončne formulacije ustave. Gre pa pri usklajevanju za izrazito politično vprašanje in bo tudi težišče na strankarskem dogovarjanju. Tako sedaj pa, mi smo zadnjič končali z členom 43. Sklicujem se na osnutek ustave, ki je v poročevalcu, obravnavali bi člen 46., to je pravico do peticije. Osnovni tekst se glasi, vsak državljan, ima pravico zahtevati in dobiti odgovor na svoje peticije, predloge in druge pobude splošnega pomena, ki jih je dal državnih organom, lokalnim organom, ter nosilcem javnih pooblastil. K temu je dala mnenje podskupina za človekove pravice k 44. členu in pa tudi bayconov odbor. Te imate pred seboj. Prosim v tej smeri pripombe oz. razlage. Mislim, da bistvenih odstopanj tukaj ni. Lahko štejem, da je člen 4 primeren kot tekst predloga. Člen 45. Dolžnost vojaške službe in

6

pravica do ugovora vesti. Osnovni tekst je, vojaška služba je za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. Državljanom, ki za voljo svojih verskih ali naravnih nazorov, nraavnih verjetno, niso pripravljeni sodelovati pri izvrševanju vojaške dolžnosti v okviru vojske Republike Slovenije, mora republika omogočiti, da na drugi način izpolnjujejo svojo državljansko dolžnost. 45. člen. Tu je pripomba skupine za človekove pravice in temeljne svoboščine. Prvi odstavek ni razlike.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Jaz bi rada tukaj vas opozorila, glejte najprej je že drugačen predlog, ki ga je oblikoval Svet za varstvo človekovih pravic

DARJA LAVTIZAR BEBLER (nadaljevanje): za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin in potem imate na 23. strani tega poročila naše podskupine tekst, ki ga predlaga podskupina. Bistvo tega predloga pa je v tem, da bi bila priznana pravica do ugovora vesti za vse obveznosti, ki jih država vsiljuje posamezniku. Se pravi, ne samo pravica do ugovora vesti v zvezi z vojaško službo, ampak tudi v zvezi z ostalimi dolžnostmi, ki so državljanu vsiljene s strani države. V tem se naš predlog podskupine razlikuje oziroma smo poskušali storiti korak naprej.

Predsednik VITODRAG FUKL: Ali se to nanaša samo na te vojaške nadomestne obveznosti? Mislim na primer, na katere dolžnosti naj bi se to nanašalo. Primer, ne, da imamo nekakšno sliko, kaj ste želeli s to dikcijo doseči. Tu je vojaška dolžnost. Če bi pri razširjeni razlagi tega člena, bi verjetno tudi vojaški obveznik, ki mu je vsiljena nadomestna služba v kaki ustanovi, tudi odklonil to, češ, da ni v skladu z njegovim prepričanjem. To se pravi, da bi vojaščina postala popolnoma prostovoljna, da bi imeli samo prostovoljce v vojski. To bi sledilo iz tega teksta. Ne? Prosim, Feršak.

TONE FERŠAK: Tudi jaz imam vprašanje, ker sem bil eden tistih, ki smo se zavzemali za to, da se splošen ugovor vesti vnese v ustavo. Reči moram, da sem tudi malo v zadregi, ko berem ta tekst, ker so stvari za katere ne vem, ali jih res predpisuje zakon ali ne. Recimo, bom povedal eno stvar. Jaz sicer, kot bo še vidno, zagovarjam to, da je pravica do splava, zagovarjam pa tudi pravico zdravnika, da odreče izvrševanje splava iz pravil kot ugovor vesti, na podlagi ugovora vesti. Zanima me, ali to spada tudi sem. Ali to pokriva tudi to, recimo, to je taka stvar. Tukaj so tudi še druge zadeve. To je ena stvar. Drugo pa je, da bi razlago, kaj v prvem stavku pomeni to: vojaški obveznik

državlјanska služba. Kaj je pravzaprav to -druga državljanska služba?

Predsednik VITODRAG PUKL: Je vprašanje na gospo Lavtižar Bebler?

TONE PERŠAK: Lahko tudi na gospo Bebler.

DARJA LAVTIZAR BEBELER: No torej, mi smo takrat tudi o tem problemu v zvezi s splavom in pravico zdravnika, da odloči o splavu, smo seveda tudi to razpravljali in članica te podskupine dr. Kožuhova, ki je sama ginekologinja, nam je rekla, da ta zadeva se pravzaprav ureja na ta način, da vsakemu zdravniku, ki se želi specializirati kot ginekolog povejo, da če gre v to specializacijo, mu seveda usahne njegova pravica do ugovora vesti. V tem smislu. Ja. Tako razlagajo ginekologi. Tisti, ki se želijo specializirati za ginekologijo, morajo se seveda zavedati, v kateri se podajajo. So pa tudi primeri, ko ginekolog mora iz zdravstvenih in drugih razlogov tak poseg opraviti in potem takrat bi zelo težko pristali na tezo, da se v tem primeru ginekolog lahko sklicuje na ugovor vesti in iz medicinskih razlogov splava ne bi opravil. Torej je gospa dr. Kožuhova razlagala, da vsakemu kandidatu za specializacijo ginekologije povedo natančno na kaj on pristaja. In pravi, da kar zadeva to področje, potem ona ne smatra, da bi to bilo problematično, ker je to pri njih, vsaj v vrstah zdravnikov, razčiščena zadeva.

Mi smo v tej skupini pač predvidevali še druge možnosti, ko bi zakon silil državlјana na neko drugo obveznost, ki pa se ji državlјan zaradi svojega filozofskega, političnega ali drugega prepričanja ne bi hotel podrediti. Kajti smatrali smo, da ni temeljni problem samo vojaška služba, ampak da utegnejo v življenju nastati tudi druge situacije, ko je državlјan prisiljen zakonosko nekaj storiti, pa je to v nasprotju z njegovim

prepričanjem. To stališče je pravzaprav zavzel že Svet za varstvo človekovih pravic, mi smo pa samo smatrali, da je taka dikcija, kot jo predlaga naša skupina ustrežnejša, ker se sklicuje na zakon. Seveda bo zakon potem v posameznih primerih lahko posebej določil, kdaj pa velja ta pravica do ugovora vesti.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Gospod Bizjak, Peršak bo vprašan.

TONE PERŠAK: Ali je z zakonom določeno, če je recimo pravica do splava zagotovljena, ali to pomeni, da bo z zakonom določeno, da bo vsak, ki bo ginekolog, moral opravljati tudi splav. Moram reči, da razumem to, sem že prej rekel, da zagovarjam pravico do splava. Tu ni spora. Ampak mislim, da s tem v bistvu onemogočimo, da bi kristjani bili ginekologi ali pa vsaj tisti, ki so res verni. Jaz to pač poudarjam, ne gre samo za vprašanje vere, ampak to je najbrž tisto najbolj sporno.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Samo to bi še hotela dodati. Zdravnike zavezuje pač ta zdravniška etika. In zdaj, ali lahko pristanemo na tezo, da ginekolog, kristjan, kot ti praviš, bi se odklonil splav, če bi ga zdravniške, medicinske okoliščine terjale.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Gospod Bizjak.

IVAN BIZJAK: Nisem pričakoval, da bomo pri tem ugovoru vesti naleteli na take probleme kot se zdaj pojavljajo, sploh pa ne, da bomo naleteli na taka tolmačenja nekaterih zadev, kot so bila zdaj tukaj dana. Predvsem bi rad rekel tole, da je meni tudi glede na tiste razprave, ki sem jim bil priča v fazi obravnave osnutka te ustave, mi je v bistvu najbližji ta drugi odstavek variante Sveta za varstvo človekovih pravic, ki dovolj jasno pove, da pač ni nujno oziroma da se nikogar ne sme siliti k ravnanju ali delovanju. Se pravi, da ima pravico, da se r

in onih razlogov, ki so tukaj naštet, pač reši takih zadev s tem, da bi bilo morda tukaj prav, da bi bilo tisto dodano, da pogoje, način itn. določa zakon. Nisem za to, da se tukaj vzpostavi neka anarhija pa da se vsak lahko zmisli, kaj bo in česa ne bo, ampak da so jasno določeni pogoji, kdaj, pod kakšnimi pogoji, na kakšen način se tudi izreče, izjasni, dokaže svoje razloge. To bo pač zakon določal. V vsakem primeru pa da ima človek pravico, da uveljavlja ta svoj ugovor vesti. Ob tem sem seveda sploh zdi nesprejemljiva ta razlaga, kako je zdravniki in splavom, mislim, da gre tukaj za to, da se določajo neke omejitve, ki niso na ničemer osnovane, da se pravzaprav uvaja neka prepoved opravljanja neke službe brez kakršnekoli osnove, pri čemer se zdajle kot vidimo operira s tem splavom iz medicinskih razlogov. Mislim, da to ni tema, ki zadeva ugovor vesti. Mislim, da gre v takem primeru za mnogo višje vrednote pri katerih sploh ni vprašanje ja ali ne. Gre za načelno vprašanje, pač tisto, ki je v osnovi tega, ali je kdo dolžan, če je v nekem poklicu, pač delati tudi nekaj kar mu je v nasprotju z njegovo vestjo. Mislim, da v takih primerih to ne bi bilo v nasprotju z vestjo takega zdravnika. To se mi ne zdi argument proti temu, da je tudi tukaj dana neka možnost, čeprav tukaj eksplicitno tega ne zapišemo in kot pravim, prav bi bilo, da take zadeve potem ureja zakon v podrobnostih. Hvala.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Še kdo? Gospod Anderlič.

TONE ANDERLIČ: Mislim, da na tej točki res ni treba zapletati tega vprašanja, kajti tisti, ki bo res imel tako močan ugovor vesti, da teh stvari ne bi pač mogel opravljati, že takrat, ko bo prisegel nad kodeksom, ki ga bo zavezoval po tej medicinski plati, se pač ne bo zato odločil. Druge stvari so pa tako in tako same po sebi razumljive in tukaj ne bi resnično veljalo krščane in

vse drugo metati zraven k temu vprašanju ampak pustiti definicijo, ki je predlagana tukaj. (Vmes predsednik Pukl: Kje predlagano?) Ja v tem členu, ne?

Predsednik VITODRAG PUKL: Predlagani sta pravzaprav tri. Zato pravim, da bi zdaj tu radi izlučili katera se izbere.

TONE ANDERLIČ: Predlagam, da bi to zadnjo, univerzalno pustili. Hvala.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala. Gospod Starman.

Gospod .....: Torej jaz mislim, da še nismo dobili odgovora na vprašanja "kaj se smatra pod - kateri so tisti pravni standardi, oz. tiste druge prisilne oblike ravnanja in delovanja, kot pravi ta variantni tekst tudi komisije", bi danes opredelili. Tukaj smo slišali razlago samo glede zdravnikov, kateri so še v tistih drugih službah, ki bi jih bilo treba ustavno pravno zaščititi pred nasiljem države, pred ugovori in tako naprej. Zraven tega bi želel, če bi strokovnjaki pojasnili, kako je to po Evropskih kriterijih, mednarodno in pa ali ima kakšna ustava to stvari tako široko zastavljene kot hočemo mi sedaj zopet z neko inovacijo preiti in pustiti odprt prostor, ki sploh ni jasen.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Sedaj pa bi prosil še gospoda Toplaka in nato še koga od ekspertov, ki bi pojasnil, to kar je gospod Starman želel. Prosim gospod Toplak.

dr. LUDVIK TOPLAK: Hvala lepa. Nadaljeval bi kar tukaj kjer je gospod Starman začel. Gre za terminološko vprašanje, kaj je to državljanska služba. Mi tega pojma nimamo definiranege in imam vtis, da je to prevedeno iz mednarodnih konvencij, kjer se govori o ..... (angleška fraza). Ne vem pa, če je ta pojem (angleška fraza) "državljsanska služba" pravilen prevod tega pojma. V vsakem primeru gre za popolnoma nov pojem, ki ga pri nas v pravni terminologiji nimamo definiranege, niti ni toliko splošno uporabljen, da bi ga lahko osvojili. To je eno vprašanje.

Drugo je seveda vprašanje medicinske etike in profesije. S tem posegamo v področje etike in predvsem medicinske profesije, deontologije, kot rečejo. Menim, da bi vendarle kazalo, da se zdravniki do tega, če v to gremo, opredelijo, če želijo to stvar vnesti v ustavo.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Sedaj bi prosil, da bi nekdo od ekspertov - gre za dvojno vprašanje - nekaj povedal o tem. Menim, da lahko mirno ugotovim, da vsi kar nas je za to vizo, želimo enako. To se pravi, da bi na en način sformulirali pravico do ugovora vesti. Eno stališče je, da bi se ta pravica v ustavo vpisala samo za tisto najbolj grobo. To se pravi za vojaško službo, ki je verjetno za vse državljane, ki imajo take ugovore, najbolj aktualna. Druga misel je pa ta, da bi se ta pravica razširila na vse prisile, ki jim je lahko človek izpostavljen pri svojem poklicu oz. pri svojem delovanju. Vprašanje je kako imajo druge ustave to rešeno in ali je potrebno, da bi v ustavi razširjali te pravice in če je to potrebno, če je ta formulacija, ki jo imamo v obeh predlogih, zadosti precizna in jasna, da ne bi prišlo do nejasnosti, do pravno neurejenega stanja in do pravnega nereda oz. zlorab. Prosim, če ima kdo od ekspertov kakšno predlago.

dr. KONČARJEVA: Oprostite, da se lotim zvezi s predlogom na to temo. Samo delno bom odgovorila na to vprašanje, saj sem že eno pojasnilo in sicer v zvezi s predlogom SVETA ZA ČLOVEKOVIH PRAVIC - Bavconovega sveta. Če se prav spominjam, takrat ta pojem, naslov člena zamenjali "vojaška služba" in "državljanska služba", zato ker smo želeli poudariti enakopravnost obeh načinov služenja, opravljanja te obvezne službe. Nekateri pa so smatrali, da če ostane v naslovu ta "vojaška služba", je to vedno prednost in skratka pravilo. Medtem, ko je "civilno služenje" izjema tega pravila. Mislim, da je bil to eden od razlogov, zakaj je prišlo do uporabe tega pojma "državljanska služba" kot splošen pojem in v tem variantnem tekstu pač povedali, da je to možnost civilnega služenja oz. vojaškega služenja, pač opravljanja te službe v smislu civilnega služenja.

.....: v smislu civilnega služenja vojaške službe, samo toliko, glede sveta. Ostalo pa se ne bi upala komentirati, ker se ne spomnim.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Menim, da glede formulacije sveta v drugem odstavku, to po mojem verjetno bo kak strokovnjak povedal, tule manjka način, je malo preširoko, manjka na kak način in ob kakih pogojih se te pravice lahko uveljavljajo. SE pravi, da se te pravice le moral opredeliti zakon, bi moral nekako formulirati, to je v predlogu skupine, zdaj ne vem, smo res zašli na tisto najbolj po mojem najmanj sporno področje splava. Tu prave zveze nima, ker pravica do ugovora če se bo na to razširila, gotovo ne bo tako enostavno, da bi brez načina in pa okoliščin, ki jih predpisuje zakon, se je ta zadeva urejevala. Gre za ustavni tekst. Dr. Stres.

STRES: Se opravičujem. Zdi se mi tukaj dve ali vsaj tri stvari pomembne. V zvezi s tem, prvič tale ugovor vesti se mi zdi zelo temeljna in neodtujljiva človekova pravica in zelo podpiram to varianto, ta člen 2 del 45. člena kot ga predlaga Svet za varstvo človekovih pravic. Namreč gre za to, da človeka ne morete prisiliti, da bo naredil neko dejanje za katerega ..... da je nepošteno, da potem samega sebe zaničeval, da bo samega sebe obsojal zato ker ne nekaj naredil, kar ne bi smel narediti, zato to je temeljna človekova pravica. In tukaj vojaška služba je samo en tak zelo .. primer, ni pa edini. No, ker ste že ravno načeli vprašanje ginekologa in splava, se mi zdi, da vnaprej prepovedovati oz. onemogočati ugovor vesti ali pa recimo neko selekcijo delati, da bi ginekologi, lahko so tudi neverniki, kljub temu splava, ne

marajo ali jim to nekako ni v skladu z njihovo vestjo. Se mi zdi, da bo v takem primeru prišlo do konflikta pravic pač ženske, ki bi to rada imela in ginekologu morala potem verjetno si poiskati drugo rešitev, namreč če vnaprej odkolnimo ali izključimo določene ljudi od ginekološkega poklica, se mi zdi, da pridemo v nasprotja z drugo pravico po kateri ni mogoče neke službe nekega poklica prepovedovati nekemu iz verskih ali drugih razlogov.

Tako da to je gotovo en konflikt pravic kot vedno prihaja do njega in bo vedno prihajalo. Potem je res odloča zakon. Sem za to široko definicijsno ugovora vesti, in potem bi 3. točka, bi pa rekel tole, meni se ne zdi popolnoma nepotrebno naštevanje vseh teh razlogov, motivov. Namreč eden je glavni motiv, moralni motiv, zdaj je lahko ateistično, verska, lahko je budistična, lahko ne vem kakšna, to ni važno. .... je moralni motiv, naj bi lahko z filozofskega polgeda, zato je po moje dovoljeno reči, iz moralnih motivov. Zdaj pa kakšne izvore imajo ..... motive. Ali imajo filozofske, politične, razlog je v tem da v nekem trenutku, ko nek človek neko dejanje ne more narediti zato ker ga ima za nepoštenega, zato ker ga ima v svoji vesti, da to ni prav, da moral to narediti in bo samega sebe obsojal, tu je tisti razlog.

Zato lahko vsi drugi motivi odpadajo, ker vsi postanejo moralni v tem primeru. In je to dovolj.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Predno bi naprej, bi mogoče predlagal, 45. člen na prvi odstavek se bi glede končne ..... vojaških enot, morda bi se lahko glasil, drugi odstavek ugovor vesti je temeljna in neodtujliva človekova pravica osnovana na moralnih motivih, nanaša se lahko na kakršen koli

ravnanje ali delovanje, ki se poskuša človeku vsiliti, potem bi pa nadaljeli z zadnjim stavkom skupine in sicer; postopek za uveljavitev pravice do ugovora vesti in način izpolnitve, državljanskih dolžnosti, primeru uveljavitve te pravice določa zakon. No, tisto je odveč, da način uveljavitve te pravice izpolnitve pa določa zakon. To po mojem morali dodati ....

Predsednik VITODRAG PUKL: (nad.) po mojem bi morali dodati, ker drugače bi lahko bilo to popolnoma neučinkovita ta ustavna določba, ali pa bi se lahko preširoko razlagala.

TO je moj predlog, samo da bi še odprl razpravo, da se bi se razpravljali tudi o tem izjavljali. Prvi odstavek je obvezno opravljanje državljanske službe na mejah na način, ki ga določa zakon. Državljska služba po svobodni izbiri obveznika lahko civilnega zdaj pa do konca odprave vojaških enot, to bi lahko dali kot alternativo. V obvezno opravljanje državljanske službe mejah na način, ki ga določa zakon. Pa nič drugega, vse ostalo pa črta, ker zakon tako določa, imamo zakon o tem, vojaške obveznosti, ki določa način, drugi zakon pa urejevali z obzirom na drugi in tretji odstavek. Tako da je predlagal, da bi se drugi odstavek prvega odstavka črtal. Prosim, kdo se je javil za besedo. Gospod Zabukovec, gospod Peršak potem, aha, Zabukovec, Bizjak, Peršak in Zagožen. To je predlog, če bi tudi o tem povedali.

ZDRAVKO ZABUKOVEC: Jaz sem sicer po svojem mišljenju zelo blizu definiciji ki je v drugem odstavku 2. variante 45. člena. In razmišljanjem je dr. Stres ga imel prejle glasno. Kljub temu mislim, da je drugi stavek drugega odstavka le preširoko zastavljen. Zaradi tega bom dal konkreten primer. Nanaša se lahko na kakršno koli ravnanje ali delovanje, ki poskuša človeku vsiliti, na primer razmišljam o tem, da ne bo plačeval davkov, ki so namenjeni za vojsko da ne bom plačeval davkov za policijo, da ne bom delal v zaporu, po dnevnem redu tam. Skratka, to je samo najbolj ekstremno, so pa še druge zadeve, da bom se uprl proti kakršni koli represivnemu aparatu. Odpira se nam vprašanje ali si

na stopnji družbenega razvoja in v situaciji v kakšni smo lahko vse to privoščimo. Kljub recimo filozofski čistosti, zato mislim, da je ta definicija dokaj široka, sem za to, da se v to smer pelje, vendar da damo neke okvire, mislim, da je predsedujoči gospod Pukl že s tistim dodatnim stavkom poskušal tudi to smer reševati, da bo potem ta definicija dejansko bolj realna kot bi sicer bila tako široka kot je zdaj. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Bizjak.

IVAN BIZJAK: Jaz bi naprej v zvezi sploh s tem členom in tako zasnovanim členom imel. Mislim, da smo o tem že nekoč govorili, ker imam tukaj v svojem osnutku, ki ga imam precej popisanega zadevo na ta način označeno, namreč da bi ta 45. člen razbili na dvoje in to tako, da se vojaška služba, ki seveda ne spada med temeljne človekove pravice po mojem mnenju obravnaval v 120. členu, tam kamor tudi sodi, se pravi pri vprašanju obrambe, mislim, da smo se na tej komisiji že enkrat dogovorili. SE pravi prvi odstavek sedaj zasnovanega pa tudi prvotno v osnutku napisanega 45. člena, bi bil rešen v okviru 120. člena kakor tudi bo že izgledal. Ali v varianti demilitarizacije ali oni drugi varianti ali v tretji varianti, ki je zdaj tudi ponujena, da bi pa na tem mestu pravzaprav ostal le na ustrezen način oblikovalna vsebina tega drugega odstavka, ki ureja pravico do ugovorva vesti.

Mislim, da bi bilo to v vsakem primeru smiselno, vsekakor pa glede na to, kar se pač spominim, se mi zdi, da smo to že enkrat dogovorili in ne bi rad, da take dogovore kar pozabimo in pravzaprav me čudi, da je ta skupina mimo tega. Sicer pa sem pač zelo blizu temu, da bi se ta drugi odstavek, ki ureja govor

vesti glasil tako kot ga gospod podpredsednik predlagal, s tem, da verjetno je smiselno še nekaj napora vložiti, da bi bila ta dikacija taka, da bi bila nesporna, sem že prej rekel, ni namen oz. ne sme se zgoditi, da ta člen rojeval neko anarhijo, gre le za to, da je ta pravica nekako ustrezno upoštevana.

Predsednik VITODRAB FUKL: Hvala lepa. Peršak.

TONE PERŠAK: Podpiram ta predlog, ki ga je dal gospod Bizjak, in to tudi iz razloga, o katerih smo že govorili. V bistvu je če odmislim v celem .....

TONE PERŠAK: (nad.) V celem tem poglavju sedaj, to je drugi člen, ki govori o neki dolžnosti državljana. Ni drugega člena. Sicer govorijo vsi člani v tem poglavju o pravicah državljanov in dolžnosti države napram recimo obveznostim države, tam v kazenskem postopku itn. In bi s tem, če lahko rečem dosegli tudi sicer eno čistost. Pa ne samo zaradi teh razlogov turističnih ampak zaradi tega, ker se mi zdi, da kakor podpiram to varianto, ki ste jo vi g. predsednik rekli za drugi odstavek in kar bi po predlogu g. Bizjaka bil sedaj 45. člen se mi zdi, da bi pa 1. odstavek v bistvu moral ostati v taki dikciji kot je bil v osnutku. Oz. to kar govori prvi odstavek, kar je vsebina prvega odstavka tega člena v osnutku bi moral po moje ohraniti to dikcijo. In če bi mi to tja pripeljali k 27. členu bi bil to kompleksno rešen, tukaj pa bi bil univezralno postavljena pravica do ugovora vesti. Univerzalno načelo in se to ne bi tudi sicer mešali več kot da je to vezano na vojaško službo itn. In se mi zdi, da je to dobra odločitev.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Predno bi dal g. Zagožnu besedo. Morda bi 45. člen glasil: Obvezno je opravljanje državljanske službe v mejah in na način, ki ga določa zakon. To je obveznost podana. Drugi odstavek bi bil ta. Ugovor vesti, temelje itn. Tretji odstavek pa tisti, da je določeno z zakonom. No, moje mnenje, če lahko povem. Težko je samo na ugovor vesti, ker ne vemo na kaj bi se to. Prvič, tu mora biti ena obveza za državljana, ugovor vesti pa je tisti instrument, ki to obvezo odbija. Se pravi 1. odstavek bi, obvezo imajo vsi državljan, bi določil obvezno je opravljati državljanske službe v mejah in na način, ki ga določa zakon. To je obveza tega državljana. Izjema od te obveza pa je v tem, da se v drugem in tretjem odstavku, drugače ne vemo na kaj se ta obveza nanaša. G. Zagožen.

FRANCI ZAGOZEN: Jaz sem hotel nekaj podobnega predlagati, kot je g. Bizjak in bi to podprl. Tudi izogibal bi se temu pojmu državljanske službe, ampak bi v tem 45. členu dejansko splošno pravico do ugovora vesti iz moralnih razlogov poskušali zapisati kot temeljne človekove pravice, ki se lahko nanaša na zelo različne stvari, vendar pa bi morali zelo resno upoštevati opozorilo g. Zabukovca, torej tu je sedaj formulacija v tem predlogu Bavconovega sveta, ki bi ljudem omogoča vsakršne državljanske neposlušnost pravzaprav. Zaradi moralnih razlogov. Kar pa seveda ne more biti.

CIRIL KOLEŠNIK: Zdi se mi, da vsa ta zadrega, ki smo jih sedaj priča izhaja iz tega, ker poskušamo neke zadeve prenitevati. Očitno, da gre za nek proces, ki ga mi hočemo še bolj pospešiti kot dejansko po naravi stvari bi moral teči. Zato se mi zdi vsak poskus tukaj, da odkrijemo nekaj novega prevelik napor za tisto, kar bomo na koncu dosegli. Gre preprosto za to, da bi ta 45. člen pomen mora zgledati pač takole kot je v osnutku zapisan v prvem odstavku in tako kot je potem nadaljeval Svet predlagal v drugem odstavku s temi popravki, ki jih je predsedujoči navedel in z zadnjim popravljenim stavkom od skupine, to je tistim delom, kjer se govori postopek za uveljavitev pravice do ugovora vesti določa zakon. Zdi se mi, da so to rešitve, ki so ta trenutek za vse najbolj sprejemljive. Dejstvo pa je, da je dolžnost vojaške službe za nas še vedno neke vrste v bistvu pravica in dolžnost. Zakaj pravica? Predsednik, zato, ker v bistvu si na ta način tudi omogočamo naše življenje. Sploh ravnanje in delovanje v nekem prostoru in nekem času. Usklajajoč iz tega je to že prav gotovo tudi pravica. Sigurno pa ne zanikam tega, kar se hoče poudariti ugovor vesti, seveda pa je tukaj težko reči tako kot tudi sedaj strokovnjaki so v neki določeni zadregi tako razumem delni molk

ostalih strokovnjakov in pa tistih, ki so govorili, niso resnično rekli nekaj, kaj so to državljanske službe. Se pravi potrebno je tukaj navesti malo več teh zadev, ne pa ostati kot v edinem primeru npr. zdravnika pa splava, kjer se govori o neki pravici. Mi še danes sploh nismo rekli, da je pravica splaviti. O tem sploh še nismo govorili. Torej, ne bi prejudicirali nekaj kar še v bistvu ni ampak bodimo na tistem kar je in poskušajmo navesti res primere, če je skupina imela take primere, bi bilo prav, da jih tukaj povemo. Očitno pa, da teh primerov drugih ta trenutek ni. Če pa za prihodnost to mislimo, odločimo se, če je to toliko pomembno. Zdi pa se mi da ni. Hvala lepa. Predlog moj je, tako kot sem ga tudi rekel. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Ni več, sedaj pa bi poskušali sformulirati. Zreduciralo se je na dve varianti. In sicer prva varianta je, ki jo je, pravzaprav druga varianta je ta katero je g. Kolečnik predlagal in sicer, da bi iz osnutka, iz tega prvi odstavek ostal. Se pravi vojaška služba je za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. O tem bomo govorili ali bomo sprejeli varianto ali ne. Verjetno bi jo morali. Bolj važno je kako bi se glasila drugi in tretji odstavek oz. prvi in drugi odstavek. Predlog je bil, da bi odpadla obveznost, mislim, da to večinski predlog, se pravi prvi odstavek v mnenjih Bavconovega sveta in podskupine bi odpadlo, to je obveznost opravljati državljanske in druge stvari. Drugi odstavek bi postal prvi in sicer bi glasil, tu pa bi prosil za pomoč, če ne bo formulacija precizna: Ugovor vesti je temeljna in neodtujljiva človekova pravica, poslovana na moralnih motivih. Tu bi naredil piko, potem pa je nov odstavek in tu pa bi zadnji stavek iz 24. strani mnenja podskupine dal: Postopek za uveljavitev pravice do ugovora vesti in način izpolnitve v primeru uveljavitve te pravice

določa zakon. Se pravi soglašate s tako formulacijo. Potem bi predlagali varianto.

DR. LUDVIK TOPLAK: Glede prvih dveh stavkov v celoti se strinjam. Glede citiranih stavkov se v celoti strinjam. Glede te tretje variante pa bi vendarle ponudil v razmislek. Ali ne bi rekli namesto postopek za uveljavitev, pogoje uveljavitve, kar pomeni materialen in proceduralen. Šlo bi za pogoje uveljavitve ali pogoje in postopek. Pogoje in postopek uveljavitve pravice do ugovora vesti določa zakon in način .....

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Samo še enkrat formulacijo.

DR. KRISTAN: G. predsedujoči. Tukaj se mi zdi, da se je stvar zakomplicirala predvsem zaradi enega osnovnega motiva, da se je ugovor vesti razširil z vojaškega področja na splošno načelo in ta komplikacija se nam vleče sedaj ves čas. In verjetno bi se to dalo presekati na ta način, da bi vendar mi ti dve stvari ločili. Da imamo en samostojen institut, to je vojaška obveznost oz. njen značaj za njeno urejanje in tu to kar smo prvotno imeli, se pravi ugovor vesti, drugi princip pa dajmo posebej predvideti načelo ugovora vesti za vsa druga področja, če smo pripravljani iti v to spricho mogočih komplikacij na katere je bilo sedaj že opozarjano. Namreč sedaj vezati ugovor vesti za vojaško dolžnost in ginekologe, se mi zdi, da ne gre skupaj. Ne bomo prišli ven iz tega. In tudi to ne paše skupaj v isti člen. Ne paše v isti člen. Dajmo se odločati vendar o tem, saj mogoče bi tu dali tej komisiji oz. skupini en čas, da mogoče pripravi neko varianto izhoda iz te nekoliko zamotane situacije. Jaz bi sebe smatral, da bi stvar nekeko uspeli rešiti, če bomo ostali na terenu vojaške obveznosti in principa ugovora vesti. Tu, da pa drugo, dajmo posebej videti kakšna bi bila formulacija, ampak to bi moral biti potem samostojni člen. Ne v okviru tega prvotno vojaškega člena, in tam

videti kaj je sedaj možen doseg recimo ustave. Namreč za mene je potem še ta problem. Če smo rekli na osnovi diskusije g. Stresa, da ima vsakdo pravico do ugovora vesti. On je skrajšal in je dal zelo splošno, recimo iz moralnih razlogov, niso važni motivi itn., do katerih je prišlo. Skratka ustava daje splošno pravico vsakomur. Če bo pa rečeno tu, da pa zakon določi pogoje, bomo pa to izničili, potem bo pa zakon rekel, jok, nimaš te pravice, skratka to je potem problem. Skratka predlagam dve stvari. Da bi poskušali ločiti eno je ta vojaška služba, ki je bila prvotno...

.....: ki je bila prvotno z 45. členom zamišljena, drugo pa ta splošen princip ugovora vesti in videti kako bi tu dali eno ustrezno formulacijo in samostojen člen.

Zdaj pa ali tudi to izločiti iz tega poglavja, kot predlaga gospod Bizjak, je vprašanje. Namreč mi imamo naslov poglavja, vendar pravice in dolžnosti je v naslovu tega, a ne več. Dobro, če ni več, dobro potem je možno, da tukaj ne bi bilo tudi te dolžnosti, sicer pa bi jaz za sebe smatral, da to lahko v okviru tega poglavja tudi to, kar je gospod Kolečnik rekel namreč tu sta lahko dve dimenziji. Za nekoga je recimo to pravica, skratka da hoče braniti itn. svojo domovino in če mu zakon te pravice ne priznava je izključen, po drugi strani pa je v naših pojmovanjih mogoče zaenkrat bolj dolžnost, tako da mogoče izločiti čisto iz tega poglavja po mojem niti ne bi bilo potrebno skratka.

Skratka moj osnoven predlog je ločiti vojaško obveznost in tu ugovor vesti pa splošen princip ugovora vesti in njegove ureditve. Tako.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Samo trenutek.

.....: Še to, namreč prej je bilo rečeno kako zdaj drugi odstavek itn., v drugih ustavah je v glavnem tak princip civilno služenje oz. tako zvani ..... kot ga ima recimo nemška ustava in princip, da je enako dolga doba, to je osnovno načelo, ki se tu uveljavlja.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. To se pravi, če takoj bo, samo lahko jaz nekaj vmes dodam, dr. Kristan, potem vi menite, da bi bil predlog tak, da bi člen 45. iz tega osnutka, ki se glasi: vojaška služba je zadržana obvezna v mejah in način, ki

ga določa zakon, potem pa državljanom, ki zaradi svojih verskih in naravnih, zdaj ne vem če je to naravnih ..... iz moralnih načel, ni ..... seveda pri izvrševanju vojaških dolžnosti pa bi kar v okviru vojske izpustili, mora republika, kako bi lahko napisali, da mora biti omogočen drug način izpolnitve svojih dolžnostih.

Mislím, nerodno se sliši, da mora republika omogočiti državljanom, ki zavoľjo svojih moralnih ..... (govori jih več hkrati, niso vključeni)..... no če bi tale to nerodno formulacijo v okviru vojske Republike Slovenije mora Republika ven vrgli bi lahko kot prva oz. kot ena izmed variant ta člen bil, kot drugo varianto pa predlagal, da bi se vnesel še 45.b člen in sicer s formulacijo saj boste imeli do sestave tako možnost še z formulacijo kot smo jo zdaj nekako skupaj spravili.

DARJA LAVTIZAR-BEBLER: .... zaradi tega, ker zdaj tudi dr. Kristan je predlagal, da bi ta skupina ponovno poskušala najti boljšo fomrulacijo, ampak ustavna komisija mora pa razrešiti temeljno dilemo ali bo ta pravica do ugovora vesti se nanašala samo na pravico do ugovora vesti v zvezi z vojaško službo ali pa bo sprejela stališče, da se načelno pripoznava pravica do ugovora vesti tudi v zvezi z drugimi situacijami.

Dr. Zagožen je prej govoril o državljanski nepokorščini. Mislím, da je skupina in sveta sta imela v mislih ravno to vprašanje. Mi vemo, da smo se v Sloveniji soočili z vprašanjem državljanske nepokorščine takrat, ko je šlo za proces proti četverici in takrat smo ravno ugotovili, da nam manjka ustavna in zakonska podlaga zato, da takrat ne bi bilo treba izvršiti

sodne odločbe, ki jo je izdalo vojaško sodišče in to moramo mi zdajk razrešiti ali ustava daje pravico do ugovora vesti v tej povezavi tudi pravico do državlanske nepokorščine ali ne, zato smo pa mi šli na razširitev tega problema, da bi sleherna, da bi se sleherni državlanski obveznosti državljan imel pravico izogniti, ampak pod pogoji in pod načinu, ki bi ga posamezni zakon določal in tu ste prej odgovorili moralni razlogi, mi smo to vprašanje moralni, etični, verski in drugi razlogi nadomestili z terminom prepričanje, se pravi državljanom je zajamčena pravica do ugovora vesti, če zaradi svojega prepričanja to odklanja.

Menili smo, da je ta izraz tisti, ki vključuje vse tako moralne razloge, kot verske, kot etnične in ostale, ki jih je stve pa primeroma naštel.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Ja takoj bom. Menim, da sem pravilno ocenil prvi tekst kot smo ga zdaj nekako sformulirali, to se pravi ta tekst bi ostal kot ena izmed variant, dočim drugo varianta bi pa se dogovorili, da bi kot varianta šla dopolnitev 45.b člen v temeljnem tekstu kot smo ga tudi nekako določili danes s tem, da bo ta podskupina do dela skupine ekspertov

Predsednik VITODRAG PUKL: Skupine ekspertov lahko ta svoj alternativni člen oz. drugo varianto še nekako prilagodila oz. sfrizirala. Se pravi, danes ne bomo odločali o tem ali bomo razširjali ali ne bomo razširjali, ker gre le za politično vprašanje in ga je treba nekako vskladiti. Gre za eno izmed temeljnih vprašanj. Zato bi tako predlagal, kot ga je dr. Kristan predlagal, na ta način ostal ..... druga varianta pa vključitev tega člena in bomo potem pri usklajevanju pač to dilemo morali razrešiti. Hvala lepa. Cerar.

MIRO CERAR: Jaz bi z enim pojasnilom vskočil. Med državljansko nepokoriščino in ugovorom vesti je bistvena razlika, tukaj stalno mešamo in zato nam ni jasno o čem govorimo. Oprostite, da tako rečem. Ugovor vesti je nekaj individualnega, posameznik ve, da je to proti zakonu in to sprejme kot nezakonito, reče, jaz ne morem drugače in se individualno upre, sprejme nase posledico. Državlјanska nepokoriščina je pa nekaj kolektivnega, bistveno kolektivnega, gre za zavestno kršitev zakona, pri čemer se lahko krši tudi drugo določilo zoper nje. Lahko se tam na cesti vležejo, torej kršijo prometne predpise, s tem, demonstrira proti kazenskemu zakonu. Skratka to je bilo prej vprašanje, ki se je meni zdelo vključno ali primerjalno kaj takega obstoji, da se torej splošno uvaja ugovor vesti. Osebno mislim, in pravniško to podal, čeprav osebno bi tako človeško bi rekel, se mi zdi, zelo lepo da bi to uvedli ampak s pravnega vidika, bo to strašno težko zagovarjati in uveljavljati, to bo skoraj nemogoče, ker s tem damo vsakemu državlјanu v bistvu na voljo to, da bo zakompliciral sleherni postopek pred sodiščem ugovorom vesti. Saj se bo po tem

zakonu ugotavljal ali je opravičen ali ni, ampak to je po mojem kar primerjalno ne obstoji in kar je tvegano. Samo to sem hotel pojasniti.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Zdaj so prijavljeni še pet pravzaprav šest govornikov. Morda bi ponovil predlog, bi morda potem odpadla potreba po nadaljnjem razpravljanju. SE pravi moj predlog je ta, da bi mi sprejeli dve alternativni in sicer člen 45. v dikciji, vojaška služba je za državljanje obvezna, v mejah in na način, ki ga določa zakon. Drugi odstavek, državljanu, ki zavoljo svojih moralnih nazorov, niso pripravljene sodelovati pri izvrševanju vojaške dolžnosti v okviru, se omogoči drug način izpolnitve te dolžnosti. To je bila ena izmed variant. DRuga varianta katero bi sprejeli ne pa odločili o tem, ali bomo peljali ta splošni ugovor vesti, je da se doda še 45 a ali b člen in sicer v besedilo kot smo ga sformulirali in sicer ugovor vesti je temeljna neodtujljiva človekova pravica osnovana na moralnih motivih in novi odstavek, postopek za uveljavitev pravice do ugovora pa v smislu kot ga je dr. Toplak formuliral s tem, da bo skupina za človekove pravice predložila še popravljeno dikcijo oz. morda drugo dikcijo tega člena strokovni komisiji, to je predlog, če bi ga sprejeli bi odpadlo vsako nadaljnjo razpravljanje. Kaj menite? Prosim. Anderlič najprej.

TONE ANDERLIČ: Mislim, da bi morali vsaj v eni varianti sprejeti ta predlog, ki ga svet predlaga, da je ta ugovor vesti temeljnje neodtujljive človekove pravice osnovana na moralnih etničnih, nazorskih verskih in drugih motivih. Vi ste samo

moralnih, vse ostalo pa ste spustili, mislim, da to ne zadošča vsem zahtevam, ali pa če mi seveda pojasnite če to moralnih resnično vse te stvari pokrije, kar verjamem, da je svet tehtal in prišel do nekega zaključka, da bi to kompleksneje zaobseglo to vprašanje in zato tudi predlaga in jaz se strinjam v tistem delu z gosodom Kristanom, ko govori, da bi morali to ločiti in vojaško ugovor vesti vojaški službi eksplicitno tukaj napisati za drugi del ali razširitev ali kjer koli drugje.

Še enkrat pa sprašujem ali mi to pojasnite, če to zadošča moralnih ali ne bi bilo bolje, da je tako, kot je tukaj zapisano. Mislim, da teh zadev ne škodi, ampak kvečjemu pojasnjuje to zadevo. Hvala.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Bi tu pojasnil gospod Anderlič, če bi mi sprejeli ta predlog, kot sem ga prej formuliral, potem bi ta skupina za človekove pravice formulirala na novo ta člen. Osnova je razširitev pravica ugovora na izven vojaške zadeve in bi ta skupina to formulirala, pa sodelovala oz. poslala tako formulacijo ....

Predsednik VITODRAG PUKL: (nad.) ekspertni skupini, ki bi sestavljala dokončni predlog, kot alternativni. Odločali bi pa potem o teh predlogih seveda po usklajevanju.

TONE ANDERLIČ: V obeh tekstih osnovnem in v varianti izpustili, ko ste navajali kaj bi opredelili kot osnovni tekst in kaj kot b ... člene, kar koli ste od moralnih naprej izpustili. Jaz pa zagovarjam, da naj to ostane, naj se skupina potem naprej opredeljuje razen, če bom dobil neko pojasnilo zdajle tukaj, kar pa ne verjamem.

Predsednik VITODRAG PUKL: Zdaj pa gospod Starman.

DANIJEL STARMAN: Jaz bi nadaljeval tisto razmišljanje na začetku in mislim, da dosedanje diskusije precej teh mojih dvomov potrdila. Mislim da bi danes ne opravili pozitivnega dela, če bi se trudili oblikovati nek tekst. Preveč je načelnih, odprtih vprašanj, da bi mi lahko danes, saj jaz se ne morem opredeliti, do konkretno določene dikcije. Mislim, da smo prehitro šli mimo predloga mojega soseda gospoda Bizjaka, da je le potrebno določiti, isto mislijo strokovnjaki, zlasti da je vojaška služba torej pravica in obveznost, gre za neko obliko samoobrambe, posameznega naroda in zato mislim, da to spadalo v tisto poglavje, kjer se na tej komisiji to sprejeli in tudi ponovno postavljam vprašanje, zakaj ne spoštujemo naših prvotnih dogovorov. In bi prosil sekretarja, na kateri seji in kdaj smo to sprejeli, da se to vnese v poglavju oz. člen 120.

Drugo pa nemogoče je podprti tako široko dikcijo kot predlaga Svet za varstvo pravic, ki pravi na koncu ali drugih motiviv. To pomeni pri vseh teh naštevanjih, jaz recimo sprejemam

to tezo dr. Stresa, je moralna, etična, tako široka, da vse to pokriva, ne morem pa sprejeti drugih motivov, to pomeni, da konkretno sodnik bo rekel, ta primer pa mi ne odgovarja, ne bom sodil. Ali vojak se bo uprl ..... ali vojak se bo uprl iti na neke vežbe, skratka gre za anarhizem, za katerega ne moremo ustavavnega okna odpreti, tako široko. Mislim da je tukaj potrebno še temeljita strokovna obdelava in ne moremo danes sprejeti nekega besedila, tudi če govorimo o prepričanju in tako naprej, ki bi lahko v konkretnih primerih povzročalo ogromno težav pri funkcioniranju države. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Peršak.

TONE PERŠAK: Najprej bi podprl to kar je rekel gospod Starman, namreč v zvezi s tem, kar je pravil gospod Anderlič. Če ni obseg moralnih, potem še etičnih, filozofski in verski, damo zraven še politične in druge motive, to pomeni, da praktično država nima več nobene možnosti določene stvari uveljavljati, ker iz političnih razlogov uveljavljati ugovor vesti, bom rekel zelo preprosto vsakdo iz opozicijske stranke lahko odkloni izpolnjevanje katerega koli zakona. Mislim, to je potem kompletna anarhija, treba je gledati komplet teh besed, pridevnikov iz kakšnih razlogov in še političnih in še drugih.

To ne more biti razlog ugovor vesti, beseda pove zakaj gre. Gre za problem vesti, ne gre za problem kar tako političnega prepričanja ker sem jaz recimo demokrat ali ne vem kaj, pa ne bom tega in tega delal. Po političnem nazoru. To je en problem. Drug je nekaj kar se mi zdi da se izkazalo in res nasprotujem temu, da bi tisto, kar zadeva vojaško službo obravnavalo 120. členu in

mislim, da tudi tekstualno gre skupaj, če tisto se tja prenese. Kajti zdaj smo začeli se mi zdi diskusije zamnjevati nekaj drugega, vojaška služba ni apriorij identična s pravico in dolžnostjo obrambe. Vojaška služba je en segment tega. In vojaška služba je nekaj kar je formalizirano, kar ima svojo in tudi ne pade bom rekel po vseh državljanih, pravice obrambe dežele, domovine je pa univerzalna.

In če je že kaj mora biti v tem poglavju mora biti nekaj v zvezi s tem, ne pa z vojaško službo. Vojaška služba in to se mi zdi ima gospod Bizjak prav, pa naj bo v 120. členu in tudi izjeme vojaške službe oz. alternativa. Pa naj bo tam obravnavan. Medtem če je tu če je že kaj, naj bo problem obrambe in pod državljanovega odnosa do obrambe opredeljen.

Rečeno je bilo, da zdaj jaz lahko predlagam tudi formulacijo. Ampak rečeno je bilo, da skupina, govorim samo to, če v zvezi s tem, kaj tukaj potem naj bo to pravica in dolžnost, kakor koli se bo imenovalo obrambe ne vojaške službe.

Predsednik VITODRAG PUKL: Ja, v redu. Hvalá lepa. Zagožen.

FRANCI ZAGOZEN: Ne bi bil prav razumljen, ker sem prej rekel, da taka formulacija kot jo Bavconon svet predlaga omogočala državljansko neposlušnost, rekel sem vsakršno državljansko neposlušnost, s čimer sem mislil, tudi to, da nekdo ne priznava enostavno zakoná države, ker so v nasprotju z njegovim političnim prepričanjem, ali kakim drugim prepričanjem.

Torej to ne more ostati v tej obliki in jaz ne vem ali je morda rešitev v tem, da se ugovor vesti kot temeljna pravica

priznava, da pa se zakoni določajo, ne sam zakon, ampak zakoni, da določajo, kdaj in kako se ta ugovor vesti uveljala tako kot recimo zakon o vojaški službi, tako lahko tudi nek zakon s področja zdravstva določa tudi kako se uveljavlja ugovor vesti zdravnika in podobne stvari. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Magajna.

ANDER MAGAJNA: To kaže bo ta skupina za človekove pravice imela še precej dela, da bo te dileme razrešila, s tem bi bilo dobro, da danes damo te osnovne variante. Jaz bi se nazaj vrnil, kar je gospod Pukl kot drugo varianto predstavil. Se mi zdi, da ni to tista čista varianta in se mi zdi bolj ustrezna, kot druga varianta predlog gospoda Bizjaka. Torej če gremo na ugovor vesti kot neko splošno pravico, razširimo potem ne bi bilo smotno, da bi zdaj med tem 45. členu naštevati, da se to nanaša na vojsko ali na medicino ali na znanost in raziskovanje. Ampak, da .....

Gospod ....., nad.: ampak, da bi to ločili. Torej v 45. členu bi govorili samo o tej univerzalni, splošni pravici ugovora vesti in bi področje obrambe v drugem poglavju urejali. Na področju pravic bi edinole zadržali to formulacijo, samo ne v istem členu, ki jo je gospod Peršak predlagal, to je pravica do obrambe. Torej, kot čisto varianto 45. člena, bi predlagal varianto gospoda Bizjaka, s tem kar ste tudi že dopolnili, da se ta splošna pravica lahko, postopek, način, kdaj, kje in kako, opredeli z zakonom. In če bo to tudi tako formulirano, se ne bojim nekih anarhij in zlorab, ker se bodo tudi druge pravice omejevale in bo zakon določal postopke in načine. Zato ugovora vesti, če ne bo na določenem področju ustrezno opredeljen, ne bo mogel nihče uveljavljat pred sodiščem. Torej kot drugo varianto predlagam predlog gospoda Bizjaka.

Predsedujoči ....., Ta predlog je 45.b člen in je približno enak kot smo ga formulirali. Saj to je enaka formulacija ali ne?

Gospod ....., Ja seveda, gre za to, da se ne omenja vojaške obveznosti .....

Predsedujoči ....., Ja to je variantni predlog, ki je bil. Naj še enkrat ponovim, da ne bi bilo kaj narobe. Predlog je sedaj takšen, da bi člen 45. pustili takšen kot je, s tem, da bi popravili vojska, republika in tako naprej. Sedaj je samo vprašanje ali bi ga dali pod 21. člen ali bi ga pustili tukaj. To je vprašanje. Formulacija tega člena ni sporna. Drugo je pa to kar sem že prebral in bom še enkrat, da bi se izognil nesporazumu. Torej podskupina bo formulirala člen 45. v katerem bo potem

politična odločitev ali bo sprejet ali ne in v kakšni dikciji in sicer po našem temeljnem alternativnem predlogu, soglasju pravzaprav za ta predlog, in sicer bi se glasil, prvi odstavek: "Ugovor vesti je temeljna in neodtujljiva človekova pravica osnovana na moralnih motivih". Drugi odstavek: "Postopek za uveljavitev pravice do ugovora vesti, (sedaj pa prosim Toplak) pogoje in postopek določa zakon." To se pravi na podlagi te variante bi komisija za človekove pravice poskušala najti ustreznjšo formulacijo, odločali bi pa potem v političnem usklajevanju, ali bomo sploh razširili ta ugovor vesti na to ali ne. To je politično vprašanje, ki bo moralo biti politično rešeno. Način formulacije bi pa potem tudi prepustili tudi tej podskupini. Sedaj pa prosim, če ste zato, bi morda sedaj odpadla potreba po nadaljnjem razpravljanju. Prosim? Pardon. Oba predloga vzemite na znanje, morali bi se odločiti ali bomo člen 45. pustili v tej dikciji kot je v tem osnutku, ali ga bomo prenesli k členu 120. To je ena odločitev. Glede same dikcije tukaj ni sporno. Drugo pa je - verjetno tudi ni sporno - da bi kot alternativo vključili ta splošni ugovor vesti, z nalogo, da ga podskupina formulira in dostavi ekspertni skupini v obravnavo. S tem, da bo odločitev, kot o vsaki drugi alternativni rešitvi, prepuščena političnemu usklajevanju, ker gre za bistveno temeljno politično vprašanje. To je predlog in če se razumemo bi prosil prijavljene diskutante, da bi to upoštevali, da bi potem lahko šli naprej. Sedaj pa prosim še dr. Stresa za besedo.

Gospod STRES: Odstopam, ker je že vse pojasnjeno.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Prosim gospod Tomažič je naslednji.

Gospod TOMAZIČ: Jaz mislim, da bi morali dejansko razmisliti o tem, da bi morali ugovor vesti vzeti kot splošno kategorijo, ki ne sodi v ustavo, če je v nasprotju z načeli pravne države, če tako rečemo. Tukaj izhajamo iz predpostavke, da država nima pravice kakršnega koli ravnanja in delovanja vsiliti človeku. Žal živimo v urejeni družbi. V skoraj vsaki družbi je to tudi uzakonjeno. V končni fazi je to izvršilni postopek, kjer lahko sodišče naloži ne samo opustitev, ampak tudi ravnanje. In to v vseh tistih primerih, kjer bi sicer trpeli zaradi splošne koristi. To so vsa področja. Če vzamemo od prometne varnosti do ekologije, do davkarije konec koncev, vedno bo človek moral davke nakazovat, moral bo pokazat potni list na meji in tako dalje. Teh stvari je toliko, da enostavno kot splošno kategorijo o ugovoru vesti ne bi mogli govoriti. Morali bi izločiti vse tiste specifične zadeve ...

Gospod TOMAŽIČ, nad.: izločiti tiste specifične zadeve. Ker jaz mislim, da vojska je takšnih stvari zato, ker pride v končni fazi do ubijanja, ko je človek prisiljen celo ubijati. Jasno je, da je to huda moralna ovira. Drugo je morda na področju zdravniške etike. Samo tam kjer so res - pride do nekih izjemno subtilnih in globokih človeških stvari. Če bomo pa kot splošno vzeli, bomo morali reči ali kot določa zakon - gospod Kristan je zelo skeptičen do takšnih rešitev - praktično ne bo več ustavna. Če bomo brez tega, bo pa čisto akademsko, samo kot načelo.

Predsedujoči .....: Gospod Tomažič hvala lepa. Prosim bi še za nadaljnje razprave. Zdi se mi, da smo dovolj jasno in glasno povedali, tu gre za politična vprašanja, zdi se mi, da dve stranki ali tri zastopajo to stališče, da se to razširi in bomo to reševali pri političnem usklajevanju. V tej fazi ne moremo iti na glasovanje in izločiti eno varianto. Ti razlogi za in proti, ki so zame tudi prepričljivi, bodo prišli v poštev pri političnem usklajevanju. Hvala. Naprej prosim dr. Kožuh-Novakova.

dr. KOŽUH-NOVAKOVA: Oprostite nisem se čisto od začetka vključila v razpravo, ker me ni bilo, zato bom mogoče kakšno stvar ponovila, ampak meni se le zdi, da če sem prav razumela, ko sem prišla, da nič ne prehitevamo, če že sedaj postavljamo v ustavo, da državljanska služba je po svoji izbiri obveznika lahko civilnega, do končnega odpravljanja vojaških enot, pa tudi vojaškega značaja. Mislim, da ustava je tako dolgoročna, da se pod vtisom sedanjih dogodkov ne smemo delati, kot da bo vojaška obveznost vsaj 20 ali pa 30 let trajala. Za takó majhno deželo je to absurd in mislim, da prav dolgo ne bomo mogli z vojsko strašiti sosedov, ker se to preprosto zaradi modernega orožja ne bo dalo.

Drugo pa, če že mora biti ugovor vesti, mislim, da bi v ustavi bilo nujno, da se v drugem odstavku doda ta stavek - jaz sicer nisem pravnica, sem samo ginekologinja, - da se nanaša lahko na kakršno koli ravnanje ali delovanje, ki se poskuša človeku vsiliti. S tem kot laik, mislim, da bi se omejilo ugovor vesti na tisto s čimer skuša človeku država vzeti. Tretje pa je - večkrat ste omejili ginekologe in ugovor vesti - da je to irelevantno, ker s tem, če se bo ginekolog poslužil ugovora vesti, bo kršil osnovno medicinsko etično načelo, to je odklonil bo pomoč bolniku, pacientu. Nekateri sicer tega nočejo videti, ampak splav je socialna bolezen. Tako, da mislim, da se na ginekologa to sploh ne nanaša. Kakor koli nekateri mislijo, da bodo to lahko uveljavljali. Ne, ker bodo kršili svojo strokovno etiko.

Predsedujoči .....: Ste končali? Hvala lepa. Dr. Toplak prosim.

dr. LUDVIK TOPLAK: Osebno menim, da smo prišli v eno fazo v diskusiji, kjer se močno razhajamo. Smo pri izhodiščnem vprašanju, ki ga je prej gospod Tomažič že načel, to je vprašanje odnosa prava in morale. To je predvsem filozofsko vprašanje in pravno filozofsko vprašanje. Jaz razumem dr. Stresa, da se v tem trenutku odreka diskusije, čeprav menim, da bi prav v tem trenutku njegov prispevek bil najdragocenejši.

Predsedujoči .....: Prosim dr. Hribar.

dr. HRIBAR: Strinjam se, da zadeva vesti bolj spada v preambulo kot v te člene, ampak ker že imamo v 41. členu svobodo vesti, potem lahko vključimo tudi svobodo ..., ki je v bistvu

podtéma svobode vesti in predlagam naslednje. Strinjam se s tistimi, ki predlagajo, da se loči ta zadeva v 45. členu v dve stvari. Na zadevo vojaščine in na sam ugovor vesti. Zato predlagam naslednje in bi kar formulacijo povedal. Da se zadeva ugovor vesti da pod 41.a člen, kjer je govora o svobodi vesti, ali pa pod 42. členom in da glasi tako. Ugovor vesti je temeljna človekova pravica. Sem za to, da smo .... Če rečemo temeljna, potem to pomeni tudi neodtujljiva, ni treba ponavljat. In če rečemo temeljna, potem to pomeni, da je pač ta vest poseben kriterij in ni potrebno še dodatnih motivov iskat, ne na tak ali na drugačen način. Poseben kriterij, če je temeljna pravica je to res sama in to tudi pomeni neodtujljiva. Se pravi ugovor vesti je temeljna človekova pravica in to zadošča. Potem pa tako kot ste že rekli. Pogoje in postopek za uveljavitev pravice določa zakon. To bi bil ves ta člen. 45. člen naj se pa tako glasi kot se. Vojaška služba je za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. Potem pa naslednji odstavek. Državljanom, ki zavoljo

Gospod _____ (nadaljevanje): državljanev, ki zavoljo ugovora vesti, to je pa določeno že v 42., ko sem predlagal, niso pripravljeni sodelovati pri izvrševanju vojaške dolžnosti, se omogoči drug način izpolnitve te državljanske dolžnosti. Pika.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Saj ta predlog je že skozi nekako ponujen s tem, da je ta drugi člen, mislim 41. a) kot ste omenili, je tu kot alternativa. O tem bo še prišlo do usklajevanja, ali pride ta razširitev ugovora vesti v ustavo, ali ne. To se pravi, to bi bilo sprejemljivo s tem, da bi predlagal, da bi prepustili tej strokovni skupini, da vidi ali bi sedanji 45. člen iz tega predloga pristavili k 41. ali k 120. členu. Mislim, da je to bolj strokovno vprašanje, zaradi tega mislim, da ga tu ne bi reševali z nevim kakšnimi diskusijami. Kot alternativni člen bi pa ta vaša formulacija služila kot podlaga tej podskupini in bi potem se odločali, ali bo ta razširitev prišla v ustavo ali ne. Hvala lepa. Zdaj je prijavljen še Battelli, pa Zabukovec, pa Kolašnik. Še enkrat bi prosil. Mislim, da imamo zdaj tu nekako večinsko soglasje v tej smeri kot smo zdaj ta predlog podali. Če bi še o samem merituu zadeve, to bomo pa res razpravljali pri usklajevanju. Ali bi še kdo želel potem? Prosim, gospod Battelli.

ROBETO BATTELLI: Hvala lepa. Samo čisto na kratko. Mislim, da smo dvignili dosti prahu, ki pravzaprav zamegljuje problem. Tu ne gre za državljansko nepokorščino ali za neplačevanje davkov ali kazni o prometnem prekršku. Tu gre za ugovor vesti ob obveznem opravljanju državljanske službe, ki je vojaškega ali kakšnega drugega značaja. To je problem. Ne pa nekaj drugega, uvajanje kaosa ali anarchije v družbi. Gre za določeno obveznosti, ki velja za vse državljane in pravico do ugovora vesti na tako obvezno službo, kar je seveda ena od temeljnih pridobitev civilizacija v zadnjem času. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Zabukovec.

ZDRAVKO ZABUKOVEC: Jaz vseeno mislim, da bi bilo dobro da v ustamo ugovor vesti zoper vojaško službo kot ustavni inštitut, da nam ne izhlapi. Za ostale pa, zaradi tega, ker ne vemo kaj je pravzaprav državljanska služba itn. imam tu predlog, ki ga zdajle samo kot sugestijo podajam. Ne mislim, da je perfekten. Torej, da bi se to poglavje glasilo namesto "državljanska služba in pravica do ugovora vesti" - Državlanske dolžnosti in pravica do ugovora vesti. Potem bi pa šel na stran 24, ta tretja varianta in prvi odstavek, naj bi se po mojem približno takole glasil: "Vojaške ali druge državljanske dolžnosti so za državljane obvezne v mejah in na način, ki jih določa zakon." Potem drugi odstavek: "Državljanom je z jamčena pravica do ugovora vesti, če zaradi svojega prepričanja (beseda prepričanje vsebuje vse, kar smo prej rekli, moralno etiko itn.), zavrača izvrševanje vojaških doložnosti". Tukaj bi spustili "ali z drugim zakonom predpisanih", ker potem smo na vse razširili. Zaradi tega, ker pravim, da v ustavi naj bi bile samo izrečno vojaške dolžnosti. Potem pa še ta stavek ostane: "Postopek za uveljavitev do ugovora vesti, način izpolnitve državljanske dolžnosti v primeru uveljavitve te pravice določa zakon." S tem bi pravzaprav ta vojaški del izčrpali. Zdaj sledi pa še ena naloga - nakazati tudi možnost ugovora vesti v drugih primerih. Mislim, da bo to odvisno od vsakokratne pravne kulture in socialnega stanja in bi to jaz prepustil zakonu in bi to s tretjim odstavkom rešili približno takole: "Pogoje in način za uveljavitev ugovora vesti na drugih področjih ureja zakon". Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. No, tu bi samo povedal, mislim, večinsko mnenje se je že toliko izjasnilo, da ta osnovni tekst Sugestija podskupini za človekove pravice, s tem, da

bo ta formulirala dikcijo tega člena in ponudila skupini ekspertov. Se bo pa obravnavala kot ena izmed osnovnih variant oziroma opcij; sploh dejstvo, ali se bo razširitev vnesla v ustavo v smislu kot je predlagana po skupini in pa po Bavconovi komisiji, ali ne. To je pa potem stvar politične odločitve. Gospod Kolečnik.

CIRIL KOLEŠNIK: Jaz bom takole. Očitno se nevarno z našimi ambicijami približujemo nebesom, kjer tudi

.....: ker tudi so nebeške vojske, to figurativno govorim, ker zdi se mi, da imamo previsoke ambicije in še enkrat bi opozoril na to, kar sta že dr. Kristjan in tu kolega Tomažič rekla, da gre v bistvu za preširoko zajemanje nečesa, kar pa moramo potem ukvirjati, potem je pa sploh vprašanje smiselnosti takšnega splonega principa ugovora vesti.

Drugo pa je, iz česa izhaja zadeva je pa tale preprosti 45. člen dolžnosti vojaške službe, ki bi ostala, ki bi moral ostati in podpiram to, kar je v čistem delu vojaške službe govoril dr. Hribar, ko je povedal, s tem, da bi jaz dopolnil, da tam, ko je rekel državljam, ki zavoljo ugovora vesti, je rekel, jaz pa predlagam, da ki zavoljo uveljavitve ugovora vesti. Gre za bistveno dopolnitev, na koncu koncev takšen člen ima smisel oz. takšna državljanska služba, čeprav jaz pravim, da to ni čisto državljanska služba, ampak gre za vojaško službo, da ima smisel le takrat, če resnično so če je resnično so ljudje tudi motivirani. Če pa jih demotiviramo, demotiviramo pa jih z vojaško službo, če se izenačimo z ugovorom vesti, kdo vam bo pa še šel v vojsko, preprosto rečeno, če v vsem se izenačite in rečete vse je možno ugovarjati, vse lahko tudi prepričanje takšno ali drugačno, kaj jaz vem, mene moti alergija, me pisipa če vidim kučka ito., skratka če vse to dovolimo, če vse to naredimo, potem vojske ne bo, pa ne govorim za danes tisto kar je gospa tam rekla, se mi zdi, da iz preproste definicije države, kaj je država država mora imeti orga prisile in dejstvo je tudi, če delamo za 100 let naprej, kolikor bodo države bodo imele vojsko, države brez vojske ni in mislim, da je to osnovno princip tako kot za konec pa

predlagam, da le se odločamo o preprosti obliki vojaške službe in nič več.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Meni se zdi, da smo tukaj večkrat drug mimo drugega govorili, plediralo je enim par govornikov, da ostane ta enostavni člen 45. kar je že bilo najmanj 5 krat povedano v predlogih, da ostane, se pravi tu ne vem zakaj bi še ponovno razpravo.

Se pravi, povzemam mislim večinsko mnenje. Člen 45. ostane v dikciji, kot smo jo 3 krat ali 4 krat ponovili, to se pravi: vojaška služba je ..... obvezen majhen način, ki določa zakon državljanom, ki zaradi svojih moralnih kaj jaz vem tistih ja to je pa potem dikcija dr. Toplaka, s tem, da pooblastimo ekspertno skupino, da bo po strokovnih kriterijih ali bo ta člen prenesla k členu 41. ali pa k členu 120. ali 121. v tem predlogu, druga je pa alternativa, ki jo zastopajo tri stranke in sicer, da bi se ugovor vesti razširil.

Mi smo sprejeli kot priporočilo tisto osnovno dikcijo skupini za človekove pravice, gospod Zabukovec je tudi dal svoje sugestije in s tem, da bi ta skupina pripravila tekst tega alternativnega predloga in ga ponudila strokovni komisiji, ki bo sestavila predlog ustave, odločali bomo pa o tem ali bo ta razširitev v ustavi ali ne bo pri usklajevanju dokončnega besedila. Lahko to ugovotimo? Hvala lepa.

Potem bi šli na nasled en, 46. člen. Ta v predlogu glasi:

državljan Republike Slovenije ni dovoljeno izročiti tuji državi, tujega državljan je dovoljeno vložiti samo v

primerih, ki so predvideni z mednarodnimi sporazumi, v nobenem primeru pa ga ni dovoljeno izročiti zavoljo političnih kaznivih dejanj. Mislim, da to identičen tekst gospa Lavtižar, če me boste popravili, identični tekst Bavconove komisije in vaše skupine.

DARJA LAVTIŽAR BEBLER: Samo eno vprašanje še, sem pa zdaj opazila. Ali mislite, da bi bilo mogoče pa vendarle prav, da bi tu v zadnji vrsti dodali v nobenem primeru pa ga ni dovoljeno izročiti zavoljo nenasilnih političnih kaznivih dejanj. Mislim, da bi to bilo, to bi bolj ustrezalo, ker bi se sicer lahko posredno razumelo, da se vtikamo tudi v notranjo ureditev v neki drugi državi, mi smo pa zdaj ta princip nenasilnosti pri teh političnih kaznivih dejanjih zdaj že tako daleč osvojili, da bi tukaj verjetno bilo primerno.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Jaz bi tukaj prosil, predno bi razpravljali o tem, da bi mogoče strokovnjaki, pa jaz zdaj ne vem politična kazniva dejanja, to je tudi atentat ali kaj podobnega, kaj jaz vem kakšna stališča ima stavna zakonodaja v Evropi oz. po svetu in kaj bi to pomenilo. Šešerko, prosim.

ŠEŠERKO: Jaz predlagam, da ostane tako, kot je zdaj zapisano brez nasilno, ker nasilno so lahko zelo različne stvari, od tega recimo, da se nekdo policajju upiral pri aretaciji do atentata, je pa še neki drugi vidik. Namreč vprašanje je ali država v katero se človeka izroči ima smrtno kazen ali je nima in v primeru, če ima smrtno kazen, potem je stvar čisto drugačna, kot če je nima, zato mislim, da je treba to torej da ni smiselno sprejeti nasilno noto, ampak da je treba

ampak je treba z našo zakonodajo to regulirati.

ZAGAR: Jaz bi najprej iz takih splošnih liberalnih načel opozoril na to, da je zame nevzdržno, da izročamo tuje državljane v sicer nekih primerih svoje državljane pa ne izročamo, to je nesmisleno. Izročajmo vse ali nikogar. Mislim, to je za mene ključno vprašanje. Tukaj ne moremo omejevati nekoga, oz. mu dajati večje možnosti za izročitev. To je eno. Drugo pa je kar se tiče formulacije zadnjega stavka, ko govori, da je izročitev možna na podlagi političnih kaznivih dejanj. To je taka formulacija, ki ni jasna in kaznivih dejanj, vsekakor je možna izročitev na podlagi samo političnih delovanj pa ne. Zato predlagam, da se to spremeni in da se glasi, da je izročitev možna. Ni možna zaradi političnega delovanja kvečjemu. To je edina varianta, ki jo lahko sprejmemo glede. Kazniva dejanja pa ne moremo mešati, pa čeprav se imenujejo politična dejanja ali pa narodnoosvobodilna, čim so kazniva dejanja ali kakorkoli ne morejo biti v istem košu. Ne morejo imeti neko poseben status, če nekdo to stori zaradi kakršnihkoli nagibov. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa g. Zagar. Menim, da bo vaše mnenje precej osamljeno glede izročitve. G. Kolečnik.

CIRIL KOLEŠNIK: Tukaj ne bom govoril o izročitvi, ker se mi zdi, da je ta formulacija dobra, gre pa zato, ker nisem toliko liberalen, kot je moj kolega Zagar, gre za to, da bi nasprotoval dodani besedi 'nenasilnih', ker je to kar je g. Šešerko že rekel mislim, da tu nenasilno in nasilno je težko razločiti v tem pogledu pa tudi kaznivih bi spustil, tako da bi zadnji stavek moral zgledati v nobenem primeru ga ni dovoljeno izročiti zavaljo političnih dejanj. Hvala lepa.

TONE PERSAK: No, sedaj so se razne rešitve iskale, jaz sem mislil, da bo že zadovoljila tista, ki jo je predlagala

g. Darja Lavtižar Bebler. Namreč jaz bi spomnil samo na dve stvari. Jaz se tudi zavzemam za to, da se tukaj da ta vgraditev notri ali nenasilnih ali jaz sam sem razmišljal ampak v bolj dolgoverniv varianti, raznih primerih, ko gre za uporabo nasilja, za rušenje ustavnega sistema ali kaj. Zakaj. Iz dveh razlogov. Ta Jugoslavija, v kateri še vedno živimo se je mednarodno precej diskreditirala z skrivanjem raznih teroristov. In mislim, da je to nedopustno, da se ljudje, ki potapljaajo ladje, ugrabljajo avione in še kakšne stvari počnejo, da se jih potem enostavno ščiti. In ker gre konec koncev za ogrožanje življenj ali dostikrat celo dejansko za zločine nad življenji in v imenu politike. Recimo ali bomo ščitili nekoga, ki podtakne bombo pred neko bolnico ali ne vem kaj, iz političnih razlogov. To je ena stvar, druga stvar pa je nekaj. Nimamo sami nočemo politično delovanje in nočemo nasilno rušenje ustavne ureditve in če smo dosledni znotraj svojega sistema moramo biti dosledni po mojem mnenju tudi navzven, je treba pač najti formulacijo, ne vem če zadošča tako kot je bilo to rečeno nenasilnih ali to kar je sedaj Kolečnik predlagal, da gre v kaznivih ali tisto kar sem jaz razmišljal, v daljši formulaciji, razen primeri, ko gre za nasilno rušenje itn. Ampak mislim, da je to treba notri prenesti.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Prosil bi g. dr. Kristana, mogoče.

DR. KRISTAN: Jaz pravzaprav nisem mislim, da bi o tujih državljanih sploh tu govorili, smatral sem, da bi mogoče ta problematika prišla bolj v poštev kot problematiko pribežališča. Pod problematiko azila. Ampak izgleda, da so možne tu vendar dvoje situacije. Ena je situacija državljanov, ki so dobili azil pri nas, pa situacija drugih tujih državljanov. Ampak, če bi to vključili v 46. člen, sedaj načelo izročitve, oz. neizročitve bi

se jaz zavzemal, torej glede naših državljanov ostane to, kar je že dosedaj princip, v nobenem primeru, tuje bi pa rekel in jaz bi se s tem prvim delom drugega stavka, da jih izročimo samo v primerih na podlagi mednarodnih sporazumov, da bomo imeli dvostranskih ali večstranskih in ti urejajo potem tudi vsa ta vprašanja. Jaz bi drugi del tega stavka izpusil, ker nam bo sedaj zakompliciral situacijo. Skratka in zmeraj je potem, ko pride do akta izročitve je to odvisno od naših organov ali ga bodo izročili ali ga ne bodo. Mi pa, če smo podpisali nek mednarodni sporazum ali je to dvostranski ali večstranski, ga pa moramo spoštovati in v okviru tega je stvar rešena. Jaz predlagam, da se izpusti od podpičja drugega stavka dalje.

TOMO GRGIČ: Jaz bi se opravičil, ker ne bom nič novega povedal, kar je že g. dr. Kristan povedal je tudi moje mnenje, tako da ne bi zavlekel.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Predlog je, da bi se ta člen glasil 'Državljanje Republike Slovenije ni dovoljeno izročiti tuji državi. Tujega državljanja je dovoljeno izročiti samo v primerih, ki so predvideni z mednarodnimi sporazumi.' Mislim, da to v celoti zajema. Bi bil ta tekst primeren za predlog. Gremo naprej. To pa je azil. 47. člen. In pribežališče.

---

tekst: V mejah zakona je priznana pravica pribežališča tujim državljanom in osebam brez državljanstva, ki so preganjane zaradi zavzemanja za svobodo in pravico človeka. Tu mislim, da tudi ni kaj posebnega. Gospa Lavtižar, prosim.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Naša skupina je podprla takšen tekst kot je že v osnutku in takšnega je podprl tudi Svet, pač pa, če si ogledate našo obrazložitev, smo vendarle razmišljali tudi o tem, če ne bi v ta stavek dodali še, da se prizna pribežališče tudi tistim, ki so preganjani zaradi zavzemanja za narodno osvoboditev. To smo dali v razmislek ustavni komisiji, mi smo pa oblikovali že konkretne formulacije.

Predsednik VITODRAG PUKL: Ja, saj to je. Svoboda in pravice človeka to vse zajema, ne? Gospod Zabukovec.

ZDRAVKO ZABUKOVEC: Imam eno vprašanje. Ta 46. člen je tako splošno napisan ali pa nepoznavalci ne bodo vedeli, da se to nanaša na izročanje v primeru kaznivih dejanj. Bom povedal, na kakšen primer sem pomislil. K nam pride milijon prebivalcev neke dežele in mi jih po tej dikciji ne smemo izročiti.

Predsednik VITODRAG PUKL: Glejte, izgnati ali pa ne dovoliti bivanja je drugo kot pa termin izročitev. (Govori jih več.) .... izročitev na zahtevo organov tuje države, ki hoče obračunati s svojimi državljanom po svojih zakonih. Hvala, še kdo? Ali je večinsko mnenje, da bi ostal 47. člen tak kot je?

Člen 48. - pravica do zdravstvenega varstva. Prosim, saj imate vsi tekst, da bo gospa Lavtižar povedala.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Jaz bi predlagala, da bi ustavna komisija delala po tem gradivu kot ga je naša podskupina pripravila, zaradi tega, ker gre zdaj za predlog, da bi drugačno sistematiko tudi uporabili v končnem besedilu ustave. To je pa

Bavconovega sveta kot naše podskupine, da bi nekatere od teh ekonomskih in socialnih pravic, ki so do zdaj bile vključene v poglavje o ekonomskih in socialnih razmerjih, vključili v ta del, ki govori o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. In potem bi seveda semkaj sodile glede na sistematiko tega poglavja o človekovih pravicah. Tiste pravice, ki govorijo, če rečem na kratko pravica do dela, pravica do enakega plačila, pravica do stavke, pravica do ustanavljanja sindikatov, da, te pravice. Skratka, gre za pravice, ki so na strani poročila podskupine 25., 26 in 27.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Jaz bi predlagal, da bi najprej dikcijo teh pravic ugotovili sporazumno kolikor se da in se potem dogovorili o tem, v katerem poglavju bodo te pravice vnešene. Drugače se lahko takoj na začetku zgubimo v precej brezploдни razpravi in bi verjetno vsak od teh pravic ponovno obravnavali.

MATEVŽ KRIVIC: Oprostite, tale skupina za ekonomska in socialna razmerja je že besedilo oblikovala in bo vseeno treba, predlagam, to primerjati sproti. Ker je to že končna verzija one skupine, ki jo lahko še preoblikujemo ali dopolnimo, potem pa več ne bo mogoče do usklajevanja. Jaz imam to edini pri sebi pa bi to sproti povedal, če ste za to. Oni so obdržali to pravico do dela notri, ki se glasi in ima dva odstavka, to je 75. člen. Tega nimaše nihče od vas in to je poročilo tretje skupine. (Vmes Lavtižar: ... je 47. a)člen ... poročilo.) Ja, tako, ja 47. a) se je obravnaval. Torej, oni so rekli, vsakdo ima pravico do dela in pa drugi, ta je pomemben: Republika ustvarja pogoje za uresničevanje pravice do dela. Pri tem so pa rekli, da bi se to lahko tudi drugače zmenili, če bi bila tukaj komisija za to, da se

ustvarja pogoje za uresničevanje te pravice.

Predsednik VITODRAG PUKL: Gospod Starman.

DANIJEL STARMAN: Spomnil bi na tisti dogovor, ki se mi zdi, da je prezenten, da smo enega od temeljnih kriterijev za razvrstitev pravic opredelili iztožljivost pravic. Mi smo govorili o tem, da bi to poglavje o pravicah in temeljnih svoboščinah vsebovalo ...

tisti fondus pravic, ki imajo neposredno varstvo, medtem ko socialna razmerja, kadar spada tudi pravica do stanovanja, do dela, teh socialnih odnosov.

.....: Pojasnilo. Ta skupina nima nič proti da se odstopi od tega, da se ta, če sem prav razumel, pravica do dela po tretjem poglavju tako eksplicitno navede in se lahko tukaj po tem 47.a členu.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Mislim, da bi vseeno te pravice najprej formulirali in bi potem govorili katera pravica pod poglavje. Verjetno bi tudi strokovnjaki morali povedati. Tako da bi šli enostavno formulirati te pravice kot so in bomo potem odločali v katerem poglavju jih bomo imeli. Prosim.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: G. Starman je govoril o iztožljivosti teh pravic. Svet za varstvo šlovekovih pravic in naša skupina pa nasprotno smatrata, da iztožljivost nikakor ne more biti edini kriterij ali poglavitni kriterij, ki opredeljuje neko pravico kot človekovo pravico ali pa kot recimo ekonomsko razmerje. Sedaj bi vas jaz samo še na to spomnila. Deklaracija, splošna deklaracija o človekovih pravicah, združenih narodov iz leta 1948 ima te pravice, pravico do dela, do zdravstvenega varstva, do socialnega varstva in te druge, notri zajete, se pravi, da OZN jih je takrat štela kot človekove pravice. Zato jih je dala v deklaracijo o človekovih pravicah. Ravno tako je v mednarodnem aktu o državljskih in političnih pravicah vključena pravica do dela, pravica do socialnega varstva, pravica do zdravstvenega varstva, tako približno v takem vsebinskem pojmovanju kot smo ga tudi mi v tej podskupini sprejeli. Zaradi tega bi morali to načelno razčistiti, ne pa potem šele videti ali gre to med človekove pravice aline.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa, jaz bi končal

diskusijo o tem načelnem vprašanju in bi začeli te posamezne pravice kot so navedene pogledati, če je formulacija sprejemljiva in dejansko potem ko bomo ugotovili formulacijo ali dikcijo teh pravic razpravljali o mestu teh pravic ali pri socialnih pravicah oz. pri pravicah človeka ali pri družbenoekonomskih odnosih. Ker sicer bomo verjetno tri ali štiri ure razpravljali o tem kam kakšna pravica spada. To si bomo prihranili za konec, ko bomo videli kakšne pravice pravzaprav želimo v ustavi. In bi prešel.

Prva je pravica, 47. a člen.

Ne vem. 47. člen je sedaj prebivališče.

MIRO CERAR: To je ta problem, to je dodano, to je sedaj novost skupina je tukaj formulirala, to je v tretjem poglavju.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Ja, to si dajte zabeležiti in bomo te pravice ugotavljali, dikcije členov glede samih pravic. To je 47.a člen po delovnem gradivu skupine, to je zagotovljena je svoboda dela. Ima kdo tu kakšne? Se pravi 47.a člen. Svet predlaga zagotovljena je svoboda dela, svobodna dikcija je. Skupina predlaga, vsakdo ima pravico do dela, ki obsega pravico do možnosti zaslužka, svobodno izbranim ali sprejetim delom. Republika skrbi, da so ustvarjeni pogoji za uresničevanje pravice do dela.

ZAGAR: Če dovolite, moje mnenje, pri tem členu je podobno kot je bilo že rečeno, kot je že g. Starman rekel, zagovarjam princip iztožljivosti, vendar ne tako strogo. Smisel tega člena je zame v tem, da je delo za državo neka vrednota, ki naj bi ga podpirala. To je osnovni smisel tega člena. Vse ostalo podrobnosti so po moje nepotrebne, recimo, da je pravica do zaslužka zagotovljena, recimo, da je prepovedano prisilno delo itn. in da je pod enakimi pogoji pristopno vsako delovno mesto. Zato predlagam, da bi namesto tega sprejeli dikcijo, ki bi se glasila: Država zagotavlja pogoje, da lahko državljani svobodno

delujejo in ustvarjajo. To je osnovni smisel države in v takih in če imajo državljani te pogoje so zagotovljene vse tiste, vsi tisti cilji, ki jih običajno želimo doseči. Vse ostalo je nepotrebno in nimajo nobenega smisla, ker je samo zavajanje in neko nepotrebno ponavljanje v bistvu nekoliko prirejenih že obstoječih stvari, kijih poznamo iz dosedanje prakse.

ŠESERKO: Mislim, da bi ta formulacija 'zagotovljena je svoboda dela' se mi zdi preveč fantazijska, preveč nejasna. Mislim, da bi bilo pametno povedati, da si lahko vsakdo delo svobodno zbira v tem smislu, da ga nihče ne more siliti, da dela to ali ono delo proti svoji volji in drugo, da si republika prizadeva, da ustvari pogoje in da lahko vsi dobijo zaposlitev. Medtem, ko ta pojem svoboda dela se mi zdi je preveč nejasna. Hvala.

IVAN BIZJAK: Jaz bi tukaj pri formulaciji, ki jo predlagal skupina za človekove pravice se mi zdi, drugi stavek prvega odstavka vprašljiv v smislu, torej tako kot je formuliran predstavlja neko deklarativno pravico, ker tale dikcija 'da so ustvarjeni pogoji' za uresničevanje pravice do dela skrbeti, da je nekaj ustvarjeno, ne vem po moje je že samo po sebi to, ne gre skupaj, ker skrb je trajna, če je enkrat ustvarjeno, potem ni treba več za to skrbeti, zato meni se zdi tukaj neka deklarativnost, ki ni na mestu tukaj notri, bil pa pripravljen sprejeti kompletno dikcijo, ki jo Svet za varstvo človekovih pravic predlaga. Se mi zdi, da tam pa so zadeve dovolj jasne, da ta prvi stavek nekemu ni dovolj pojasnjen ali je dejansko malce na prvi pogled nepreciziran, vendar pa mislim, da potem se da nekaj konkretnega predstavljati. Tako da bi se zavzel, če gremo v dodelavo teksta skupine za človekove pravice, da se ta drugi stavek prvega odstavka na nek ustrezen način redefinira v tem

smislu, da ima Republike Slovenija, ustvarja pogoje ali skrbi za to, da se ustvarjajo pogoji, malce nerodno, mislim, da je nekaj podobnega tudi g. Šešerko ravnokar rekel, v to smer približno bi bilo treba po mojem iskati, da ne bi spet nekaj deklarativnega dati.

TONE PERŠAK: Jaz sem podobno hotel kot g. Bizjak. Mislim, da je treba tam napisati ali da republika skrbi za zagotavljanje pogojev za uresničevanje ali za ustvarjanje pogojev. Nekaj takega, ker je sedaj res rečeno dokončno. Tako tudi na podlagi tega bi bilo republiko tožiti, tudi če bi bil en sam brezposelen v deželi. Moram pa reči, da se mi zdi bistveno to, kar je sedaj povedano, ali eksplicitno ali implicitno svoboda dela. To je bistveno in ta kakor je potem prej povedano. Zdi se mi, da je tisto kar smo mi na zadnjih razpravah o tem želeli povedati, se mi zdi, da je bilo razen v tem segmentu, kot smo sedaj rekli tega ni treba spreminjati in bi ravno tako sprejel tekst sveta kot skupine. S tem, da bi pri tekstu sveta seveda bilo treba potem to v republiki zraven dodati.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Tu bi jaz samo opozoril. Skupina za ekonomska razmerja je ta člen sformulirala 45. člen, pravica do dela in sicer prvi odstavek: Vsakdo ima pravico do dela. Drugi odstavek: Republika ustvarja pogoje za uresničevanje pravice do dela.

TONE PERŠAK: Mislim, da je ravno v tem razlika. Zagotovljena mora biti svoboda dela. Zagotavljati pravico do dela pa je deklaracija. Hvala.

ZABUKOVEC: Mislim, da bi 47.a člen bil kar sprejemljiv. Po prvi varianti varstva sveta človekovih pravic, če bi mu zgoraj dodali prvi stavek iz druge variante, ki bi se približno takole glasil: Republika mora ustvarjati pogoje za uresničevanje pravice

do dela in potem ..... da napišemo ustvarja pogoje ali mora ustvarjati pogoje.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Po moje, če bi metodološko šli, bi v peto alineo dali.

ZABUKOVEC: No, zame pa je to poglavitna.

DR. KRISTAN: 6. predsednik, mislim, da je zadnjič ta diskusija nekako bila zastavljena v to smer, da bi verjetno kazalo ločiti pravico do dela in svobodo dela. In tukaj sem našel tekst skupine za ekonomska in socialna razmerja. Ona je šla nekako v to smer in je v 75. členu opredelila pravico do dela. Samo izpustila je to drugo svobodo dela. To kar mi imamo sedaj v ustavi v enem samem členu urejenu, v 201. členu ustave, kjer se govori. Za mene bi bilo tudi s tega zornega kota, ki je bil tu omenjen že danes in zadnjič problem uveljavitve ali problem iztožljivosti recimo, če se tako ekstremno reče, saj mogoče ta iztožljivost mogoče relativizirati treba. To sta različni situacije; če gre za pravico do dela v tem smislu, kot smo jo poznali doslej in se tu ponuja, to ni v tem smislu iztožljivo skratka, drugo pa je svoboda dela v smislu dostopa do vseh mest in

Gospod ....., nad.: dostopa do vseh mest in enakih pogojev in tako naprej, pa tudi pravice do osebnega dohodka, varstva pri delu. To je pa iztožljivo in to je treba ločiti. Meni se zdi, da so tu dejansko trije segmenti, ki so se sicer enotno obravnavali: pravica do dela, kot neke vrste programska - z dolžnostjo družbe, z obveznostjo družbe, drugo je svoboda dela, tudi z jasno pravico, da so vse funkcije dostopne, da ima vsak svobodo do izbira poklica in tako dalje. To je jasno, vse to je iztožljivo in pa pogoji za delo in tako naprej. To je treba ločeno obravnavat in zdi se mi, da je ta komisija za socialne zadeve šla v to smer. Kolikor pa vidim, svoboda do dela ni tu zajeta v tem tekstu, ki ga imam pred seboj.

Predsedujoči ....., Hvala lepa. Gospod Potrč prosim.

MIRAN POTRČ: Mislim, da gre za dve skupini vprašanj. In sicer za vprašanje načelne opredelitve nekaterih človekovih pravic v zvezi z delom - po moje jih je Svet za varstvo človekovih pravic tukaj v tem tekstu tudi opredelil. Drugo pa je vprašanje načelne norme o delu, in seveda ne več toliko načelne, o odgovornosti države, da neke pogoje za delo ustvarja. Spominjam se, da smo v razpravi o teh vprašanjih bili mnenja, da naj poskušamo oba sklopa vprašanj urejati in hkrati ločevati v dva različna poglavja. Temeljna vprašanja v zvezi z delom, ki zadevajo človekove pravice, pa uvrstimo v to poglavje o človekovih pravicah. Kar pa zadeva dolžnost države, da ustvarja pogoje, za to, da bi se lahko pravica do dela uresničevala. Seveda v pogojih kakršne bo država pomagala, glede na realne razmere, ustvarjati, da je pa to tisto kar sodi v ekonomska in socialna razmerja. Ko sem dobil ta tekst - tukaj ne mislim na kaj slabega - ampak vidim, da ga vsi nimate, za mene je

ta predlog na peti strani, skupine za ekonomske in socialne razmere, da gre točno v tej smeri. Ker jaz ne berem samo teksta, ampak berem tudi obrazložitve v kateri na koncu v zadnjem stavku piše: v poglavje ekonomskih in socialnih razmerjih naj se uvrsti opredelitev pravice do dela. Ostala materija pa uredi v poglavju o temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah. To sem jaz razumel kot naš dogovor in bi se zavzemal, da bi v tem poglavju o človekovih pravicah, bil tekst tak kot je predlagan od Sveta za varstvo človekovih pravic in svoboščin, to se pravi o ekonomsko socialnih razmerjih, pa predlog tega petega (petinsedemdesetega) člena, tako kot je pač napisan, s tem, da bi ga na ustrezno mesto uvrstili, kot ga skupina za ekonomska in socialna razmerja predlaga (oz. 75.). Hvala lepa.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Če prav razumem, bi člen 47.a po formulaciji Sveta za varstvo človekovih pravic glasil: "Zagotovljena je svoboda dela, vsakdo prosto izbira zaposlitev, vsakemu je pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto, prepovedano je prisilno delo." Dočim bi v členu 75. kot ga je formulirala že ta skupina, ostalo: "Vsakdo ima pravico do dela, republika ustvarja pogoje za uresničevanje pravice do dela." Ali so k temu kakšne pripombe? Prosim gospa dr. Končarjeva, nato gospod Zagožen, potem pa ste vi gospod Zagar. Oprostite.

Gospa KONČAR: Toliko bi rada opozorila. Tekst Sveta za varstvo človekovih pravic ureja samo svobodo dela. To kar imate napisano z velikimi tiskanimi črkami, to je samo svoboda dela in to je samo element pravice do dela. Tekst skupine za človekove pravice ureja izhajajoč iz pakta, pravico do dela v celoti, s tem, da vključuje in upošteva to, da je svoboda dela samo element

pravice do dela. Skratka tekst skupine za človekove pravice je celovitejši, bistveno se razlikuje. Da ne bi mislili, da s tem tekstom Sveta za varstvo človekovih pravic, urejamo že tudi pravico do dela. To je seveda vprašanje politične odločitve. Na vsak način pa ne smemo tega sedaj enačiti. Svoboda dela je samo element pravice do dela, kar izhaja jasno iz pakta o ekonomskih in socialnih pravicah.

Predsedujoči ...: Hvala lepa. Gospod Zagožen prosim.

Gospod ZAGOŽEN: Rad bi povedal ravno to, da ta tretja skupina, ki je ekonomsko socialna razmerja urejala - imela v obdelavi - imela ravno ta pristop. Ne gre sedaj za dilemo ali se pravica do dela in še nekaj takih pravic je, uredi

.....: uredi ali je samo v ..... ali samo v poglavju ekonomska in socialna razmerja ampak v vsakem poglavju je nekaj tako kot to sodi po vsebini, zato smo tudi tam v 75. členu zelo na kratko definirali samo pravico do dela in naloge države, ki mora zagotavljati pogoje, da se ta pravica uresničuje in bi podprl to, kar sta tudi Potrč in Kristan ravnokar rekla. 75. člen bi po mojem moral ostati v taki obliki, tukaj gre pa zato, kako bomo te iztožljive pravice v tem poglavju uredili in jaz bi 47. a člen tudi podprl. Hvala.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Zagar.

ZVONE ZAGAR: Ja če dovolite, jaz smatram to zadevo 47.a člen nekoliko nepopoln, ker če ostane tako kot je potem bi lahko tudi rekel, da je Svet za varstvo človekovih pravic samo svet za varstvo človekovih pravic nekaterih ljudi. Izključeni so tisti, ki se ukvarjajo z podjetništvom in ta svoboda do dela, svoboda pravica do zaposlitve delovnega mesta to obravnava samo en del državljanov, zato predlagam, da se vsaj v eni alineji, če bo to ostalo tako kot je to razširi in da se reče, kot sem že prej rekel država zagotavlja pogoje, da lahko državljan^{ki}i svobodno delujejo in ustvarjajo.

To je, če še enkrat rečem, to je osnovni namen po mojem mnenju in cilj vsake države, da imajo državljan^{ki}i pogoje, da lahko delajo, če imajo veselje do dela, ne pa da imajo zagotovljeno zaposlitev, ne pa da imajo zagotovljeno delovno mesto in potem pač nekaj delajo, ki nima nobenega haska. Še enkrat to je zame nevzdržno, da se, če ostane to tako, ker potem obravnavamo samo en del državljanov neki drugi del pa pustimo povsem zanemarjen. Hvala

lepa.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Gospod Zagar v teh stališčih tele skupine za ekonomska in socialna razmerja piše meddrugim 64. člen: država spodbuja in varuje vse oblike dela in ustvarjanja ter zagotavlja njuno zakonsko varstvo. Kot variantni dodatek: republika pospešuje ustvarjalnost na področju izumiteljstva, izkoriščanja kaj je pa to ..... ostalih znanstvenih tehnoloških dosežkov, to je varianta v 72. členu pa še podjetništvo. Gospodarska pobuda je svoboda, potem zakon določa pogoje za ustanavljanje in gospodarskih organizacij in njihovo upravljanje itn.

Mislím, da so te ta to kar vas je skrbelo je obdelano v ekonomskih razmerjih ne pa kot te pravice. Vam to zadostuje?

.....: Mislím, da ne gre samo zato, gre za drugačen pogled na pravico, ki se imenuje zagotovljena svoboda dela. V tem tekstu, kot je je zame preveč me spominja na to, kar smo že imeli in je veliko bolj sodoben in veliko bolj širok, če rečemo, da državljani lahko svobodno delujejo in ustvarjajo in zdaj je to vse in ni ničesar izpuščeno. Tukaj ne gre za to, da se neka posebni sloji uveljavljajo v ustavi pa gre za principširine in neke svobode na tem področju, ker in gre zato, da je delo osnovna vrednota, da je za našo državo delo osnovna vrednota, ne pa da je delovno, da je vrednota v tem, da ima nekdo delovno mesto ali pa da je to, da je nekdo zaposlen, to ni vrednota. To je neumnost vrednote v tem, da nekaj ustvarjaš, ne pa da si zaposlen. Zaposlitev je čisto nekaj drugega, delovno mesto je čisto nekaj drugega itd., gre za ta osnovni princip. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Kaj pa bi vprašal mogoče dr. Kristana, če bi bilo sprejemljivo in če bi to bilo primerno zapisano, če bi se ta prva alineja glasila: zagotovljena je svoboda dela in podjetništva.

.....: Gospod predsedujoči, jaz mislim, da sta tu vendar dve stvari. To, o čemer je gospod Zagar zdaj govoril je dejansko

.....: je dejansko druga materija in je rešena drugem mestu ustave. Ideja načela svobode dela pa je dejansko svoboda dela, to se pravi, da ni prisilnega dela in tu je zdaj izrecno zapisan element, da vsakdo ima pravico si svobodno izbirati poklic in zaposlitev, skratka tu država ne more dirigirati nekomu in ne more uvajati prisilnega dela, to je vsa ta ideja tega člena in to je bil dosedanji 202. člen, ki je v bistvu povzet tu.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. A še kdo? Gospod Kolesnik.

KOLEŠNIK: Ja jaz predlagam tukaj naslednjo zadevo: namreč saj to nekateri te formulacije te stavki ne spominjajo na tistodelu čast in oblast, pa mislim, da smo že v to prišli, zato predlagam, da bi le zapisali državljanom je zagotovljena pravica do dela, potem izpod tega pa prepovedano je prisilno delo

.....: no ampak jaz pravim pravica do dela. Mislim, da je pravica tisto bistven element, ki opredeli vsakemu človeku, da lahko dela, ker izpod tega pa prepove, da prisilno delo pa vsakdo proste izbire zaposlitev, da je to ker ti stavki kolikor jih zapišemo, potem napotujejo na to, da gre v bistvu za pravice, v bistvu gre za pravice in mislim da ne samo za svobodo.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Če bi zapisali tukaj, da je zagotovljena pravica do dela, je to deklaracija v bistvu, to že imamo na drugem koncu. Mislim, da smo iz te razprave, večinsko mnenje je, da bi sprejeli 47.a člen, kot je in 75. in sicer tako, kot je formulirala Bavconov svet, zagotovljena svoboda dela itn. in pa 75. člen istočasno kot predlog. Dobro.

Zagar.

ZVONE ZAGAR: Jaz bi želel ob tem povedati samo eno stvar, da dejansko razvojno gledano gre za svobodo do dela kot enega od elementov pravice do dela in bi zaradi tega kazalo to določbo, če se sprejme določba sveta na nek način dopolniti tudi s to splošno določbo o pravici do dela, ki je obsežena v prvem odstavku tega predloga skupine. S tem bi namreč nekako sledili tudi logiki razvoja teh pravic v kot so se oblikovale na tem mednarodnem nivoju v okviru mednarodnega prava, zlasti pa bi sledili logiko, ki jo nenazadnje upošteva tudi v okviru te zadnjih prizadevanj za urejanje ekonomskih in socialnih pravic v okviru evropske skupnosti in sveta Evrope.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. No mislim o tem smo tako že razpravljali, smo se že odločali. Prosim dr. Končarjeva.

Dr. KONČAR: Samo toliko sem hotela pojasniti v zvezi z intervencijo gospoda Zagarja, da je delovno mesto oz. da tako, kot je skupina za človekove pravice povzela pakt, s tem je ravno želela poudariti to, da pravice do dela pri pravici do dela ne razumemo samo zaposlitve ali pravice do delovnega mesta, ampak pravice do dela, ki zagotavlja človeku zaslužek in to je razvidno iz teksta pravica svobode zaslužka z svobodno izbranim ali sprejetim delom. Vse razlage pakta o ekonomskih in socialnih pravicah ravno to poudarjajo, da to sprejeto delo pomeni kakršnokoli pravno obliko dela ne pa samo delovno mesto, tako kot smo mi do zdaj razumeli seveda zelo ozko in morda napačno.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Ja hvala lepa. Prosim, potem

bi pa šli naprej.

.....: Gospe Končarjevi, namreč to, kar ona predlaga je zame sindikalni statut ne pa ustava. Za državo je vrednota, da se ustvarja, ne pa da je delavec zaščiten. Mislim to so dve različni stvari. Gre za to, da je državi osnovni cilj, da se dogaja nekaj, da se dogaja, da se dela tako, da se ustvarja nova vrednost, da se ustvarja. To je osnovni princip za državo po mojem mnenju.

To, kar pa vi govorite je pa sindikalni statu, pravilnik, ki nima veze z ustavo. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. No mislim to smo že tako načelno stališče, zdaj pa naslednji 47.b člen, to je na strani 26. oz. 25. Prosim.

.....: Jaz bi vprašal, kot član ustavne komisije bi vprašal, kaj smo se dogovorili. Zdaj če smo mi 3, 4, zadnji diskutirali zato, da se bomo tukaj čas jemali, potem jaz nato ne morem pristati. Jaz sem zato, ... ja ne, jaz sem zato govoril, da bomo nekaj našli nekaj boljšega oz. da bomo res po tej ustavi nekaj počeli in sèm predlagal državljanu, predlagam sem, da gre za pravico, zdaj si pa ti tako zaključil, da na koncu koncev je nekaj za nekaj je nekaj jasno, za nas, ki pa smo na koncu govorili pa ni nič jasno.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: No jaz sem povedal, da je večinsko mnenje bilo tako, saj lahko glasujemo končno tudi. Večinsko mnenje je bilo tako, da bi se ta člen glasil tako, kot ga je predlagal Svet in pa kot ga je komisija za ekonomska in socialna razmerja in sicer:

1. odstavek: zagotovljena je svoboda dela
2. vsakdo prosto izbira zaposlitev
3. vsakemu je proti enaki

Predsednik VITODRAG PUKL (nadaljevanje):...pod enakimi pogoji pristopno vsako delovno mesto in četrto, prepovedano je prisilno delo v členu 75, v poglavju Ekonomskih pravic pa je vpisano še: Vsakdo ima pravico do dela in pa: Republika ustvarja pogoje za uresničevanje pravice do dela.

Gospod _____:Vprašanje je tule.Ali samo državljanom, ali vsem? Sprašujem zdaj, ali tudi ekonomski emigraciji, ki prihaja. Namreč, tukaj so zelo bistvena vprašanja, pri katerih se bomo zelo zelo kmalu znašli in to so tako pomembne zadeve preko katerih zlahka ne moremo iti. Pomislite, tu nam pride, ne smete me narobe razumeti, govorim o primeru, ki se lahko zgodi. Iz juga naše države, še zdaj obstoječe takšne ali drugačne nam pride gor kar naenkrat par tistoč ljudi. To je primer, ki se bo jutri zgodil. Kaj potem s temi narediti, če imamo tukaj takšen zapis. Če bi lahko na to dobil odgovor.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Najprej bi še gospod Battelli, nato pa je gospod Zagožen. .... bo za ta odgovor se še pripravil. (Battelli: Umikam razpravo.) Battelli umika. Gospod Zagožen.

FRANC ZAGOŽEN: Beseda "vsakdo" je sporna v veliko členih in na to je naša skupina tudi posebej opozorila.S tem problemom se bo treba posebej ukvarjati, ker gre za pravice državljanov in za pravice ljudi in v vseh stvareh seveda te pravice niso izenačene. Pravice tujcev niso izenačene v vsem s pravicami državljanov. Kako je to ravno v temle primeru, bo najbrž treba presoditi in koliko recimo lahko take stvari posebej ureja zakon o tujcih. Skratka, zdajle na to ne bi mogel dati odgovora, predlagam pa, da se tega problema "vsakdo" in "državljan" lotimo posebej. Verjetno od člena do člena, ker je v veliko členih ta pojem sporen. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Ja. Hvala lepa. Zlasti bi predlagal, da bi opozorili to strokovno skupino, ki bo sestavljala predlog, da bi v mejah strokovnosti poskušala to dilemo rešiti. Ker to je res - vsakdo in državljani se tu prepleta in pravice vseh gotovo niso identične s pravicami državljanov, vsaj nemogoče je, da bi to bilo. Ne? Prosim, gospa Lavtižar Bebler.

DARJA LAVTIŽAR BEBLER: O tem smo že na enem drugem mestu napisali, da imajo vsi v načelu enake pravice kot jih imajo naši državljani, razen, če zakon ne določa drugače. Se mi zdi, da smo ta problem že tam rešili.

Predsednik VITODRAG PUKL: No pa kljub tem pri formulaciji bi morali verjetno. Saj to bo stvar strokovnjakov. Mi bomo pa še tako odločali o tem. Gospod Battelli.

ROBERTO BATTELLI: Se opravičujem. Hvala lepa. Ampak bi samo rad opozoril na naslednje, da so vsi prisotni strokovnjaki opozorili na to, da je pravica do dela opredeljena v paktu o človekovih pravicah. Tu pa govorimo o poglavju o človekovih pravicah. Se pravi to gotovo, če hočemo kolikor toliko razumeti, kako stojijo stvari, bi po mojem mnenju spadalo v to poglavje - pravica do dela, ne pa v poglavje o socialnih razmerjih.

Gospod _____: Moram tule protestirati. Namreč, še enkrat ponavljam. Mi moramo v ta člen, brez, da bi kdorkoli o čemerkoli razpravljaj, pa tudi če gre za politično odločitev, ko govorimo o svobodi do dela oziroma o pravici do dela, moramo napisati državljani. Ne gre v tem primeru uporabiti tudi tistega univerzalnega oziroma našega dogovora ali nekega sklepa, o čemer je govorila gospa Beblerjeva, da smo nekje napisali, da to zakon ureja. Mi bomo imeli prehod. Na to opozarjam in opozarjam tudi na to, kaj se bo zgodilo, ko mi ne bomo imeli v državi Sloveniji vse državljanov države Slovenije. In ob teh socialnih razmerah, ki se

nam zaostrujejo in se bodo še zaostrovale, je to odločilno vprašanje. In če že govorimo o pravicah, tudi o človekovih pravicah in če se s tem pogojuje, da gre tudi tu za splošno pravico, potem pravica do dela ali svoboda do dela ne more biti v tem poglavju. Torej predlagam, da vnesemo besedo državljani. Če pa tega ne vnesemo, potem se pa naj moje mišljenje posebej navede, da sem o tem tako govoril. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Predlog gospoda Kolesnika je, da bi zdaj, 65. člen je to, ekonomsko socialna razmerja, da bi se beseda vsakdo, da bi se nadomestila z besedo "državljani" imajo pravico do dela. (Vmes nekdo: To naj skupina prouči, veste.) Tomo Grgič.

TOMO GRGIČ: Jaz bi samo opozoril, da besedilo, kot je predlagano, temelji na mednarodnih pogodbah in sicer od splošne deklaracije o človekovih pravicah, od pakta o ekonomskih pravicah in za primerjavo naj povem, da tudi že veljavna hrvaška nova ustava tudi tako določa. Hvala. (Vmes nekdo: In tudi papeževa okrožnica.)

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Ja to je pač odprto ostalo in bo morda strokovna skupina zavzela stališče in odločali bomo pač o tem naknadno, saj ne bomo prišli do sporazuma.

CIRIL KOLESNIK: Če mednarodni pakti pišejo, ne more tam pisati državljani, ampak piše normalno vsakdo. Države pa to zadevo urejajo. Nihče pa ne reče, če je potreba, da zaposlujemo, da ne zaposlujemo tudi tuje državljane z vsemi pravicami, ki iz tega nastanejo. Prav gotovo.

Predsednik VITODRAG PUKL: To sem razumel. To bo kot naša pripomba in opozorilo dano in bomo v tem naknadno po povzetku strokovnih mnenj bomo naknadno o tem odločali. Samo to pride kot pripomba.

Mi bi danes nekako do enih delali, če ste za to, pa od

dveh anprej spet. Mislim, da bo malo hitreje, ker ne moremo končati.

Gospod _____: Oprostite, jaz še nekaj predlagam. Če bi se slučajno zgodilo, kar se verjetno ne bo, ampak za vsak slučaj, da danes ne bi končali še splošnih določb, potem predlagam, tukaj je strokovna služba, da bi 10., to je ta petek konec tega tedna imeli še toliko nadaljevanja, da bi res zaključili, če slučajno ne bi danes končali, ali pa če danes delamo do večera, da naredimo. Če pa danes delamo, bi pa prosil, da tisti, ki bodo prišli po drugi uri, to potrdijo zdajše, ker se nam je že dogajalo, da smo bili nesklepčni popoldne. To, da se najprej odločimo, ali bomo danes, ali v petek.

Predsednik VITODRAG FUKL: Ja to bi že morali danes, drugače bi danes vsaj do... prosim? (Nekdo iz klopi: V ponedeljek bi bilo boljše...) V ponedeljek bi bilo veliko boljše, v petek absolutno ne. Jutri bi tudi bilo primerno. (Gospod_____: Jutri nevem, če bo možno, ker je v sredo že seja.) Dobro, najprej bomo poskusili danes obdelati, saj verjetno ne bo skozi toliko načelnih razprav. Zdaj niso take težke odločitve kot je ugovor vesti in pravica do dela. Drugo bo hitreje šlo. Kdo bo popoldne prišel? Prosim, obvezati se. Prosim samo člane komisije. (Štejejo:.....dvanajst, trinajst.) Ali gospa Šeblerjeva nima roke? (Smeh) Je že bila. (Ponovno se preštevajo: 13.) Ja, 13. Pa še Zagožna in Toplaka moramo še tudi dobiti. Dobro. Potem bi le nadaljevali.

Zdaj smo tu pri 47. b) členu. To je tudi novi člen. Predlaga novi člen in sicer, v obeh gradivih. Prvi odstavek naj bi se glasil: Vsakomur je ne glede na spol zajaščena pravica do enakega plačila za enako delo. Zdaj bi najprej doktor Kristana vprašal, ali so te določbe nujne v ustavi, spadajo v ustavo, da ne

bi mi...?

DR. KRISTAN: Ja, to so zdaj različni izvedbeni postopki. Povsod velja princip enakosti. Če se zdaj po nekod smatra, da je to enakost treba razlagati v vseh odnosih, je zdaj potem nadaljna faza. Sicer pa se z načela enakosti mora tudi izvesti, da ima vsakdo enake pravice na osnovi enakih dolžnosti oziroma tudi enako plačilo za enako delo itn. Ampak zgleda, da je bil pri nas do zdaj problem, oziroma po osvoboditvi smo posebej izpostavljali enakost žensk z moškimi, enako plačilo žensk z moškimi tako, da bi jaz za sebe bolj splošno določbo razlagal v vseh odnosih, ampak to je stvar pristopa. Ustava bi lahko ostala na splošnem načelu enakosti državljanov v vseh družbenih odnosih in kadarkoli bi se to kršilo, bi bila stvar ustavnega sodišča, da takšen zakon potem oceni.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Saj to bi se nanašalo potem tudi na drugi odstavek - Enake možnosti napredovanja. Nevem, če je to treba v ustavo pisati.

Tretji odstavek je pa: "Delavci imajo pravico do ustreznega omejenega delovnega časa". Je to stvar ustave ali zakonodaje? Doktor Kristan.

DR. KRISTAN: Ja, omejen delovni čas to je princip, to je lahko ustavni princip ali pa zakonski. To je zdaj splošna norma, ki so jo v svetu razvili že dalj od nas, tako da če bi se smatralo, da bi bilo ogroženo to načelo, potem ima smisel to poudarjati, drugače so pa to tudi norme teh konvencij itd. Mislim, da je to mogoče v okviru teh socialno ekonomskih norm, da je lahko smiselna določba, čeprav za nas ni več sporna. To je bilo sporno v času borbe za 48 urni delavnik itn. Takrat je bilo to sporno. To je bil osnovni element razredne borbe. Danes je pa to samo po sebi razumljiva civilizacijska norma. Je pa zopet stvar pristopa in

širjenja ustave, ali ne.

Predsednik VITODRAG PUKL: Dobro, saj bi lahko potem odločali. Samo predlagal bi, da bi celotni 47. b) člen odpadel. Tu gre za določbe, ki so stvar zakonov in mednarodnih pogodb in so same po sebi že umevne. Prosim gospod Potrč.

MIRAN POTRČ: Samo na nekaj opozorim. Za naše razmere, jaz verjamem, da današnje in jutrišnje, seveda je to branje kar se ti zdi, rekel bi brez potrebe, ampak če gremo pa s tega zornega kota potem moram reči, da smo ta kriterij samo tu uporabili. Ker imamo tudi pri nekaterih drugih človekovih pravicah stvari, ki se nam tudi zdijo take, da normalno niso sporne. Posebej recimo tam, ko smo kup stvari pisali, pa bi lahko rekli tu prepisujemo sindikalni program, tam smo prepisovali pa zakon o kazenskem postopku. Ampak zdelo se nam je, da gre za take temeljne reči, ki je prav, da so v ustavi kot nekem aktu, ki ga bo državljan, ker bo le krajša kot je bila prejšnja, imel in vedel: to pravico imam, zakonodaja jo bo pa urejala. Jaz pri takšnih pravicah ne bi bil tisti, ki bi rekel, dajmo zato, da bo za dva člena manj napisana, delati tukaj selekcijo. Naj bo to ustavna norma, čeprav vsi soglašamo, da ni sporna. Hvala.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala. Saj bi lahko to zadevo rešili brez same določbe 47. b) člena. Tu verjetno nima nihče kakih pripomb. Te so sprejemljive. Predlagal bi, da bi 47. b) člen uvrstili kot predlog s tem, da bi kot alternativo uvrstili tudi predlog, da se ta člen črta. O tem bi pa odločali po usklajevanju. (Vmes Potrč: Zaenkrat je bilo to vaše mnenje.) No, to predlagam. Zato pravim. Kdo je zdaj? Šešerko.

LEO ŠEŠERKO: Sam stojim na stališču, da ne bi dala ustavna komisija tega predloga, da se črta ta člen. Ker če gledamo v zgodovinski perspektivi ustave, recimo, pred 200 leti so ustavo

napisali na dveh treh straneh, kjer so res dali ta najbolj osnovni člen: Vsi državljani so enaki po svojih pravicah in je to potem zadoščalo. Korak naprej pomeni to zapisati, kar je tu zapisano, razen mogoče zadnjega odstavka glede tedenskega počitka itd., čeprav so to že biblične zapovedi tako rekoč in imajo tudi svoje opravičilo. Ampak tole glede na spol sposobnost napredovanja se mi pa zdi potrebno, ker mi s tem potencialno samovoljo tako zakonodajalcev kot tistih, ki razlagajo omejujemo in širimo sfero zakonitosti.

Predsednik VITODRAG PUKL: Dobro. Hvala lepa. Umikam ta predlog, tako da nadaljni razpravljalci (nekaj ugovorov iz klopi)... prosim, gremo naprej, no. Potem pa dajmo, če vidim, da nisem osamljen. Doktor Kožuhova je še zdaj, potem je Zagar, potem je Kolečnik, potem je Peršak. Ali še kdo?

DR. KOZUHOVA: Samo to bi rada rekla, da

Gospa .....: Ne vemo pravzaprav v kakšno družbo sedaj gremo in to kljub temu, da smo imeli 40 let napisano, da ima ženska enake pravice kot moški, jin ni imela in sedaj se to jasno in glasno kaže. Zaradi tega mislim, da je pri nekaterih stvareh in ravno pri delu zelo pomembno, da ustava ženski to možnost da še vnaprej. Da ima enake možnosti za plačilo za enako delo. Po drugi strani mislim, da se kar nekako čudno sprevržemo. Po eni strani skušamo v ustavo dati to, da bo ženski onemogočena zdravniška pomoč, ko jo bo rabila, po drugi strani pa tu piše in še vedno ponavljamo: otroci, mladina, invalidne osebe in ženske uživajo ob delu posebno varstvo. Ženske so to posebno varstvo rabile takrat, ko so bile zaradi nosečnosti tako ogrožene, da so bolj umirale kot moški. Danes v naši družbi umirajo moški hitreje kot ženske. Zato bi morali napisati - če bi že - ženske v zvezi z nosečnostjo, ker le takrat morajo biti še posebej zaščitene zaradi potomstva, sicer pa bi čisto lahko napisali takole: glede na zdravstveno stanje moških karkšne imamo, je prav, da so zaščiteni moški.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Prosim gospod Žagar.

Gospod ŽAGAR: Jaz se ne strinjam s tem, da bi ustava dajala ženski karkšne koli pravice - tudi če so zapisane - to je povsem iluzorno ženskam dajati posebne pravice v okolju v katerem živi. Če dovolite, zame je ta 47.b člen nepotreben, predvsem zaradi tega, ker ga v praksi ni mogoče izvajati in je nesmiselen. Tudi s tem, ko nek državljan vloži vlogo za neko pravico, lahko z uveljavitvijo te pravice, jemiže drugemu možnost, da bi svojo pravico uveljavljal. Za mene je to neka nepotrebna zadeva, ki spominja malo na južno Afriko. Dodati bi bilo treba samo še to, da so državljani po barvi kože enaki. Smo le tako daleč, da lahko to

sprijememo, vemo za kaj gre in to navajati je povsem nepotrebno in podpiram vse tiste, ki so za črtanje.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Prosim gospod Kolečnik.

Gospod KOLEŠNIK: Jaz sem se prav zato oglasil, da podprem predsedujočega, da ne bo zglodalo, da je osamijen. Tudi meni se to kar je gospod Žagar povedal, v glavnem zdi v redu, se strinjam. Bi pa predlagal še eno možnost. Poglejte, mi tukaj zapišemo: delavci imajo pravico do ustreznega omejenega delovnega časa. To na drugi strani pomeni izjemno veliko prostega časa. Znanstveniki opozarjajo na to. Torej velja prav obratno. Ta čas bo potrebno zapolniti. Govorim o možnosti, ki se počasi pojavlja kot problem, celo kot velik družbeni problem. Tam kjer so že daleč naprej in kjer so ambicije ostale malo več kot za dve leti, mislim, da moramo tukaj malo bolj naprej gledat. Zato tudi povem, da 47. člen ni potreben in bi ga kot varianto, to kar je predsedujoči predlagal, tudi predlagali za črtanje. Če ga ne črtamo seveda še v osnovi.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Gospod Persak prosim.

Gospod PERSAK: Sicer mislim, da bi res lahko ta člen izpustili, predvsem iz tistega razloga (ali pa vsej delno izpustili), ki ga je povedal gospod Kristan. Mi moramo na nek način tej ustavi tudi verjeti. In če na enem mestu zapišemo neko splošno načelo enakosti, se mi zdi napačno, da potem po posameznih segmentih to še naprej razdeljemo. Tisto kar bi mogoče lahko ohranili v tem členu, je točno to o čemer je govoril gospod Kolečnik. To je tudi to kar je že prej eden od govornikov

poudaril, ker ne vemo kaj prihaja, vsaj ne čisto natančno. Morda ta pravica do omejenega delovnega časa in mogoče še zadnji in predzadnji odstavek ohrani. To je vse kar bi jaz pustil v tem členu. Ne pa, da bomo pa naprej vse to: enake možnosti napredovanja in tako naprej. Interes družbe v kakršno prihajamo, če res prihajamo v neko novo družbo, bo točno to, da bo omogočeno napredovanje. Zdi se mi, da tega res ni treba še posebej pisati. Bi pa samo še nekaj dodal k temu, kar je prej gospa Kožuhova povedala. Nihče, kakor sem jaz razumel današnjo diskusijo, se ni zavzel za omejevanje pravice do - oz. dolžnosti do pomoči. Zavzemali smo se samo za ugovor vesti, s tem, da so nekateri izrecno poudarjali, da zagovarjamo pravico do splava. Nihče ni polemiziral s to pravico. Zagovarjali pa smo to pravico na drugi strani do ugovora vesti.

Predsedujoči .....: Mislim, da bi lahko zaključili to razpravo. Obe varianti sta sedaj jasni. Gre za varianto, da bi 47.b člen ostal, druga varianta pa je, da bi se črtal. Poleg tega bi se morali odločiti še glede zadnje alineje - če bi člen ostal. Ali bi ženske izločili iz tega posebnega varstva? Meni se zdijo razlogi prepričljivi.

Gospa .....: Ne izločiti v celoti. Ampak ženske v zvezi z nosečnostjo in porodom, to bi morale ostati. Ker takrat so posebni pogoji in mora biti ženska posebej zaščitena.

Gospod TOMAZIČ: Naj kar tako ostane kot je, ker so tudi nekatere druge specifike. Vemo tudi npr. da ženski biološki ritem in tako naprej, prepoved nočnega dela žensk itd. Mislim, da je

prav in ne samo v zvezi z nosečnostjo, ampak tudi sicer. Tudi v zvezi z mednarodnimi konvencijami.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. To bi lahko potem ostalo. Gre pač za dve varianti. Ali ostane ta člen v taki obliki ali ne. Sedaj o tem nimamo več kaj razpravljat.

47.c člen, tu gre za ustanavljanje in včlanjevanje v sindikate.

Gospod PERSAK: Oprostite gospod predsednik, v zadnjem odstavku uvajamo delo otrok posredno. Tako piše.

Predsedujoči .....: Poglejte v nekaterih gledaliških igrah, filmih igrajo otroci. To se pravi tu uživajo posebno zaščito, to ni delo. Ja to je pa že mladina. Prosim bi lahko kdo to pojasnil. Prosim gospod Šešerko.

LEON ŠEŠERKO: Jaz ne bom pojasnil. Povedal bom samo svoje mnenje. Mislim, da je boljše, da so otroci in mladina zavarovani in da je legalizirano njihovo delo, kot pa da ni legalizirano in so defacto popolnoma nezavarovani in delajo legalno.

Predsedujoči .....: Prosim gospa ...

Gospa .....: Otroci lahko opravljajo delo, niso v delovnem razmerju, vendar opravljajo trenutno delo. Npr. počitniško prakso, proizvodno delo in tako naprej in potrebno jim je zagotoviti tudi potrebno varstvo. Tukaj ni mišljeno samo delovno razmerje, ampak tudi samo opravljanje dela, ne delovno

razmerje. V tem smislu seveda gre za varstvo. Ob tem je potrebno povedati še to, da ob ratificirani konvenciji so otroci do 18. leta starosti. Ta konvencija veže otroka na to starost. In še tole, samo za vašo pomiritev. Ker ste v dilemi ali je ta ureditev primerna ali ne, skratka ali je ta 47.b člen potrebno dati v ustavo ali ne. Mi smo v glavnem izhajali - Bavconov svet - pri tej ureditvi iz opozoril funkcionarjev Sveta Evrope. Šlo je pa za opozorila ob sprejemu Madžarske v Svet Evrope, da bo v bodoče Svet Evrope temeljito in vedno bolj upošteval kako države nove, bodoče članice Sveta Evrope spoštujejo tudi Evropsko socialno listino. Ne samo Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. In vse to kar imate tukaj zapisano, vključno s pravico do dela, je urejeno v Evropski socialni listini.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. No saj to je sedaj taka alternativa. Dr. Kristan.

Gospa .....: Ja ne, očitno ni. Očitno vam ni vse jasno.

dr. KRISTAN: Mislil sem, da bi mogoče vendarle raje razmišljali, kot o izpustitvi celega člena, samo o njegovi preformulaciji. Da bi šli na to, da bi lahko npr. pogoji za delo in vse druge oblike varstva bile zagotovljene, varstvo teh posameznih kategorij, potem varstvo delavca kot takšnega, s stališča omejenega delovnega časa, stališča zagotavljanja počitka in tako naprej. To je lahko neka sintetična, splošna formulacija s stališča pogojev za delo, ne pa da kar vse v celoti črtamo.

Predsedujoči .....: Prosim Čonč Marjan.

MARJAN CONČ: Dodatno pojasnilo k temu, kar je dr. Končarjeva prej povedala. Konvencija o otrokovih pravicah je ratificirana. Jugoslavija jo je ratificirala in nas obvezuje. V zvezi z obema kategorijama otroci in mladina pa še ena pripomba. To je izredno nejasno formulirano in je treba nekje postaviti tudi v ustavi operacionalno definicijo. Kaj so otroci in mladina in še enkrat otroci? To je že obvezno in za nas pomeni mladoletna oseba od 0 do 18 let.

Predsedujoči .....: Hvala lepa. Zeli še kdo? Ne.

Dobro. Sindikati - 47.c člen. Vsakdo ima zaradi varstva in pospeševanja ekonomskih in socialnih interesov pravico ustanavljati sindikate in se svobodno vanje včlanjevati.

MIRO CERAR: Oprostite. V 76. členu, to je tretja skupina, smo sprejeli tole dikcijo: "Ustanavijanje in včlanjevanje v sindikate je svobodno." V tretjem poglavju.

Predsedujoči .....: To se pravi, da smo to že sprejeli. Pravica do stavke. Prosim gospod Zagar.

Gospod ZAGAR: V zvezi s tem bi želel dodati samo še eno zadevo. V skladu s razvojem zlasti v zadnjih 20-tih letih bi veljalo izrecno tudi v ustavo zapisati določbo, da je sindikat omogočil predpisati le pogoje za registracijo, s tem, da potem določene stvari, ki so povezane z njegovim delovanjem, normalno ureja zakonodaja.

Gospod .....: Ne. Mislim, da gre tukaj za nekaj drugega. Seveda je zelo dobronamerno, doanevam, da je Svet za varstvo

človekovih pravic, vnesel takšno dikcijo: sindikatom je mogoče predpisati le pogoje za registracijo. Vendar tu gre za nekaj drugega kolikor jaz vem. Gre za to, da edini pogoj za delovanje sindikatov je ta, da so registrirani in to zaradi tega, da se onemogoči samozvano uzurpiranje interesov določene kategorije ljudi oz. delavcev. To je konceptualno čisto nekaj drugega. Ne, da se predpisujejo pogoji za vpis. Pogoj za delovanje sindikata je samo ta, da je registriran. To je to.

Predsedujoči .....: O tem je komisija že sklepala in smo se odločili pač za to formulacijo, ki je sedaj v 76. členu in sicer: ustanavljanje in včlanjevanje v sindikate je svobodno. In naprej v 77.: delavci imajo pravico do stavke. Način uresničevanja te pravice določa zakon. O tem je komisija sklepala po zelo dolgi razpravi in premisleku, tako da tega ne bi več spreminjali.

Na strani 28. je (pod zvezdicami) predlog skupine za človekove pravice in svobosčine za novi člen 47.e DELAVCI IN NJIHOVI DRUŽINSKI ČLANI TER DRUGI DRŽAVLJANI IMAJO POD POGOJI DOLOČENIMI Z ZAKONOM PRAVICO DO SOCIALNE VARNOSTI V PRIMERU BOLEZNI, MATERINSTVA, ZMANJŠANJA ALI IZGUBE DELOVNE ZMOŽNOSTI, STAROSTI ALI BREZPOSELNOSTI. Republika ureja obvezno socialno zavarovanje in skrbi za njegovo delovanje. Vsakdo, ki brez svoje krivde nima zadostnih sredstev za življenje, ima pravico pod pogoji določenimi z zakonom do ustrezne pomoči in zdravstvenega varstva. Tu bi odprl razpravo, če ima kdo kakšne pripombe pravič na sam obstoj tega člena, ki je dodatno formuliran in pa na njegovo dikcijo. Če ne, bi predlagal, da se šteje kot primeren za predlog. V redu.

Potem imamo (Ali nismo zdravstvenega varstva že obravnavali? Ne nismo.) Torej zdravstveno varstvo. Prosim gospod...

Gospod .....: Ali je v tem členu vsebovana tudi ideja o možnosti tako imenovane nacionalne pokojnine? Torej tale zadnji odstavek pravi: vsakdo, ki brez svoje krivoe nima zadostnih sredstev za življenje. Gre za ta element. Ali ni to tudi pokrito s tem?

Predsedujoči .....: Jaz mislim, da je ta drugi odstavek pokrit. Republika ureja obvezno socialno zavarovanje, to je to.

Člen 48. PRAVICA DO ZDRAVSTVENEGA VARSTVA. Potem pa bi imeli kratek odmor. Besedilo Sveta za človekove pravice in temeljne svoboščine je: vsakdo ima pravico do zdravja. Republika sprejema ukrepe za varovanje in pospeševanje zdravja ljudi. Nikogar ni mogoče prisiliti k zdravljenju, razen v primerih, ki jih določa zakon. Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva. Zakon določa v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev. Mislim, da je v redu, če to piše. Pač pa ne vem, če je to potrebno. Ja se seveda, vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvene organizacije. Ali je to potrebno v ustavi? Prosim. To je že izvedbeni predpis, to je v statutih, pravilnikih in še ne vem kje bi se to našlo. Tu je spet vprašanje vsakdo, državljan ali vsakdo. Na to bo treba opozoriti. V Angliji so to imeli nekaj časa, ampak to je straniralo vse skupaj.

MIRO CERAR: Ja na to bom jaz opozoril.

Predsedujoči .....: Gospod Stres, prosim.

Gospod STRES: Ker se pogosto pojavlja to vprašanje o človekovih pravicah in svoboščinah, mislim, da mora biti jasno, če je neka stvar človekova pravica, je to vsak človek, ne glede na to ali je državljan ali nedržavljan neke dežele. Država nima pravice omejevati človekovih pravic. To je logika sama. Tudi pravica do dela, kako bi se lahko drugače odločili, ampak ravno v tem je bistvo, če je pravica je neodtujliva, če ne bi država že podeljevala in omejevala. Samo v tem je stvar.

Predsedujoči .....: Ja v redu. Mislim, da bo to kar držalo. Ker zakon tak omeji

Predsednik VITODRAG PUKL: Vsak omeji plačilo z javnih sredstev in tako naprej. Glede tega, še kakše pripombe bi, gospod Zagožen.

FRANC ZAGOŽEN: Samo eno repliko, izvajanja. Gre za razliko vendar nad državljanom in nad tujci. Imamo določilo, da izbira poklica, da svoboda dela. Za tujca to na primer ne more v vsakem primeru veljati, ker ne morejo biti tujci, na primer oficirji. Skratka tu so nekatere omejitve, ko pravica državljanov in tujcev ne more biti za naše, pa je svoboda dela smo rekli temeljna človekova pravica. Tudi pri socialnem varstvu obstajajo razlike, recimo če se odločimo za nacionalno pokojnino, potem je pravica, ki to pravica ki pripada državljanu. Medtem ko seveda pokojninsko zavarovanje pripada vsem, tudi tujcem, ki so zaposleni, ki živijo v državi.

V tem smislu je treba ločiti te razlike med tujci in državljanji. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Menim, da ne glede na različnost mnenj o tem, kam vpliva na samo dikcijo tega teksta tega člena, bi predlagal, da bi ja, imaš še kakšne spremembe? Ja, Bizjak.

IVAN BIZJAK: Jaz bi morda če se mi pojasni ali mi ni ravno všeč ta prvi stavek, vsakdo ima pravico do zdravja. mislim, da je to hudo deklarativna zadeva, zlati še če se v istem členu po istem predlogu skupine, pač v nadaljevanju predvidi, da za tiste, ki niso zavarovani zakon določa koliko dobijo iz javnih sredstev za zdravstveno varstvo. To po mojem mnenju je že sami osnovi protislovno, drugače pa ta pravica do zdravja, ne vem mogoče jo je

razumeti nekako na specifičen način, kar jaz razumem, je to nekaj takega kar je težko na ta način postaviti v ustavi v tem oddelku kjer smo rekli, da naj bi bile vsaj pogojno izrečene iztočljive pravice oz. take, ki niso zgolj deklarativne.

Zdaj bi rad ali tehtno pojasnilo ali pa bi predlagal, da preidemo na to, da se v tem prvem stavku tega člena reče to kar je veliko konkretno in otipljivo, kar je svet predlagal, da ima vsakdo pravico do osnovnega zdravstvenega varstva, kjer res dejansko nekaj zelo konkretnega garantiramo vsakomur, ne samo državljanu. Hvala.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Peršak.

TONE PERŠAK: NO, moram reči, da je tu isto problem s tem prvim odstavkom ker lahko jaz razumem, da je tam, ko se govori o pravici do zdravega okolja in vse to. Ampak kako zagotoviti, kako garantirati zdravje. Je, pa res težko pravno vprašanje. Dobro. Problem se mi zdi ravno v zvezi s to diskusijo državljan, pa vsakdo, pri predzadnjem odstavku. Pogledjte, če smo dlakocepski kaj iz tega odstavka sledi. Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva, se pravi tako tujec kot državljan, ampak nekaterim državljanom, se to pravico omejuje.

Ostali pa ne. Če dlakocepsko to beremo. Se pravi, da bi bilo treba nekako bolj jasno to.

Predsednik VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Kožuh.

KOŽUH: Eno je pravica do zdravja, druga pa je pravica do zdravstvenega varstva. Svetovna zdravstvena organizacija, izrecno poudarja, da država, ki skrbi za svoje državljane in mora nuditi enake pravice do zdravja se pravi, da imajo vsi ljudje enake

možnosti, da se obvarujejo pre zgodnje obolelnosti in smrtivosti. Pravica do zdravstvenega varstva je zdravljenje v primeru ko zboliš. Zato država mora poskrbeti za zdravje, se pravi nuditi človeku take pogoje da zbolel ne bo prehitro. Zdravstveno varstvo oz. zdravstvo mora poskrbeti, da če zboli, da bo dobil pomoč. Zato mora zdravje ostati ali pa oboje, samo mislim, da je pravilno zdravje.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Dr. Kristan.

DR. KRISTAN: Gospod predsednik, jaz bi predlagal, da se to vendar razmisli, kako to ločiti. To sta dve stvari. Pravica do zdravja je v nekem smislu bi rekel saj s sedanjega zornega kota recimo en problem ekološkega razvoja družbe, zagotavljanja zdravih pogojev in tako naprej in tu mi zdaj vedno bolj poudarjamo to pravico človeka in v tem smislu pravica do zdravja, tu pa vezati zdaj tako široko pojmovano pravico do zdravja, s pravico do osnovnega zdravstvenega varstva, se mi zdi, da ni smiselno, to bi bilo smiselno ločiti te dve stvari in videti, kako bi zdaj to pravico do zdravja vendar kot neko programsko obvezo kako jo oblikovati, vendar v posebnem členu, ne pa vezati tu na ta člen.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Gospod Kolesnik.

KOLEŠNIK: Jaz bi opozoril na .....

.....: jaz bi opozoril na to dilemo, ki je navedena, mi na eni strani, pišemo pravico do dela, na drugi strani pa pišemo, da vsak ima pravico do zdravja. Zdaj pa tole kar je gospod Kristjan rekel povem. Na primer, Videmska tovarna v Krškem zelo onesnažuje in dejansko povzroča res pogoje, da lahko oboliš in da ne moreš te pravice izpolniti, na drugi strani ko se zahteva od njih, da se zadeve uredijo, mi tega denarja nimamo.

Je treba zapreti, s tem jemljemo nekemu pravico do dela. Hočem povedati, da pridemo si sami sebi z določenimi omogočanja nečesa v neskladje. Mislím, da bi tukaj, predlagam, da bi v ta stavek zapisali ohraniti si zdravje, vsak ima pravico si ohraniti zdravje, to pa mislim, da je smiselno kar pa mislim, da je posebej pomembno tole vprašanje. Se pa nanaša na zadnji stavek, vsak ima pravico do proste izbire sodnika in zdravstvene organizacije, zdaj bi pa prosil, če mi nekdo pomaga oz. odgovori na naslednjo zadevo.

Imate primer, mi imamo državne bolnice na eni strani oz. zdravstvene ustanove, na drugi privatne zdravstvene ustanove ali pa neke takšne organizacije bomo verjetno imeli. Kaj torej to pomeni v tej zvezi in ali bo lahko nek državljan ali pa vsakdo imel pravico zahtevati, da se pod istimi pogoji tudi denarnim ali finančnimi zdravi na primer, noče iti v Brežiško bolnico, ampak hoče v Klinični center v Ljubljano in to je lahko tudi razlog, da se Brežiška bolnica zapre. Zdaj pa mi odogovorite kaj to pomeni, vsak, da ima pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvenih organizacij, v teh primerih, ki se jih poskušal na hitro navesti, čeprav jih je še veliko, veliko.

Predsednik VITODRAG FUKL: hvala lepa. Če bi kdo

odgovoril na to, potem bi pa prekinil in dal pavzo. Prosim Kožuhova.

KOŽUHOVA: No, mislim, da je tako kot marsikaj v ustavi država ne more garantirati, da bo vsak prišel. Mislim da ni vprašanje Brežiške in Ljubljanske, ampak da bo vprašanje kdo bo sposoben priti v privatno bolnišnico in kdo v državno bolnišnico, zato se meni zdi, ta zelo lep del tega člena, samo vprašljiva ali bo uresničljiv. Kar se tiče zdravja, je pa takole. Mi imamo že na svetovnem nivoju pripravljeno celo knjigo ukrepov, kako zagotoviti državljanom ali pa vsakomur pravico do zdravja in ravnokar se pripravlja slovenska knjiga. Dejansko potrebujemo ta člen v ustavi, in se strinjam z dr. Kristanom, da bi bil lahko sam zase, torej vsakdo ima pravico do zdravja ali krepitve zdravja ali ohranjanja zdravja, to zame ni tako bistveno in pa da republika sprejema ukrepe, da bi lahko potem to dejansko zakonodajo pa plan, ki ga je svetovna zdravstvena organizacija načrtala začeli izvajati tudi v Sloveniji. m

Mislim, da kar se tiče če smem še to reči, seveda to je ena od človekovih pravic, da ima pravico do proste izbire zdravnika. In da bi moral imeti v Sloveniji bolnik pravico, da se sam odloči ali gre v Klinični center ali v Brežiško bolnišnico, bo pa tukaj precej ekonomika urejala stvari. Hvala lepa.

.....: Moram replitirati. To je zelo nevarno, mislim, da če se nekdo odloča za državno zdravstveno ustanovo, da ne more izbirati ker ista usluga, na primer operacija slepiča mora biti enako narejena v državni ustanovi, v Ljubljani kot v Brežicah. To kar ste pa zdaj povedali, to je pa vodi k temu, da

bomo imeli kmalu v Sloveniji samo eno bolnico in to je Klinični center. Mislim, to se pa ne more zgoditi. Ker potem je pa kot ste rekli ekonomika na koncu tu ekonomika .se čisto poruši in lepo prosim, da take pravice oz. te zadeve notri zapišemo realnosti primerno navkljub vsem drugim zadevam, standard pa bi moral biti enak v teh osnovnih zdravstvenem nivoju.

Sicer pa nam vse pada. Hvala lepa.

Predsednik VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Pavza do 14.00 in poskušajte biti točni.

(Odmor od 13.06).

Predsedujoči MIRAN POTRE: Pridružimo. Po mojem spodbudu smo govorili predvsem o tem ali in na kakšen način vprašanje pravice do zdravja povezati ali ločiti z pravico do zdravstvenega varstva. Mislim, da je to doslej bila glavna tema razprave. S tem, da naj samo opozorim, da v predlogu, ki jo skupina za temeljne pravice in človekove svoboščine daje sta ti dve pravici na ustrezen način ločeni, razen, da je doslej bilo nekaj razprav o tem ali bi sploh morali ločiti po posebnih členih ali na drug način. Izvolite, kdo želi naprej o 48. členu.

DR. LEO SESERKO: Jaz bi rad povedal samo, da sem se konzultiral s predsednikom skupščinske komisije za zdravstvo dr. Voljčem, ki me je opozoril, da bi bilo nujno, da ustavna komisija sprejme tako formulacijo, da vsakdo ima pravico do zdravja, ker je to z celo vrsto mednarodnih konvencij takorekoč standard mednarodni in on ocenjuje, da bi bilo potrebno, da to sprejmemo, drugače bo cela vrsta zapletov nastala. Hvala.

Predsedujoči MIRAN POTRE: No, in drugo vprašanje o katerem je bila razprava pa je bila razprava tem pomenu in posledicah proste izbire zdravnika in zdravstvene organizacije. Prosim.

CIRIL KOLEŠNIK: Še enkrat, prej sem poskušal dobiti odgovor, pa ga še nisem. To je ena stvar. Druga stvar pa je, da se strinjam, da predsednik našega skupščinskega odbora pravi, da je to potrebno ampak pravica do zdravja ta, ko smo se tukaj pogovarjali, verjetno še bog ne more zagotoviti na zemlji. Ampak, gre za to, v nebesih je drugo, ampak tukaj pa mislim, da mora biti, če že, ohranitev zdravja. Ne pa pravica do zdravja. Kdo lahko zagotovi. Država. Ne vidim možnosti, da bi nekdo zagotovil zdravje ampak ohranitev zdravja, da vsak skrbi, da si ohrani zdravje, to pa ja. To je ena stvar. Drugo pa še enkrat opozorjam,

da tisto vprašanje vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvene organizacije. Mislim, da to ne bo šlo tako kot je zapisano. Razen v primeru, da ločimo privatno in državno zdravstvo in da na tej relaciji nekdo izšče možnost in ima pravice izbire. To da, ampak znotraj državnega zdravstva tukaj pa ta pravica kot takšna ne more biti, razen, če se drugače definira. To možnost dopuščam, sicer pa predlagam, da se to črta. Tako kot sem prej navedel primer, kaj se nam bo zgodilo in se nam že dogaja in da potem se nam bo rušil cel sistem zdravstva, teritorialne ureditve zdravstvenih organizacij, kar pa je za celotno zdravstvo, za razvoj zdravstva v Sloveniji izredno nevarno.

DR. LUDVIK TOPLAK: Jaz bi to isto želel poudariti. Ustava je pravni akt. Operirati bo moral s pravnimi termini, če govorimo o pojmu pravice se zmenimo ali mislimo pojem pravice uporabiti v nekem filozofskem, moralnem ali morebiti čisto političnem ali pravnem smislu. Če uporabljamo pojem pravica v pravnem smislu potem se ve kaj to je. To je pravno zavarovana dobrina, kjer imaš pravno sredstvo in to v konkretnem primeru mislim, da bi pojem pravica trebalo nadomestiti ali pa dopolniti v tem smislu, da bi rekel pravica do varstva, nikakor pa ne pravica zdravja. To ni pravna kategorija.

ANTON TOMAZIČ: Jaz se absolutno v celoti strinjam z obema predhodnikoma. In bi samo ilustriral, če bomo napisali notri da ima vsakod pravico do zdravja, potem bomo v tistem trenutku, ko bo ustava sprejeta 2.000 ljudi čutilo, da je ustava sedaj kršena. To so bolniki itn. To je po moje nerelano, da bi napisali notri.

DR. STRES: Saj sem mislil o isti stvari spregovoriti ampak v drugem pomenu. Namreč da ravno se mi zdi, sedaj pa se opravičujem pri vseh pravnikih, ker imam vedno kompleks pred pravniki, da moram o pravniških stvareh govoriti in se počutim kot

plesalec, ki ne zna plesati na ledu. Mislim, da je ustava več kot samo seznam iztožljivih pravic. Želim poglavje o človekovih pravicah, ki naj bi bilo tako natančno in tako uporabno, da bi se lahko tudi pred sodiščem nanjo sklicevali. To je uredu. Vendar pa se bojim, tu so ravno taki konkretni primeri, ki po eni strani čutimo, da gremo dlje od tistega strogega iztožljivega pojma pravice in po mojem mora tudi to soditi v ustavo. Ker je ustava očitno več kot samo nek zakon. Mislim, da je treba bolj razlikovati med ustavo in zakonom in v ustavi so tudi opredeljene določene vrednote, zakaj bomo težili. Razumem pravico do dela, ali pa pravico do zdravja. Obveznost, da se vsi skupaj prizadevamo za to, da bodo ljudje imeli dovolj dela in da bodo čutili pri investicijski politiki recimo, kje bomo investirali. Da bomo investirali tam, kjer se bo dalo, kjer je delovna sila, kjer soljudje brez dela itn. Skratka, to je velio takih moralnih širših spodbud, ki vsebujejo ta načela. In to je ves ta problem s to drugo generacijo človekovih pravic. Te družbenoekonomske pravice, ki so vse pravzaprav bolj ali manj te vrste, da presegajo tisto golo mero iztožljivosti in ves čas mislim, da naše zadrege prihajajo od tod, da se nekako ne moremo odločiti ali bomo šli res v strogo pravniški jezik ali bomo dali širšo dimenzijo. In to je tudi kar sem prej govoril o človekovih pravicah. Recimo pravica ali je človekova pravica ali pa državljanova pravica. To je povezano s tem. Hvala lepa.

Fredsedujoči MIRAN POTRČ: Ali bi lahko prosil strokovnjake, da bi povedali, čeprav se mi zdi, da so že kako je to opredeljeno v teh ...

kako je to opredeljeno v teh mednarodnih konvencijah, kar najbrž potem tudi ustrezno razlaga in lahko kaj pomaga. Prosim.

ČONČ: Mogoče bo pomagalo, če citiram konvencije o otrokovih pravicah, ki sedaj pravi v 24. členu: Državi podpisnice priznavajo otrokovo pravico do uživanja najvišjih dosegljivih znanstvenih standardov in storitve ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo. Države podpisnice naj si prizadevajo zagoviti, da ne bo noben otrok prikrajšan za pravico do vstopa do takšnih uslug zdravstvenega varstva. V skladu s tem tudi predlagam dopolnitev te določbe in sicer zelo na kratko. Otrokom je treba zagotoviti najvišje dosegljive znanstvene standarde in storitve.

DR. LEO ŠEŠERKO: Jaz bi rad samo povedal, da je predsednik skupščinske komisije za zdravstvo predsedniku Skupščine Republike Slovenije poslal seznam in citate vseh mednarodnih konvencij, ki so na to točko nanašajo. Jaz sam osebno kot član komisije ustavne nisem dobil tega papirja. Je pa očitno nekje na poti obležal in če bi ga imeli v roki bi se verjetno vse to razjasnilo kar želimo sedaj pojasniti. Hvala.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Mi smo takrat na naši delovni skupini tudi izhajali iz tega, da je pravica do zdravja že pravni terminus in da je tako uporabljen v teh mednarodnih dokumentih. O tem so nas tudi prepričevali člani delovne skupine, ki te dokumente poznajo. Zato smo tudi predlagali takšen termin.

TONE PERŠAK: Citat iz te konvencije o pravicah otroka nekako napeljuje, da sem medtem, ko je ta diskusija tekla razmišljal v pravi smeri. Mislim, da bi bilo treba res nekako poskušati ugotoviti na kakšen način so te formulacije v različnih konvencijah in iz kakšanih razlogov so pravzaprav nastali in kaj se skuša zagotoviti. Imam občutek seveda ampak to je sedaj zelo

subjektivno in neutemeljeno, da gre v bistvu točno zato, da se sluša države zavezati, da bi vlagali neko določeno skrb za ohranjanje zdravega življenja in zdravja itn. In ker če pomislimo kaj to dobesedno pomeni, vsakdo ima pravico do zdravja, to res ..... enigmatična zadeva, da ne rečem nesmisel, kaj bo pa potem tisti, ki se že rodijo z neko prirojeno boleznijo. Zavedam se, da govorim absurd, ampak hočem povedati, da to je problematična formulacija in se mi zdi, da je nekaj napisati tako formulacijo v eni deklaraciji ali v nečem, eno pa res v nekem pravnem aktu in jaz ne bi rad, da ne bi to nekako pisalo v ustavi ampak se mi zdi, da je treba tako stvar, ki nekoga na nek način za nekaj obvezuje napisati in se mi zdi, da bi bilo dobro mogoče le iskati formulacijo, ki bi govorila o tem, da nekdo po mojem mnenju seveda država skrbi za te pogoje za zdravo življenje in za ohranjanje zdravja itn. Ker jaz se bojim, da ta norma, tako kot je napisana pravzaprav ne pomeni pravno nič in se ne strinjam s tem kar je rekel g. Stres. Gre za nekaj kar je nad pravom. Ampak to je sedaj vprašanje ali je to v skladu z ustavo.

.....: Če bi kar nadaljeval, kjer je Feršak nehaj. Verjetno bi se morali poslužiti približno take definicije o kateri smo razmišljali pri pravici do dela. Se pravi R Slovenija mora ustvarjati pogoje za uresničevanje pravice do zdravja. Npr. nekaj takega. Hvala.

DR. KOZUHOVA: Svetovna zdravstvena ima izraz 'health equity'. Gre pa ne toliko za to, da imajo vsi pravico do zdravja, ampak da država poskrbi da imajo vse strukture prebivalstva enake možnosti. Je pa to termin, ki ga dejansko svet uporablja. Tako da mislim, da pri nas je ta težava samo, da nam je tuj ta izraz, ampak ta izraz bo sedaj vsak dan v časopisih in ker je to dejansko usmeritev vseh evropskih dežel se mi pa čudno zdi, jaz seveda spet

nisem pravnik, isto je s pravico do dela, poglejte, saj tukaj piše, da ima vsak pravico do dela. Država nam še kako danes ne more zagotoviti, da bo res delal. Zato mislim, da je to vzporedno.

DR. LEO ŠEŠERKO: Torej jaz bi samo referiral na diskusijo g. Peršaka. Sedaj v tej formulaciji pravica do zdravja smo nekaj opredelili pozitivno, kar opredeljujemo ponekod negativno. Recimo ekstremen primer, ki ga je on dal. Kaj ali je ta stvar iztožljiva in kako je z otrokom, ki se rodi z genetskimi poškodbami. Moje stališče je, da je ta pravica absolutno iztožljiva in da je iztožljiva tudi v primeru otroka, ki se bo rodil z genetskimi poškodbami. To pomeni, če se je otrok rodil z genetskimi poškodbami zaradi tega, ker je bilo recimo neko sredstvo, ki so ga uporabljali za preprečevanje nosečnosti zdravstveno škodljivo, potem farmacevtska tovarna odgovarja tako kazensko kot finančno zato, da se otrok je z genetskimi poškodbami rodil in mora poravnati škodo. Za seveda manj ostre primere, kjer pa gre recimo za to, da nekdo živi poleg ene tovarne, ki ga izrecno zastruplja pa to pomeni, da bo ravno tako iztožljiva ta pravica oz. da bo veljalo vse tisto kar smo že v nekem drugem poglavju obravnavali, ko smo govorili o okolju.

DR. ....: Hvala lepa. Sedaj problemi, ki se pojavljajo v tej razpravi so seveda razumljivi, kajti gre po eni strani za vrednote, ki jih je težko pravno opredeliti v eni formuli, po drugi strani pa gre za to, da so vprašanja, ki zadevajo pravico do zdravja, ki je vsaj v pogovornem smislu nesporno sprejeta. Gre za neko moralno vrednoto, ki se v smislu pravice sprjeema. Je hkrati to tudi neka vrednota, ki je pravzaprav se kristalizirala v pravnem smislu v novejšem času. Seveda, če gledamo mednarodne konvencije na tem področju bomo našli formulacije, ki so vedno vezane na nek določen standard

zdravstvenega varstva. To smo slišali za datat o konvenciji pravicah za otroka, ki je novejša, paktu o ekonomskih in socialnih pravicah, ki je nekoliko starejši bomo našli neko podobno formulacijo. Meni se zdi, da je rešitev v tem, da se konstruira člen, ki zadeva to brez dvoma važno vrednoto, ki naj bi jo ustava tudi varovala, tako da bi člen vseboval najprej neko splošno opredelitev potem pa se priciznejša vsebina v nadaljevanju tega člena določi in na ta način tudi opredeli obseg ustavnega varovanja te tradicije, kajti jasno je, da vseh vidikov zdravja ni mogoče nikoli varovati in ga tudi najbolj bogata in medicinsko usposobljena družba ne bo sposobna varovati. Ne glede na to, da je seveda tudi vprašanje da vseh vidikov varovanja zdravja pravno absolutno ni mogoče opredeliti. Zaradi tega mislim, da bi bila vzpostavljena interpretacija, ki bi s takega člena nastala vezana pač na tiste priciznejše pravne vsebine, ki sledijo proglasitvi vsebine načela od pravice do zdravja. Jaz mislim, da je ta pristop sledil tudi svet za varstvo človekovih pravic in tudi delovna skupina kot vidimo v tem kontekstu. Mislim, da je probleme, ki se javljajo, če se bere ustavna določba, striktno kot pravna določba možno rešiti pač s pomočjo interpretiranja in uporabe člena kot celote, ki proklamira načelo in potem v nadaljnjih odstavkih pricizira to načelo s tistimi vsebinami, ki so pravno opredeljive in pravzaprav pomagajo pri razlagi pravne vsebine tega načela. 2 eno besedo. Mislim, da je rešitev v taki konstrukciji kot jih podaja delovna skupina podana in da odpravlja težave, ki nastajajo, če bi se vprašali samo kako naj pravzaprav pravica do zdravja bo predmet ustave.

TONE PERŠAK: Moram reči, da mislim, da bi formulacija, ki jo ponuja v prvem odstavku Svet za varstvo človekovih pravic, ki ima oboje notri vključeno, da je boljše in da je v bistvu bolj

sprejemljiva, zato ker na nek način s tem navede osnovno zdravstveno varstvo, pove za kaj gre. Medtem ko je formulacija samo tako kot je opomnila skupina v bistvu postavlja eno bom sedaj rekel, dosegljivo normo na nek način in predlagam, da vzamemo to formulacijo. Prvi odstavek kakor ga predlaga Svet in to brez tistega bo. Vsakdo ima pravico do zdravja in osnovnega zdravstva varstva. Tako pa se zdi, da se to potem nekako razume, kaj gre pri tem. Za kakšno pravico gre, medtem, ko brez tega osnovnega zdravstvenega varstva pa v bistvu postavimo eno tako kot jaz to razumem, pa mogoče narobe razumem, ampak v bistvu osti abstraktno normo.

DR. LUDVIK TOPLAK: Menim, da gre še vedno za nesporazum. V primeru, da se ta pravica do zdravja prenaša iz nekih tujih mednarodnih aktov, menim, da gre za nepravilen prevod. Beseda health lahko pomeni zdravje ali zdravstvo. Pravica do zdravstva bi pomenilo nekaj drugega kot pravica do zdravja. Če pa že rečemo pravica do zdravja, potem pa bi povedal isto kar sem povedal na eni prejšnjih

Dr. LUDVIK TOPLAK (nadaljevanje): tisto, kar sem povedal na ei od prejšnjih sej, ko smo govorili o pravici do dela. Pravico do dela smo prevzeli iz mednarodnih konvencij in v mednarodnih konvencijah piše: kar pa obsega itd. in komisija, delovna skupina je to upoštevala in je definirala, kaj pomeni pravica do dela. Pravica do dela je zajamčena in pomeni to. Tako bi kazalo, čim mi rečemo pravico do zdravja, bi kazalo vendarle definirati kaj to pomeni ali pa če rečemo, pravica do zdravstva, ki pa se delno že krije s pojmom zdravstveno varstvo. Predlagal bi, da bi ta delovna skupina vendarle preučila pa da pojem zdravja nadomestimo s pojmom zdravstva, ali pa opisno opredelimo, kaj obsega ta pravica do zdravja.

Gospa KOZUHOVA: Torej, held je zdravje held cear je pa zdravstvo. Tukaj ni nobene možnosti napačnega prevoda. Dejstvo je, da razvita Evropa prehaja iz koncepta zdravstvenega varstva prebivalstva, se pravi nuditi prebivalcu, ko zboli, pomoč, prehaja na koncept ohranjanja zdravja, ohranjanja in krepiteve zdravja. Zaradi tega bi naredili veliko napako, če bomo opustili to, da ima vsakdo pravico do zdravja in pustili samo, da ima vsakdo pravico do zdravstvenega varstva. Pomeni, da gremo vem iz smeri, ki jo želimo, da sledimo razviti Evropi pri čuvanju zdravja.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: Rada bi olajšala tole razpravo in bi vam samo prebrala, kaj pravi 12. člen mednarodnega pakta o ekonomskih in socialnih pravicah. Pravi, države stranke tega pakta priznavajo vsakomur pravico do najvišjega dosegljivega standarda fizičnega in mentalnega zdravja. Do standarda zdravja. (Govori jih nekaj.)

DR. KOZUHOVA: Samo tole bi rada rekla, da fizično pa psihično se nič več ne uporablja, zdaj je to dosti širši izraz in zato uporabljajo samo zdravje. Oprostite.

Gospod _____: Za ilustracijo o problemih zdravja. Tudi pri pravici do življenja, govorim o konvenciji o otrokovih pravicah, gre najprej za zagotovljeno pravico do življenja. Nadalje pa države podpisnice v največji možni meri zagotovijo otrokovo preživetje in razvoj. To pa pomeni zdravje, idokacija itn.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Želi še kdo? Po tej razpravi razumem stvari sledeče: ali smo se v ustavni komisiji pripravljene kljub načelni opredelitvi za ustavo predvsem kot pravni akt sprijazniti s tem, ali imamo kakšno določbo, ki je tudi prepuščena potem pametni interpretaciji, ne pa da jo razumemo tako dobesedno, da bi pač pomenila nekatere možne razlage, ki so bile tukaj povedane. To je za mene en možen pristop. Drugi možen pristop je pa ta, da poskušamo sugerirati skupini, da najde neke precizacije, ki bi pojem zdravja absolutno ohranile, samo bi ga precizirali na način, ki bi bil pač posameznim članom ustavne komisije manj sporen. Recimo, ena od možne takšne poti je, da ima vsakdo pravico do najvišje stopnje, da poenostavim, zdravja. Moram reči, prepričan sem, da ko bomo to zapisali, da se bo našel kakšen dobronamerni ali pa slabonamerni čistun, ki bo rekel, tole pa tudi ni v celoti jasno, na kaj se nanaša. To je prvi problem, za katerega prosim, da se na nek način izjasnimo. Zase moram reči, da po vseh teh argumentih, ki so bili izrečeni, bolj plediram za to, da ohranimo besedilo kakor je bilo predlagano, pa eventuelno ob njem napišemo tudi kakšno opombo ali pa opozorilo za razmislek kot pa zdaj skupini dajemo neko veliko nalogo, da potem razmišlja. To je prvo. Drugo, predlagano je bilo, nimam v celoti napisano formulacijo, smiselno pa, da je treba vstaviti v ta ustavni člen posebno določbo o zagotovitvi najvišjih zdravstvenih storitev otrokom. Pravim, nimam točne formulacije ampak to je bil smisel in

prvem stavku mišljeni tisti, ki so zavarovani, ki imajo to pravico iz zdravstvenega varstva.

MAGAJNA: Vprašanja proste izbire zdravnika. Mi smo tako rekli, da to predpostavlja tudi organizacijo. Rečeno je bilo, da bi naj to posebej zapisali v obrazložitvi ustave. Jaz se bojim, da v praksi bo prišlo ravno do tega, do hudih problemov. Zdravnik, organizacija, vemo, da pri vsaki bolezni praktično ni bolezni, ki bi jo obravnaval samo en zdravnik, da je to timsko delo in gre tudi za organizacijo. Mi lahko to v interpretaciji napišemo, ampak lažje se bomo izognili tem problemom, če v razpravi dodamo besedo ki ne bo obremenila ustave, se bomo za izognili temu kar bo v praksi prihajalo, da bomo dali proste izbire zdravnika, vendar bomo rekli, da v tem teritoriju, v tem območju in na tem področju.

.....: Gospod predsednik mislim, ...

ni primer skrbi za povprečnega človeka. Za povprečnega človeka je zdravstvena organizacija, ki je za njega najbolj pomembnejša zdravstveni dom. Ta pa mora biti blizu vsakemu prebivalcu. V tako majhnem kraju, kot je Slovenija in bolnica ni nujno, da je blizu vsakemu zato ker smo tako že prepreženi s cestami, da 10 ali 20 km gor ali dol za večino prebivalcev nič ne pomeni, tako da ne vem jaz bi še enkrat rada poudarila, gremo v ekonomični sistem. Ekonomični sistem bo zahteval in že zahteva da tudi od zdravstva ekonomično obnašanje. In ustava ne bo mogla zagotavljati nekemu, da bo imel nekemu, da bo imel bolnico nekemu kraju zaradi prestiža ampak če bo upravičil tisti kraj, da bo ta bolnišnica ekonomsko delana. Poudarjam pa še enkrat zdravstveni dom primarno zdravstveno varstvo je tisto, ki ga rabi vsak čim bližje svojemu domu ne pa bolnišnici.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Vi torej predlagate, da ostane tukaj izbira zdravstvene organizacije. Ja prosim.

.....: V zvezi s tem prvim stavkom. Jaz sem imel pripombo oz. se mi ne zdi logično, prvi in drugi stavek tega predzadnjega. Tu je rečeno vsakdo. To ni res, da je vsakdo. To ni vsakdo v smislu drugih pravic, to so samo tisti, ki imajo socialno zavarovanje. Tisti, ki na osnovni svojega dela, ki imajo osnovno zdravstveno varstvo. Med tem ko za druge oblike varstva, so potem pa bi rekel še dodatni. Mogoče smo tukaj zdaj pomešali tisti, ki so socialno zavarovani in vse druge. Neka ločitev je mogoče smiselna. Samo to sem vprašal, če je ta vsakdo to mišljen za vsakega državljan ali pa za tiste, ki so zavarovani, na osnovi svojega dela in iz formulacije drugega stavka, bi sledilo, da so v

.....: (nad) da enega uporabijo hitrejšo in kvalitetnejša sredstva pa recimo bolj poceni metoda, tudi končno popolna ozdravitev najbrž, ne pa delna.

Tako da to se mi zdi, da bi bilo treba nekako jasno povedati, da ne mislimo zdraviti samo do polovice. Potem tam se mi zdi, ne vem ker so te formulacije se pojavile so otroci izpadli, otroci ostanejo najbrž. Tretje pa nima zveze s tem, ali se strinjate, da zaprem okno, ker tukaj nekaterim piha.

MIRAN POTRČ: Jaz se strinjam. Kožuhova.

KOŽUHOVA: Če smem še nekaj dodati. Ne vem dr. Kristan, jaz sem razumela ta drugi odstavek na 29 strani, da ima tudi tisti, ki ni zaposlen pravico do zdravstvenega varstva, da pa zakon določa do kod lahko ta pravica sega. To pa seveda ne pomeni, da bo na pol pozdravljen ampak poglejte, konkreten primer je ali bo tisti, ki je brez zdravstvenega zavarovanja ali bo družba zmogla da bo imel zobe ali pa bo živel brez njih. Take reči, ker zdravstvo vedno zagotavljal vsem ne glede na to ali imate v ustavi ali ne v bistvu osnovna, če pade na cesti in se mu nekaj zgodi, če ponesrečenega obdelamo ne glede na to, pa se sprašujemo za denar, saj tako daleč nismo šli kot je šla Amerika nekaj ne zdaj.

Tako da mislim ni nič več kontreverznost iz tega, da eni so zunaj, samo tisti, ki si sami ne pridobijo pravice z delom, tistim potem to zagotavlja družba v obsegu, ki ga je zmožen.

Kar se tiče pa zadnjega odstavka, pa bi le pridružila gospe Lavtižarjevi. Na žalost ste vi malo neobjektivni ker sodite v zgornji sloj družbe, ki si po navadi ne išče splošnega zdravnika, in gre kar takoj v bolnico. To ni niti ni poceni, niti

zdravnika in s tem pa tudi vse konsekvence organizacije tega dela oz. privatnega ali javnega. To bi bilo treba v obrazložitvi tega člana zapisati.

Predsedujoči MIRAN POTRC: Hvala, Peršak.

TONE PERŠAK: Imam zelo na kratko. Ta diskusija o obsegu mi ni čisto jasna in bi vprašal, kaj zdaj to pomeni, namreč to se da potem tolmačiti tudi na to, da bomo enega pozdravili v celoti, enega pa samo deloma. Najbrž ne gre za to, gre za to, da se za enega uporabijo hitrejša

seveda to zdravnik in seveda to zdravnik, ki ni zdravstvena organizacija, ampak je zdravnik kot zasebnik, opravlja pač zdravniško prakso in seveda, jaz vem, da to ne pomeni ne več kakšno komplicirano operacijo, ampak seveda, saj ni zdravstvo samo operacija, ampak je vrsta drugih preventivnih dejavnosti, ki so enako ali pa včasih bolj pomembne kot pa operacija in zame izbira zdravnika, seveda, če bomo pripravljene tako tolmačiti, pomeni izbira zdravnika, ki dela kot zasebnik, ki je v neki ambulanti kjerkoli in tudi tistega specialista, ki me bo na koncu recimo moral pač operirati, ampak moramo tako tudi to tolmačiti. Kristan, si ti želel.

G. KRISTAN: V zvezi tudi s tem predzadnjim odstavkom, namreč tu je mogoče neka terminološka zadrega oz. neizčiščen. Predpostavka je, da to 'vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva', ne vem, ali ste dodali osnovnega ali niste dodali. To je v eni verziji je ta termin, to predpostavlja, da tisti, ki so socialno zavarovani, ker je potem naslednji stavek je pač edino iz tega logičen, češ da zakon pa določa, kaj pa tisti, ki pa niso zavarovani. To pomeni, da prvo predpostavko je treba nekje zapisati, vsakdo ali pa delavci v sistemu socialnega zavarovanja imajo to pravico, ali je pa treba to nekako stilistično izpeljati, da bo to jasno, da gre tu za tiste, ki uživajo sistem socialnega zavarovanja, se pravi varstva v primeru bolezni, starosti itn., ti pa, ki niso zavarovani, jim bo pa zakon dal. Torej potem je ta drugi stavek v tem smislu logičen ali ga je pa treba nekako posebej zapisati, medtem, ko to prosto izbiro zdravnika bi si jaz dejansko tako razlagal, kot je zdaj predsedujoči Potrč povedal in bi bilo treba to v obrazložitvi tega člena zapisati, da to ne pomeni korak nazaj, da to ne pomeni znižanje sedanje stopnje tega varstva, da prosta izbira zdravnika pomeni skratka izbira

Predsedujoči MIRAN POTRČ: zdravstvenega varstva, pa je to načelna ustavna določba. Potem pa naprej rečemo, zakon določa, dajte zdravniki povedati, kaj bi bilo tu bolj prav, dogovorjeno raven ali standard ali ne vem kaj, tistega najnižjega, da rečem, ampak ne sme biti tekst napisan, najnižjega, ampak neko dogovorjeno raven zdravstvenega varstva in potem nadaljevati in v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani, pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev, da bi to bilo napisano potem v tem naslednjem stavku in zadnji odstavek 'vsakdo ima pod enakimi pogoji pravico do proste izbire zdravnika'. Z obrazložitvami, ki smo jih tukaj dali, da to ne pomeni, ... tudi zdravstvene organizacije, če izbiraš prosto zdravnika, potem se pač odločiš in konec. Jaz sem zato, da tako napišemo, če lahko pomagate, dr. Kožuhova, kaj bi bila najlepša formulacija tu, kaj je to standard ali obseg. (obseg) Darja Lavtižar.

DARJA LAVTIZAR: Jaz bi vprašala, če smo se dejansko odločili za to, da gremo v bistvu korak nazaj, če črtamo to zdravstveno organizacijo. Namreč potem utegne priti do situacije, ko bodo pacientu rekli, ja, lahko si izbereš zdravnika, ampak zdravnika v tej ustanovi. Tako približno je bilo tudi takrat tolmačenje okrog izbire odvetnika, zagovornika pred vojaškim sodiščem v Ljubljani. So rekli, imaš pravico si svobodno izbrati odvetnika, vendar iz tega seznama. Skratka, naša delovna skupina je izhajala iz načela, da naj ta ustava ne bi znižala standardov, ampak, da bi vsaj ohranila tiste standarde, ki so veljali v zdajšnji ustavi.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Moram reči, jaz bi imel k dopolnilu in obrazložitvi, ki jo je dr. Kristjan dal še eno. Namreč mi smo zdaj res predpostavljali, da mora biti kar zdravstvene organizacije. Ker v novi ustavi predpostavljamo, da je

potrebno, čeprav ustava nasplošno pač zagotavlja enakopravnost državljanov, ampak gre se zato, da vse storitve ne bodo vsem dostopne, že zaradi njihovih materialnih možnosti, važno pa je, da pod enakimi pogoji, to določilo o enakih pogojih se mi zdi smotrno vpeljati v ta .... člen.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Se vam zdijo koristne precizacije in dopolnitve, ki so bile predlagane? Jaz jih bom poskušal formulirati, samo nisem prepričan, da so vsaj nujne. Jaz, če gre za predzadnji odstavek, potem predlagam, da le naj prepusti, pa rečemo 'vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva'.

pisali tekst, ali si jaz prav razlagam ali ne, skratka garantirano mora biti, da je organizacija družbe ali pa države narejena na način, da je zdravstveno varstvo gotovo neke ravni vsem državljanom in občanom oz. vsakemu zagotovljeno. Da je pa to zdaj samo državno zdravstvo ali je to kaj kombiniranega, to pa mislim, da ni definitivno s tem ustavnim tekstom rešeno. Prehod bo najbrž takšen kot je zdaj, ker ne moremo preko noči v nekaj drugega iti..

.....: Saj zato pa predlagam, da zapišemo 'vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva, kot ga določa zakon'.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Zabukovec.

G. ZABUKOVEC: Jaz bi podprl ta del Kolečnikovega razmišljanja, da bi tale predzadnji odstavek se glasil 'vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva v obsegu, kot to določa zakon' in drugi odstavek 'zakon določa tudi v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani, pravico zdravstvenega varstva iz javnih sredstev. S tem smo opredelili standarde financiranja, potem pa mirne duše lahko pustimo prosto izbiro zdravnikom. Sem pa tudi proti tem pomislekom, ki jih ima Kolečnik, da pa ne bi pustili proste izbire zdravnika oz. s tem tudi organizacije, čeprav ni treba zapisati 'zdravstvene organizacije'. To lahko biršemo, ker vsak zdravnik bo nekje delal v neki legalni obliki zdravljenja. Ali bo to družbeni sektor ali bo privatni, to je od naslednje zakonodaje odvisno. Ampak mi zagantiramo državljanom s prejšnjim odstavkom, da mu bomo del stroškov vsem enakim po nekih standardih pokrili. Če bo pa to več stalo pri posameznem zdravniku ali pri posamezni ustanovi, je pa njegov riziko. Hvala lepa.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Prosim, Magajna.

G. MAGAJNA: Vseeno še tisti predlog gospoda Potrča glede dostopnosti in enakosti državljanov pri dostopnosti teh zdravstvenih uslug se mi zdi, da je na tem mestu to določilo

organizacije in to potem pospešuje vse do naše želje in naše potrebe, ki gredo preko vseh nekih normalnih mer. Zato sem rekel, taka splošna pravica naj bo zapisana, ampak naj bo obseg zdravja dan. Država bo želela in hotela in generirala bo k temu, da določi na vsem svojem ozemlju enak standard za določen nivo zdravstvenih uslug, ki bodo povsod enake in bolnike bo usmerjala v teritorialno najbližje ustanove. To je dejstvo, če hočete ali ne. Drugo pa je zadeva privatnega zdravstva, ki bo pa prevzelo to konkurenčno sposobnost in ono bo v bistvu konkuriralo in k njemu bodo potem tisti, ki bodo imeli možnost šli v privatno zdravstvo po določeno uslugo. Zato vam govorim, zapisan mora biti obseg nivoja, ki ga nudi država s svojim zdravstvom. Drugo pa je, vsakdo ima pravico izbirati zdravnika, privatnega ali državnega po svojih zmognostih, ne pa po zmognostih države. To vam hočem povedati, ker sicer bomo imeli samo eno bolnico v Sloveniji in vam danes kot nič kaj Nostradamus napovem, da je to Klinični center.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Jaz bom povedal svojo razlago te določbe povedal, pa je lahko napačna. Moja razlaga te določbe pač je, da se zaenkrat v tej ustavi za to dikcijo nisimo definitivno odločili za državno zdravstvo, ampak, da je lahko zdravstvo organizirano tudi na zavarovalniških principih, s tem, da država mora pa z zakonodajo zagotavljati tako organizacijo in pogoje, da je v okviru teh zavarovalniških principov nek obseg zdravstvenega varstva zagotovljen. Tako si jaz razlagam. Lahko je pa tudi državno, ampak to zaenkrat ni s tem rešeno, ker to, kar pa vi, gospod Kolečnik govorite, je pa samo ena rešitev. Potem bi pa res morali napisati, država, garantirana določeno raven zdravstvenega varstva, ampak kako. Tako, da od mene davke pobere ali tako, da od mene pobere prispevek za zdravstveno varstvo, ne vem, če ga s tem kaj zelo garantira, ker ne vem, tisti, ki ste

.....: ustanovami tako velik, kot si ga niti danes ne znamo predstavljati. Še vedno opozarjam, ne gre tukaj za konkurenco. Konkurenca, to je nekaj povsem drugega tu. Vi lahko govorite danes, da nekje je kvaliteta, nekje ni. Država bo pa želela, da se ta uravna, ker bo odvisna tudi od tistih ljudi, ki tam na nekem teritoriju živijo in bo teritorialno moralo biti omejeno, ker sicer ne bo država zmogla takšnega zdravstva, ne bo, ker bo postala ne samo glavna, tako kot je že danes glavna proračunska kategorija zdravstvo, ampak bo nad to proračunsko, že danes najvišjo kategorijo to zdravstvo. Zato govornim, saj mene nič ne moti, kako zapišemo, samo, da nas potem ne bo glava bolela.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Prosim, dr. Kožuhova.

DR. KOZUH: Če vam lahko dam en primer. Mislim, da se pretirano bojite. Pred leti najbrž vsi veste, da je bila zelo moderna kranjska porodnišnica, ker je nudila hipnozo. Ženske so trumoma, mi je nekdo danes rekel, ampak niso ravno trumoma, res hodile rojevati v kranjsko porodnišnico. Kaj se je zgodilo? Preveč so jih imeli, kvaliteta je padla in moda je upadla. To isto se bo zgodilo v Kliničnem centru, razen, če seveda vi, ki ste v vladi, ne boste poskrbeli to, da bo Klinični center zaradi tega, ker bodo pacienti želeli k njemu, vedno več denarja za vedno nove postelje dobival. Moje analize kažejo, da najmanj 30 let se število postelj v Sloveniji ni nič spremenilo, praktično nič. Se pravi, večji, kot bo naval v Klinični center, manj bodo lahko nudili tem pacientom in hitreje se bodo pacienti vračali. To je zelo preprost krogotok, zato mislim, da je vaša bojazen neupravičena.

.....: ..... to bo potem prišlo do teže, da se dograjuje. To imate danes primer v Novem mestu, ko hočejo graditi porodnišnico itd. To je ta vsesplošna pravica, pravica do tega, da vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvene

kakšne se mi zdi ..... tukaj moramo zagotoviti
 .....

DR. KRISTAN: Jaz ta sebe sem tudi v prejšnji formulaciji smatral, da pravica proste izbire zdravnika mora obsegati tudi pravico izbire ustanove, ker če si bo nekdo iz Brežič hotel izbrati zdravnika v Ljubljani si bo izbral pač to ustanovo v Ljubljani, tako da za mene je to jasno inkorporirano, tako da bi s tega zornega kota zadostovalo, če mi rečemo pravica proste izbire zdravnika, zaradi tega, ker je jasno da je s tem tudi ustanova. Glede drugega vprašanja ali bi tu šlo za sedaj zgolj za pravico izbire zdravnikov v javnem sektorju, mislim, da je treba pustiti formulacijo takšno kot je odprto, to pomeni pravico izbirati med državnimi, med privatniki in ker mislim, da bodo tudi ti privatni zdravniki morali biti vključeni v ta sistem zdravstvenega varstva sicer pod določenimi standardi, skratka, da bo moral izpolnjevati tak in tak standard, ampak tu bi jaz vendar zapisal to kar pravi g. Potrč, namreč, vsakdo ima pod enakimi pogoji, vsakdo ima pod enakimi pogoji pravico do proste izbire zdravnika. In to pomeni v vseh dimenzijah. Povem izbirati ustanovo in izbirati ali privatnega ali javnega pod standardi, ki jih določi zdravstvena stroka.

CIRIL KOLEŠNIK: Da se tam, ko se piše, ko se bo zapisal stavek v tem smislu, vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva, da se to zapiše v skladu z zakonom. Namreč potrebno bo, ker bo to država želela, to bo moralo biti narejeno, ker država ne bo mogla si dopustiti takšne luksusa, oz. da bodo tako različni standardi v Sloveniji med državnimi zdravstvenimi ustanovami, da bo pretok bolnikov med temi državnimi ustanovami tako velik

in je pravica do zdravstvenega varstva, dobro sicer nadaljevanje iz javnih sredstev. V tem smislu nekje bi moralo biti tudi zapisano za ta osnovni obseg, ki ga država nudi državljanom. Zavarovanim državljanom, ki jih nudi. Vse ostalo, se pa strinjam, izbiraj si zdravnika, za tistega boš dal, plačal, ampak ne pa v tem osnovnem. Tisto pa garantira država.

KOZUHOVA: Jaz sem zelo vesela, da tako zaupate nam zdravnikom, ampak dejstvo je, naše analize kažejo, da so razlike v zdravstvenem varstvu v Sloveniji in to ni zagovor, če je neka ustanova 80, 100, 120 let nekje, da mora ostati. Jaz mislim, da kar rabi slovenska medicina, zelo dobra, mislim, da je v primerjavi, čeprav nisem čisto objektivna z zahodno Evropo, ampak nekaj pa res rabi. Zdravo konkrenco in mislim, da delate sami sebi škodo, če zagovarjate, da morajo neke hiše po vsej sili ostati, ker boste s tem zagovarjali, da bo tam kdorkoli in kakorkoli usposobljen. Zagovarjati moramo to, da bodo vsi enako usposobljeni in zato naj bo konkrenca, naj se potrudijo tisti v Brežicah, da bo njihova kvaliteta enaka kot je kvaliteta tistih v Ljubljani, seveda mora pa ravno vlada poskrbeti za to, da bodo imeli ti v Brežicah enake možnosti za izobraževanje in za delo kot jih imajo ti v Ljubljani.

STARMAN: Jaz bi skušal odgovoriti na pomislek dr. Kristana glede zmanjšanja obsega pravic .....Menim, da ta pravica se v praksi ne izvaja, zlasti ne v takem smislu kot mi hočemo v ustavnem tekstu sedaj napisati pravice ampak je kup birokratskih ovir, ki to omejuje in da je temeljno vprašanje to kar je gospa pred menoj govorila zagotoviti prosto konkrenco med zdravniki, torej, da pacient lahko prosto izbira zdravnika kot strokovnjaka, kot nosilca zdravstvenih storitev. Zato ta dodatek zdravstvene organizacije privatne ali državne ali javne ali ne vem

operirati, pa dobro ve, da mu ni bilo čisto vseeno, tako kot ste prej rekli operacija je operacija žolča, je, ampak ni vseeno kdo ti jo ravno dela, pa čeprav po popolnoma enaki tehnologiji. Saj vem, da se s tem tudi strinjate.

KOLEŠNIK: Gre za izožljivost. Ko bodo zdravstvene usluge to kar zdravnik naredi iztožljive, da bo moč to iztožiti, potem se s tem strinjam, potem se bo tudi kvaliteta uravnavala, ampak če v nekem stavku prej ne zapišemo kaj pa je ta obseg zdravstvenega varstva, namreč mi moramo notri zapisati, vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva ampak kakšnega zdravstvenega varstva, obseg, ker če to zapišemo se strinjam, da ostane stavek, vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvene organizacije. Ker potem pa je jasno, ker zakon pa določa tako kot smo v predhodnem stavku zapisali mislim, vsaj v eni varinti je, zakon določa v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani, pravico do zdravstvenega varstva

mislím, da velja, če že delamo, če že razmišljamo in iščemo nove variante, da potem upoštevamo kot sem prej opozoril, pa me niste poslušali ali gre za državno ali gre za celotno zdravstvo ali gre tudi za privatno zdravstvo oz. na kaj ta stavek se nanaša.

Fredsedujoči MIRAN FOTRČ: Torej jaz ne trdim, da je mogoče tako razumeti in prosim tiste, ki se bolje spoznate, da me poslušate. Ampak glede na vprašanja, ki so bila postavljena, jaz seveda razumem, da je smisel teksta, je vsakdo ima, sedaj pa jaz tisti smisel, ki ga sam zastopim dodajam. Po enakimi pogoji. Pravico do proste izbire zdravnika, kar pomeni, jaz imam pravico, da si zdravnika izbiram, ampak vsi imamo enake pogoje in če sem pripravljen dati nič, ker sem zdravstveno zavarovan, potem imam v tem okviru to raven izbire, če sem pripravljen dati neomejena sredstva, potem imam pa neko drugo raven izbire, ampak vsi imamo v tem pogledu enake pogoje. Tako jaz zastopim to, seveda to ne more pomeniti tako kot ste vi prej govoril Kolečnik, da bi to pomenilo, da lahko izbira privatno, državno, drugo, tretjo, neodvisno, od stroškov pa kdo jih bo plačal. V tistem drugem primeru pa se jaz silno zavzemam za seveda tudi ustrezno mrežo zdravstvenih organizacij, ampak poudarjam tudi. Ker če bi posledica te mreže bila seveda bistveno različna kvaliteta, potem se ne zavzemam za to, bi bilo treba to dvoje kombinirati in neka prosta izbira, ko je seveda morala neko vrsto konkurence med temi zdravstvenimi delavci ustvarjati, tako da se bo vsak potrudil, da bo res približno bi rekel kvaliteto storitev zagotavljal, ker seveda vsak od nas je že kakšno malenkost kdaj kje moral

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Razen, če jo hočete na novo odpreti.

Se opravičujem, sedim mogoče predaletč stran od vas.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Nič hudega. Samo zato sem opozoril, da ne bi brez potrebe ponovno odprli to razpravo. Ali je treba še kaj v tem odstavku v zvezi z otrokom ta moment reči? Ne. Potem je zadnji odstavek, pri katerem je na razpravo g. Kolesnika g. Starman predlagal, da se izpusti zdravstvene storitve, dr. Kristan pa opozoril, da je potem pač manj varovano, kot je bilo v obstoječih ustavnih rešitvah in opozoril, da bi bilo dobro imeti kakšen argument zakaj.

CIRIL KOLEŠNIK: Še enkrat. Mi imamo dosedaj samo eno obliko zdravstvenih organizacij in samo na en način tudi organizirane zdravnike. Mi še privatnega zdravstva nimamo, razen na črno. Sedaj mene osebno zanima za katero gre izbira zdravnika v državnih ustanovah ali pod to razumeva tudi privatno. In kakšne materialne posledice ima to. Ker mi moramo izhajati iz današnje organiziranosti, ki bo prešla v neko novo obdobje. In mi ne bomo čez noč morali teh zadev spreminjati. Jaz vam poveam, da je na terenu veliko že posledic tega kar danes počnemo in jaz bi še enkrat opozoril. Brežice, tak ali kakršnikoli kraj, takih bolnic je v Sloveniji 6, približno, ki danes po takih ali drugih merilih visijo. Ni prostor kriv, da tam je, ker pa je tam že 50, 70 let in ni prostor tisti kriv, da se tako zdravstvena mreža je organizirala in razvijala kot se sedaj je. In ima to posebne implikacije, prav gotovo tudi na del ustave in zato vas opozarjam da bodo temu primerne tudi posledice. In to smo že doživeli z temi protestnimi zbori in ne vem še kaj. Bomo doživeli pa še enkrat. In

13. 11. 1988

22

DR. LEO ŠEBERKO: Se opravičujem, razmislek.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: G. Šeberko, moj predlog je bil, da tega ne izpuščimo in da to ostane. Mi smo ta del presli-
 nide ni ngovarjal, jaz sem predlagal, da z eno opombo, za nas
 ni več o tem razprave, razen, če jo hočete na novo odpreti.
 Predsedujoči MIRAN POTRČ: Zato sem prekinil takrat, ker
 DR. LEO ŠEBERKO: Se opravičujem, jaz sem silil samo...

členu. Hvala lepa.

ČONČ: Glede otrok to pomeni samo, da je prioriteto zaščitena kategorija otrok, ne pomeni po moje nobene ekstravagance in nekih posebnih uslug ampak v okviru omejenega ima otrok prednost. Tako zveni tudi ta formulacija in jaz še enkrat poudarjam, da gre za dosegljive standarde. To je dikcija konvencije.

Fredsedujoči MIRAN POTRČ: Moram reči, da meni se po vsebini stvar ne zdi tako zelo sporna, če bi bilo napisano: Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva. Prvi stavek. Naslednji stavek: Otroku je treba zagotoviti najvišje dosegljive zdravstvene standarde in storitve. Drugi stavek, ki konkretizira to načelo pravice do zdravstvenega varstva za otroke in jim daje višji dosegljiv nivo. In tretji: Zakon določa v kakšen obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev. Ne zdi se mi slabo. Mislim, da to daje dovolj jasno opredelitev, ki jo potem seveda v zakonu o zdravstvenem varstvu konkretiziramo. Ampak konkretizira tako, da je drugače konkretizirana za otroke, kot za vse ostale. V višjem standardu.

DR. LEO ŠEŠERKO: Meni je žal, ampak ne morem pristati na tako rešitev in sicer zaradi tega ne, ker je v tem prvem odstavku, če ga natančno pogledate, rečeno, skupaj z varianto. Vsakdo ima pravico do zdravja. To pomeni, da ustava ščiti njegovo pravico in kaznuje vsakogar kdor nekaj proti tej pravici stori. Tako razumem in kadar se je to že zgodilo, torej, da je nekdo posegel v to pravico in jo prekršil. Takrat pride do zdravstvenega varstva. Se pravi, tu gre za dve bistveno različni stvari, če mi izpustimo to formulo 'do zdravja' potem smo y bistvu ljudem že zagantirali, da bodo samo ...

rekel dr. Kristan. V nekaterih členih, še posebej govora o invalidnih otrocih, posebej je govora o izobraževanju in usposabljanju otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Mogoče še kje. Skratka, nekaj teh posebnih pravic je zapisanih, tako da čisto v celoti ta kriterij o katerem ti govoriš zaenkrat ni upoštevan. Sedaj ali to naredimo še v tem členu ali ne. Moj predlog je, da, bi rekel, mi smo tu najbolj tenkočutni z vidika obega teksta ampak smo bolj tenkočutni z vidika garancije nekih pravic, tu raje zapišemo potem tri besede več kot pa da bi si ustvarjali kakršenkoli dvom na tej točki. To je moje mnenje. Prosim.

.....: Jaz imam otroke zelo rad, sploh to ni problem. Ampak pogledjte, če mi karkoli notri zapišemo, pa da tu ni obveznosti države kakšno sploh korist potem ima. Pragmatično se sprašujem kaj npr. zapišemo otroci imajo pravico do najvišjih standardov zdravstva, zdravja itn. Kaj smo naredili sedaj malo več za otroke kot pa to, če tega ne napišemo. Ker potem morajo lastni, mislim njegovi starši skrbeti in za zdravje in za vse. Če pa napišemo kot obveznost države, ker pa sem za to, da napišemo, da so otroci najpomembnejši del te družbene skupnosti, za to sem in zapišimo, da je odgovornost države za zdravje otrok maksimalna in da bo država nosila vse stroške za njihovo ohranitev, za ohranitev zdravja otrok. Za to sem in to zapišimo, ne pa sedaj do neke stopnje da, tako da bomo imeli v ustavi deklaracijo v bistvu, ker smo napredni in ne vem še kaj, ker spoštujemo mednarodne pakte, ko pa bo dejansko prišlo do bolezni takrat pa bomo rekli, sedaj pa nimamo možnosti otroka poslati v Huston, na operacijo srca ali ne vem kaj. Takrat pa bo cela vesoljna Slovenija zbirala, tisti, ki bodo dali pa bodo zbirali denar, da bodo poslali otroka tja. Jaz vas sprašujem, kaj v tem primeru pomeni ta formulacija v tem

Peršak predlagal. Mogoče je treba še kaj dodatno za otroke reči, če ni že drugje vključeno. Ker drugače bomo morali pri vsakem institutu posebej za otroka nekaj reči, ne samo pri zdravju, tudi pri šoli in tako naprej. Potem je pa še vprašanje kakšen smisel ima tisti poseben člen v ustavi, ki ga imamo? Dajmo pogledat, če je treba še kaj dodati posebej. Ne pa pri vsakem členu otroke posebej navajati, ker bomo sicer prišli v eno težavno situacijo.

Gospod PERŠAK: Tako, tam naj se to doda. Se strinjam, čeprav jaz nisem tako natančno bral formulacije. Še tole bi rad povedal, da razumem to, kar pravi gospod predsednik, da tisti, ki so zavarovani, in tako naprej, da gre vse v zavarovanje. Ampak hotel sem reči, da ne glede na to, da v primerih - kot npr. v 4. odstavku v drugem delu - kjer je navedeno, da naj bi se sedaj otrokom glede na to zagotavljalo različno varstvo, enim minimalno, drugim, ki so zavarovani pa recimo maksimalno, da tako rečem. V bistvu sem hotel tudi to povedati, čeprav se pa strinjam, da formulacija ni bila dobra, ker pomeni, da bi vsem vse plačala država. Ne gre le za to, gre predvsem za to, da se vsem otrokom, tistim, ki sami plačajo in tistim, ki ne morejo sami plačati participacije, zagotavlja enaka najvišja stopnja.

MIRAN POTRČ: Tudi sam sem to predlagal. Da se sprejme formulacija, ki jo je dal Čonč in sem tudi zato, da jo vključimo v ta del, ki govori o zdravstvenem varstvu. Da je to pač nadaljnji stavek kot nadaljevanje tega odstavka, ki vsebuje to vsebino, o kateri govoriš. Glede tega kar je rekel dr. ....

maksimalistična - na oba načina. Jaz bom pri vsaki določbi zastopal tretji način. Vsebinsko se pa strinjam glede te določbe, z argumentacijo, ki jo je podal dr. Šešerko.

Predsedujoči .....: Ali še želi kdo razpravljat? Prosim gospod Potrč.

MIRAN POTRČ: Ja jaz sem kljub tej razpravi razumel, da se večina nagiba k temu, da kar zadeva osebne pravice otrok, da mi to zapišemo. Najbrž bomo še ocenjevali ali je to res, ali so morda kakšni tehtni pomisleki, ali ne. Jaz predlagam, da v formulaciji, kot je bila predlagana s strani gospoda Čonča, ne tej, ki jo je predlagal gospod Peršak, namreč po tej tvoji Tone bi to pomenilo na državne stroške v celoti. Jaz ne rečem, da to bo ali ne. Ampak tvoja formulacija republike zagotavlja, pomeni pa, da le kar zadeva najvišji standard. Zdravje otrok je v vsakem primeru - brez da rečem participacija - sodelovanje in odgovornost, tudi materialna odgovornost - staršev. Zato mislim, da je boljša ta določba, ki to omogoča, ne pa že z samo ustavo zapoveduje. Ali lahko ta del zaenkrat sprejmemo? Ali še želite razpravljati v zvezi z otroci? Gospod Kristan, izvoli.

Gospod KRISTAN: Mogoče bi to vendarle lahko povezali. Mi imamo poseben člen o pravicah otrok. V tem členu je nekaj teh formulacij in recimo eden od stavkov je takle: pri uresničevanju pravic otrok je temeljno načelo njihova največja korist. Ali niso recimo te vrednote vključene tu? Mene to zanima. Če pa bi bilo treba to razen tega člena, ki ga imamo in ki po moje mora vključevati širše vidike varstva otroka. Če je treba še kaj, potem bi pa morda nekaj še posebej rekli v tem smislu, kot je gospod

Gospod .....: Podpiram predlog gospoda Starmana, da je prosta pravica tudi do zdravstvene organizacije in vprašanje kakšne bi bile lahko posledice, mislim, da bi bile lahko tudi take, da bi zavirale razvoj privatne prakse, za kar smo se pač odločili. Da bodo pač tisti, ki si lahko privoščijo in imajo več denarja, imeli svoj višji standard. Jasno pa je, da bomo morali vsem zagotoviti osnovni standard. Ta naj bi bil morda celo brezplačen in mislim, da je iluzorno pričakovati, da si bodo lahko vsi izbirali zdravstvene organizacije. To ni realno.

Predsedujoči .....: Prosim gospod Peršak.

Gospod PERŠAK: V tej zvezi vidim smisel tega, da bi se člen o otrocih posebej napisal, in sicer v povezavi s tem predzadnjim odstavkom, četrti odstavek tega člena in sicer tam kjer govorimo o tem, da ima vsakdo pravico do zdravstvenega varstva. Potem pa naprej zakon določa v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev, in potem bi bilo mogoče smiselno dodati: otrokom zagotavlja republika najvišjo stopnjo. Če bi to povezali, se mi zdi smiselno. S tem bi povedali tudi to, da se tudi otrokom nezavarovanih staršev, zagotovi najvišja raven zavarovanja. Tudi to bi potem povedali.

Predsedujoči .....: Gospod Čonč prosim.

Gospod ČONČ: Jaz sem tukaj zaradi otrok in kar se tiče tega gre seveda za načelno vprašanje, kako tehnično urediti otrokove pravice. Ali samo z generalno določbo, ali z omenjanjem posameznih pravic, ali pa po tretji varianti - ki je pa

bi rekel naslednje. Torej jaz sem absolutno za to, da imajo otroci posebno varstvo ali pa da Republika Slovenija posebej skrbi za zdravstveno varstvo otrok. Zakaj? Zaradi tega, ker enakost neenakih ljudi pač ni enakost. Enakost neenakih je taka, da se različno tretirajo in vi veste, da je to marsikdo že na moder način povedal, tako da mislim, da lahko to mirno zapišemo v svojo ustavo.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Hvala. Tomažič. Prej se je že javil.

Gospod TOMAŽIČ: Predlagam oziroma podpiram predlog ...

nisi oglasil (smeh), rekel bi, da večina članov ustavne komisije pač ni imela pomisleka zoper to dopolnitev. Ali zdaj ponovno to razpravo okrog otroka odpremo. Drugo je pa ta konkreten predlog, dabi vezali prosto izbiro samo na zdravnika, ne pa tudi na zdravstvene organizacije. Ali lahko sprejmemo ta prvi predlog, ki ga je dal gospod Starman, da napišemo: Vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika. Prosim, Kristan.

DR. KRISTAN: Mogoče, če primerjamo sedanjo ureditev, je vendarle treba vedeti, da imamo sedaj oboje v ustavi - pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvene ustanove. To je sedanja ustavna norma. In če gremo zdaj manj od te norme bi morali vendar vedeti zakaj, kakšni bi bili razlogi za odstopanje od sedanjega že uveljavljenega standarda. Je pa seveda lahko to praktično problematično.

CIRIL KOLESNIK: Tule je eno vprašanje čisto praktično, če lahko. Namreč gre za to, kako se danes uresničuje ta pravica. Ta pravica se verjetno tako uresničuje. Splošnemu zdravniku se reče, jaz pa hočem iti na klinični center. On mu pravi, ja, če boš doplačal. Ali je to potem še pravica. To vas sprašujem, če mora nekdo za to plačati, potem, če je to pravica, potem je to ene vrste zadeva, mogoče standard. Drug primer, ki ga hočem povedati pa je glede otrok. Slovenija bo lahko zagotovila štiri zdravljenja v Ameriki za štiri otroke. Kaj pa peti otrok? Hočem povedati to, da smo na eni strani zelo humani in ne vem kaj iščemo, po drugi strani pa povzročamo neenakopravnost v bistvu. Vsaka naša pravica ima lahko na drugi strani veliko drugih krivic, ki jih na ta način porodimo. Mogoče, pravim. To so vse te dileme, na katere je treba prej odgovoriti še predno zapišemo kakršnokoli besedo, potem pa mislim, da bomo čiste vesti.

LEO ŠEŠERKO: Na te pomisleke mojega dragega prijatelja

spradujem ali sodimo, da je smotrno posebej za otroke v zvezi zdravstvenim napisati tukaj ustavno določbo. Sprašujem, so kakšni pomisleki? Ne? Torej mogoče bi prebral, če je točna.

MATEVŽ KRIVIC: Boste preverili, če je točna. Otrokom je treba zagotoviti najvišje zdravstvene standarde in storitve (nekdo vmes: Najvišje dosegljive zdravstvene standarde. To je po 24. členu .....).

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Dobro. Sprejemamo to? In tretje vprašanje, ki je bilo je zdaj vprašanje zadnjega odstavka in njegovega razumevanja. Tu je bilo pač postavljeno vprašanje gospoda Kolečnika, kaj in kako se pravice do proste izbire zdravnika in zdravstvene organizacije razume in kakšne posledice bi lahko to imelo. Starman.

Gospod STARMAN: Torej jaz mislim, da ta problem, ki dejansko obstoja rešili s tem da bi zdravstveno organizacijo črtali. Temeljna pravica je, da si izbiraš zdravnika. Tam tudi nastane zaupno razmerje, drugo pa je vprašanje organizacije. I do zdaj je veljalo to načelo in mislim, da bi ta problem odpadel, če bi zdravstvene organizacije črtali. Drugo, glede tega amandamaja glede formulacije iz konvencije o varstvu pravic otrok. Torej, če bomo izhajali, da bomo vse pravice iz konvencij skušali prilagoditi našemu staremu tekstu, bomo neverjetno obremenili tekst. Zlasti pa mislim, da taka formulacija, ki je bila podana, ustvarja zopet eno veliko odprto vprašanje kšakšni so ti standardi naši ali mednarodni ali krajevni ali nacionalni itd. tako, da mislim, da otrok deli usodo z vsemi drugimi, ki jim ta člen zagotavlja varstvo in itak konvencija, ki je sprejeta obvezuje tudi nas taka kot je. Tako da bi bil poseben ustavni tekst preobremenjen s takšnimi formulacijami, po moji oceni.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Prej sem razumel, vem, da se

.....: Mislim, jaz se bojim, da zelo malo žal tukaj ste ali smo zelo neenakomerno razporejeni v tej ustavni komisiji in da ne poznate razmer. in bi vas prosil, da ko bo prihajalo do takih zažev, kot je prihajalo in kar smo v skupščini potem pa dajali podporo, da pridete tam, kjer bodo ti problemi nastopili in jaz bi res rad gospo zdravnico in ne vem še koga, da pridete potem tam na licu mesta in prvič poveste svojim kolegom in drugič poveste ljudem dol in tretjič, ko greste vsem tistim, ki smo, zdaj bom uporabil tisto grdo besedo "40 let razvijali zdravstvo", da imamo take cirkuse kot jih imamo. Ne pa potem se zgovarjati na politike, zdaj pa politiki vsi po glavi bomo dobivali. Hočem vam povedati, nikar ne delajte v ustavi že to, kar že sicer delamo centraliziramo sebe, pa tudi kot je gospa uporabila zaradi ekonomičnosti.

In zdaj se pa vrnem na ekonomičnost, ta Slovenija kot je potem gospa ne poznate dol Posavja, ne bo še dolgo časa zmogla zagotoviti eno urni dostop do Kliničnega centra. Ne bo zmogla in zaradi tega bo morala teritorialno razvijati, če hočemo ali nočemo tako kot je do sedaj bilo zdravstvene ustanove, kjer bodo morale biti nudene zdravstvene usluge na nivoju, ki bomo dogovorili. Nisem rekel, da bo v takih zdravstvenih ustanovah potrebno operirati srce, ampak da bo potrebno neko osnovno zdravstveno uslugo zagotoviti, to je pa dejstvo in tega dejstva tudi z ustavo ne boste mogli spremeniti. Razen da ne bomo tako delali, kot smo do zdaj delali, to pa smo delali. To še enkrat predlagam, to kar je gospod Zabukovec rekel in predlagal, da je to vmesno in da to vzdrži. In da vzdrži tudi nekdo ima pravico do proste izbire

zdravniška. To je smiselno in da se ne piše zdravstvena ustanova. Preprosto tudi zato, ker tak zdravnik lahko tudi operira v določeni zdravstveni ustanovi, ki ni njegova matična.

Na primer, to je samo izvedba možnih variant, ne govorim zato, da bi forsiral oz. da bi navijal za določeno rešitev, ki ima mogoče kateri tako razmišlja, neko praktično neko praktično ozadje, govorim zato, da se resnično zagotovi potencialnim uporabnikom določenih zdravstvenih uslug, enakost. Tudi pod enakimi pogoji. Zato predlagam da se sprejme ta formulacija ko je gospod Zabukovec predlagal, da se v besedi oz. v stavku, vsak, ima pravico do zdravstvenega varstva še doda obseg tako kot je on rekel z zakonom določeno obseg zdravstvenih, ne vem formulacijo, gospod Zabukovec bi ti to še enkrat ponovil.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Ali lahko jaz dam poskušam dati vsaj sledeče predloge. Jaz bi prvo prosil, da se dogovorimo, da je formulacija v zvezi z otrokom dogovorjena, da ne bi kdor koli smatral, da je ostala odprta. Glede ostalega pa predlagam sledeče. Vsak kdo ima pravico do zdravstvenega varstva. Pika. Zakon določa dogovorjenju obseg zdravstvenega varstva in v kakšnem obsegu imajo državljani, ki niso zavarovani pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev.

Zadnji odstavek. Vsak kdo ima pod enakimi pogoji, ja takšen je bil predlog dr. Kožuhove, zato sem tako rekel. Zajamčen obseg. Ne vem če rečemo samo zakon določa obseg zdravstvenega varstva je premalo. Mislim, nekaj manjka, saj meni. Prosim.

.....: V bistvu gre za to, da dejansko se bo treba vsako leto znova dogovarjati, koliko je ta družba sposobna,

da ta zajemčena, zdaj kako boste pa to pravno spravili ne vem. to je stvar dogovora.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Saj zakon določa dogovorjeni obseg zdravstvenega varstva in v kakšnem obsegu ima državljan, ne vem, če mislite, kakšen drug izraz, bi samo prosil, da eventualno samo ta izraz sporen in ga kasneje razčistujemo, da ga ne bi odprli zaradi tega izraza spet tisoč novih vprašanj. Zadnji odstavek ....

MIRAN POTROČ: Za zadnji odstavek predlagam tekst: vsakdo ima pod enakimi pogoji pravico do proste izbire zdravnika (in zdravstvene organizacije). Zakaj v oklepaju? Zaradi tega, ker moram reči, da dajmo to še eventuelno za razpravo pustiti. Bi pa rekel še sledeče. Tudi gospod Kolečnik, če bi sprejeli prosto izbiro zdravnika, potem moram reči, da bi želeli, da razumemo, da to pomeni tudi zdravstvene organizacije. Če pa je tu kakršen koli dvom, potem naj to raje piše. Mislim pa, da zelo razumem ta problem, ker sem te konkretne materiale bral, ker so tudi meni zdravniki pisali iz Brežiške bolnice in zato poznam ta problem. Brežice, Novo mesto, Trbovlje - poznam to problematiko. Samo res mislim, prav za konkreten problem Brežic, ki je vezan seveda za Trbovlje, Sevnico, Novo mesto in tako naprej. Ampak mislim, da se tega problema ne da reševati na način, kot vi mislite. Da bomo rekli tu je pa meja, in po tem meji smeš ti samo v to bolnico iti, od meje naprej pa samo v drugo bolnico - to ni rešitev. Res ne. Po mojem prepričanju na ta način, tega problema ne bodo rešili. To rešitve je treba drugje iskati, zato se mi zdi, da problema ne boste rešili s tem, če boste tu napisali, da ne gre za prosto izbiro zdravstvene organizacije in si potem mislili, da bo lahko država predpisala, da npr. Sevnicičani ne smejo hoditi v Trbovlje v bolnico ampak, da morajo iti v Brežice, da poenostavim. To ne bo šlo.

Gospod .....: (replika) Ne govorim in tudi nisem tako o tem razmišljal, ampak dejstvo pa je, da do tega bo pripeljala sama država. Povedal vam bom samo en primer, pa ne gre samo za eno bolnico. Gre za 12 bolnic v Sloveniji. Govorim pa samo o enem izmed teh problemov, samo o enem primeru. S tem se ne rešuje problem ene, ampak se rešuje problem zdravstva v Sloveniji. Primer

pa je naslednji. Ta trenutek se čaka (ne vem, če bom povedal ravno točne podatke) na operacijo žolča v Ljubljani po dva, tri mesece v Kliničnem centru. Enak nivo, to meni govorijo zdravniki, se lahko naredi tudi v teh manjših bolnicah. Ampak ne izbirajo bolniki teh manjših bolnic, ampak si izbirajo prav Klinični center. Koliko si pa mi škode tukaj na ekonomskem področju naredimo, to je pa sedaj drugo vprašanje, na katero pa mora nekdo odgovoriti. Opozarjam vas samo na to, ko se odločamo za to, da zapišemo "in zdravstvene organizacije". Teh primerov o 6, 7 mesecev čakanja, je pa izjemno veliko.

Predsedujoči .....: Prosim dr. Stres.

dr. STRES: Ker očitno gre za veliko takšnih drobnih vprašanj, odvisnih od okoliščin, ki se bodo spreminjale vsako leto, pišemo pa ustavo za dlje časa, bi predlagal, da bi ta stavek mogoče formulirali drugače. Naj predlagam: "zakon določa kako državljani uresničujejo pravico do izbire zdravnika". S tem je pravica do izbire zdravnika zajamčena. To vsebuje tudi izbiro organizacije. Lahko pa bo zakon tudi konkretnije določal - na ta način se mi tukaj izognemo dolgim razpravam.

Predsedujoči .....: Prosim gospod Fukl in nato gospod Starman.

Gospod PUKL: Jaz soglašam s tem predlogom. Namreč na kaj se reducira izbira zdravnika? Če gledamo na zahod je to v glavnem plačilna sposobnost. Tudi pri nas ne bomo z administrativnimi ukrepi veliko dosegli, z ekonomskimi pa tudi ne. Če bo lahko izbiral, bo lahko šel v Klinični center, za to pa bo moral

doplačat precejšnji prispevek. S tem bomo verjetno regulirati. To bo pa lahko urejeno samo z zakonom. Ne vem zakaj bi drugače. Menim, da bo to besedilo oz ta formulacija kar primerna.

Gospod STARMAN: Mislim, da je s tem dano samo nepotrebno pooblastilo zakonodajalcu, da lahko te pravice da ali pa ne. Mi smo se opredelili, da to je ustavna kategorija in da mora ustava dati pravico do proste izbire zdravnika. Zato pogoje daje zakon o zdravstvenem varstvu. Mislim pa, da problem, ki ga upravičeno s terenskimi vprašanji apostrofira Kolečnik, le ni ustavna zadeva. Torej to, ali bo razporeditev po bolnicah takšna, kar bo drugače kot imajo v Evropi in kakšen bo kriterij, da naj bi imel vsak možnost le od toliko do toliko kilometrov. Mislim, da to ne more biti pri dikciji pri prosti izbiri bolnice. Zaenkrat za ta delovni tekst podpiram to stališče, da naj bi pustili še za razmišljanje zdravstvene organizacije. Čeprav osebno mislim, da je prevladujoče mnenje, da je zdravnik tisti, ki vključuje tudi institucijo in tako naprej. V končnem tekstu bo ta zadeva ostala. Potrebno pa je, da je to v sami ustavi, ker gre tudi za alternativno medicino. Tukaj ne gre samo za to osnovno klasično medicino. Ljudje smo komplicirana bitja in verjamem, da ..... in tako naprej. Gre za to področje. Skratka ena vrsta vprašanj je tukaj, ki jih bo treba še doreči.

MIRAN POTRČ: Ja to, da smo ljudje komplicirana bitja, se vidi tudi tu na ustavni komisiji. Prosim gospod .....

Gospod .....: Kaj pa, če bi formulirali zadnji odstavek: "Vsakdo ima pravico do svobodne izbire zdravnika in zdravstvene organizacije ob pogojih, kot to določa zakon".

ker zakon pa potem določa, pravica je tukaj ustavna, pogoje pa to zakon določal. Verjetno pa bo to ekonomski instrument po teh zakonih. Koliko bo moral doplačati ali plačevati, ker za izbira je tako deklarativna, če bi se vsi obrnili na enega operaterjo tukaj pri nas, gotovo ne bo prišlo 10.000 ljudi prišlo k njemu na zdravljenje ampak bo verjetno prišlo 50 do 60. Kje je tu ta prosta izbira. Tu mora potem zakon nekaj povedati. Ali .... da ima nek UKC premalo postelj, tudi to je ravno tako deklaratorna pravica kot je pravica do dela. Če bi ta formulacija morda, Kolečnik.

CIRIL KOLEŠNIK: Še enkrat glejte, jaz ne vem zakaj si kompliciramo. Zapišimo tako kot je predlagano, s tem, da si je vsakdo ima pravico do proste izbire zdravnika, pika, pa pustimo zadevo tako. Pod enakimi pogoji seveda. In zadevo smo rešili, tam gor pa je že tako zakon opredeljen, dogovorjen bo obseg, oz. zajamčen bo obseg zdravstvenega varstva in bo rešena stvar. S tem smo omogočili tudi razvoj privatnega zdravstva, ne s tem točno...

Predsedujoči MIRAN POTRČ: G. Kolečnik, jaz imam samo ta predlog, da res napišemo kot variante (in zdravstvene organizacije), ker so to različna mnenja, pa da najbrž to ni taka reč, ker mi bi mogli, ker smo že kdaj pa kdaj po kakšnih pomembnejših stvareh napisali variante, da ne bi sedaj ponovno se oglašali tisti, ki bodo rekli, mora biti organizacija, potem ponovno tisti, ki bodo rekli samo zdravniki in ne bomo prišli skozi. V zvezi s tem, kar je dr. Kožuhova govorila, bi rekel, približati zdravstveno ustanovo, ali je možno potem rešiti stvar, da rečemo, proste izbire zdravnika oz. zdravstvene organizacije, nekdo mogoče pa želel pa organizacijo kot takšno ali mu je bližje ali kakorkoli, to je mogoče vključiti to, čeprav kot rečeno po mojem pojmovanju prosta izbira poklica zdravnika mora vključiti posredno tudi organizacijo, drugače biti ne more.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Jaz bom poskušal nedemokratsko zaključiti, da ta stavek piše: Vsakdo ima pod enakimi pogoji pravico do proste izbire zdravnika (kot varianta) in zdravstvene organizacije. Hvala, zaključena je razprava o 49. členu.

DR. KOŽUHOVA: Mene tudi ta prejšnji odstavek malo moti. Jaz mislim, da bi bilo prav, da ustava da to, da zakon določa osnovni obseg, ki je zagotovljen vsakemu državljanu. Obseg osnovnega zdravstvenega varstva, ki je zagotovljen vsakemu. Potem pa lahko spet spustimo tistega, ki ni zavarovan.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Zakon določa obseg osnovnega zdravstvenega varstva in zagotovljenega vsakomur ali kako bi to rekli pravno. Tisti, ki bi vsak imel ne glede na to ali je zaposlen.

VITODRAG FUKL: Veste kaj, meni se zdi, da v zakonu o zdravstveni službi, da ta dva termina uporablja, se pravi eno je osnovno oz. to zajamčeno, eno pa je ... Tako da ta dva termina pomenita ..... načina financiranja, tako da bi bilo dobro, če pri tem ostane.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Jaz mislim, da gre za različne reči dr. Kožuhova, vi imaste lahko bolj prav, ampak v prejšnji dikciji je bilo mišljeno pač dvoje. Je bilo mišljeno pač to, da v država zavarovancem garantirala neko organizacijo in neko raven za neki obseg storitev, pravim pogojno država, ker lahko bo to po zavarovalniškem principu, zavarovanci sami, lahko pa bo država z davki, eno ali drugo, poleg tega pa bo, da rečem zastonj, oz. iz državnih sredstev brez plačila nezavarovancem jamčila tudi neko raven, ki ni nujno, da bo. Da se zastopimo. Ki ni nujno, da bo enaka oz. za predpostaviti je da najbrž ne bo enaka. Sedaj vaš predlog je šel pa na to, da bi mi tukaj zapisali, samo tisti

minimum, ki je zagotovljen vsem neodvisno od tega ali so zavarovani ali ne. Sem vas prav razumel.

DR. KOZUHOVA: Glejte, gre samo za to dikcijo, ki mislim, da dr. Kristana moti. Najprej rečemo vsakdo ima pravico. Potem govorimo pa tista posebna skupina pa ji zakon določa. Zato bi se temu izognili, mislim, da je malo kontradikcije, če bi rekli, da vsakdo ima en določen minimum. Ampak prosim, vam prepuščam, to je bil samo predlog.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Jaz imam sedaj en predlog. Mene so, kar se opravičujem g. Hajošu in še nekaterim jaz sem pričakoval namreč, da ne bo do 16.00, ko bomo diskutirali o tem členu, ampak tako pač je. Prosili so me, če bi mogoče 56. člen in 63. člen, ki je povezan z narodnostmi z obravnati, ampak jaz se enostavno ne upam sedaj v tem času tole začeti. Ker sta Hajoš je že tretjič s tem namenom v Ljubljani, kar je rad naredil, da v Ljubljano prihaja, ampak. Ali začnemo sedaj 5 minut pred 16.00. Mogoče uspemo.

VITODRAG FUKL: Dajmo.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Enega bi še morali poiskati.

MIRAN POTRČ: A vas smem samo vprašati, pomagati. Koliko je pripravljenih po 4 uri še naprej delati na seji? Mislim danes, zdaj nas je 12, ampak recimo da bi še enkega dobili. Koliko jih je pripravljeni po 4 uri? Ja jaz imam ob 4-ih eno drugo sejo.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Ja potem bi morali še dva dobiti. Kaj gospod Zagožen? ..... enega še imamo, še enega moramo dobiti. No zdaj smo sklepčni, potem pa moramo še enega dobiti, v tem času pa moramo enega poiskati. Pokličite tja na Magajna je šel, mogoče je Magajna tam pa Zagožen, mogoče bi Anderliča ali pa katerega. Anderlič je rekel, da bo prišel, pa ga ne bo. ....(govori jih več hkrati)

Dr. LUDVIK TOPLAK: Smem prosim prisotne obvestiti, če izrabim to priliko, delovna skupina za ustavnost in zakonitost bi se zdaj sestala zdaj ob 4-ih v primeru, da ustavna komisija zaključi svoje delo, potem bi mi nadaljevali zdaj tisti, ki ste morebiti člani delovne skupine bi nadaljevali goraj v sobi 209. Hvala.

TOINE PERSAK: .....(se ne sliši, ni vključen).....

.....: Jugoslavija ima sklenjene celo vrsto bilaterarnih sporazumov o izročitvi o glasijo se o pravni pomoči in izročitvi in podobno z Avstrijo, z Italijo, z Madžarsko. Iz svoje lastne prakse se spomnim enega primera, ko smo izročali Srka za kaznivo dejanje, ki ga je storil v Belgiji in smo delno ugodili, delno pa ne, ker dejanje eno dejanje po našem zakonu ni bilo kaznivo, tako da ostaja cela vrsta teh koncenvij, ki jih je

pa seveda sklenila Jugoslavija.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Ja zgleda, da ne bomo sklepčni. Zdaj bi še enkrat prosil. V četrtek bi mi pravzaprav res morali predelati še te dve, mislim da bi lahko preambulo pa to, kar nam je ostalo od tega in tu bi vas prosil, da računajte na cel dan. Tu bi res morali potem, veste ustava je le taka važna reč, da bi, saj nerodno, da govorim vam oz. nam, ki smo stalno tukaj. Ja ne ne v četrtek. Ta teden bi mi morali končati, ustavna komisija bi morala to obdelati ta teden, ja bomo jih prosili, bodo pismena obvestila.

Seja je bila končana ob 16.05 uri.